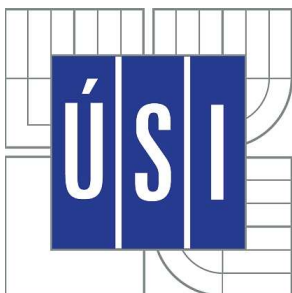

VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V BRNĚ
BRNO UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

ÚSTAV SOUDNÍHO INŽENÝRSTVÍ
INSTITUTE OF FORENSIC ENGINEERING

VÝVOJ VÝSTAVBY REZIDENČNÍCH NEMOVITOSTÍ V MĚSTĚ POLIČCE

DEVELOPMENT OF THE CONSTRUCTION OF RESIDENTIAL PROPERTIES IN THE TOWN OF
POLIČKA

DIPLOMOVÁ PRÁCE
MASTER'S THESIS

AUTOR PRÁCE
AUTHOR

Bc. LUDMILA KOPECKÁ

VEDOUCÍ PRÁCE
SUPERVISOR

Ing. PAVEL KLIKA

BRNO 2015

Vysoké učení technické v Brně, Ústav soudního inženýrství

Ústav soudního inženýrství

Akademický rok: 2014/2015

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

student(ka): Bc. Ludmila Kopecká

který/která studuje v **magisterském navazujícím studijním programu**

obor: **Realitní inženýrství (3917T003)**

Ředitel ústavu Vám v souladu se zákonem č.111/1998 o vysokých školách a se Studijním a zkušebním řádem VUT v Brně určuje následující téma diplomové práce:

Vývoj výstavby rezidenčních nemovitostí v městě Poličce

v anglickém jazyce:

Development of the construction of residential properties in the town of Polička

Stručná charakteristika problematiky úkolu:

Cílem práce bude zpracovat podrobný přehled o výstavbě rezidenčních nemovitostí v městě Poličce od samého počátku výstavby dané lokality po současnost.

Cíle diplomové práce:

Diplomová práce se bude zabývat historií vývoje výstavby rezidenčních nemovitostí v městě Poličce. Práce v jednotlivých časových obdobích nastíní, jak se toto území vyvíjelo, měnilo a rozrůstalo. Úkolem studenta je v práci popsat vývoj výstavby rezidenčních nemovitostí, jejich typy a umístění ve vybrané lokalitě s ohledem na období jejich výstavby. V práci bude také provedena analýza rozvojových možností výstavby ve vybrané lokalitě.

Seznam odborné literatury:

Územní plán města, Útvar hlavního architekta.

Kuča, K. Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku (I. až VII. díl); Libri 1997 až 2008.

Vedoucí diplomové práce: Ing. Pavel Klika

Termín odevzdání diplomové práce je stanoven časovým plánem akademického roku 2014/2015.

V Brně, dne 15.10.2014

L.S.

doc. Ing. Aleš Vémola, Ph.D.
Ředitel vysokoškolského ústavu

Abstrakt

Hlavním úkolem této diplomové práce je popsat vývoj výstavby rezidenčních nemovitostí v městě Poličce. Jedná se o zachycení stavebního vývoje rezidenčních nemovitostí od založení města po současnost. V práci popisuji stavby, významné budovy a bytové komplexy. Práce ukazuje, jak se město vyvíjelo a rozrůstalo. V první části popisuji historii lokality až po dnešní dobu. V části druhé popisuji několik budov a bytových komplexů charakteristických pro město. Těmito objekty se snažím přiblížit vývoj výstavby v jednotlivých obdobích. V poslední části se zabývám aktuálním územním plánem a možnostmi další výstavby. V práci uvádím výkresy map daného území, historické i současné fotografie vybraných rezidenčních nemovitostí i důležitých staveb.

Abstract

The main task of this thesis is to describe the development of construction of residential real estates in Polička. It is about capturing a building development of residential real estates since the city's foundation to the present. The thesis describes the construction, large buildings and apartment complexes. It shows how the city was developed and how the city grew. The first part describes the history of the site to the present days. In the second part I describe several buildings and housing complexes characteristic for the city. I try to explain the development of construction in different periods by looking into these objects. At the last part I deal with the current land use plan and the possibilities of further construction. I mention maps of the area, historical and contemporary photographs of selected residential properties and important buildings in my thesis.

Klíčová slova

Rezidenční nemovitost, bytový dům, rodinný dům, panelový dům, vývoj výstavby, vila, řadové domy, historické jádro, náměstí.

Keywords

Residential property, apartment block, family house, prefabricated house, development of construction, villa, terrace house, historic core, square.

Bibliografická citace

KOPECKÁ, L. *Vývoj výstavby rezidenčních nemovitostí v městě Poličce*. Brno: Vysoké učení technické v Brně, Ústav soudního inženýrství, 2015. 108 s., 34 s. příl. Vedoucí diplomové práce Ing. Pavel Klika.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci zpracoval/a samostatně a že jsem uvedl/a všechny použité informační zdroje.

V Brně dne

.....

podpis diplomanta

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat vedoucímu práce Ing. Pavlu Klikovi za vstřícné jednání, pomoc, ochotu a cenné rady, které mi poskytl při zpracování této práce. Dále děkuji za podporu mé rodiny.

OBSAH

1	ÚVOD	10
2	CHARAKTERISTIKA MĚSTA	12
2.1	Lokace	12
2.2	Název	13
2.3	Katastrální území	13
2.4	Město v číslech	14
2.5	Významné osobnosti	17
3	DEFINICE POUŽITÝCH POJMŮ	18
3.1	Rezidenční nemovitost	18
3.2	Viladomy	18
3.3	zastavěné území (Intravilán).....	18
3.4	Zastavitelná plocha	18
3.5	Adaptace	19
3.6	Rekonstrukce	19
4	HISTORIE MĚSTA POLIČKY	20
4.1	První zmínky o městě – osídlení podél kupecké stezky	20
4.2	Založení města – rok 1265.....	21
4.3	Polička za vlády Lucemburků	25
4.3.1	<i>Vybudování gotického opevnění</i>	<i>25</i>
4.3.2	<i>Přestavba města v 2. polovině 14. století</i>	<i>27</i>
4.3.3	<i>Kostel svatého Jakuba</i>	<i>29</i>
4.3.4	<i>Městská gotická radnice</i>	<i>30</i>
4.4	Doba pohusitská	32
4.5	Město v průběhu 16.–17. století	33
4.5.1	<i>Požár města</i>	<i>34</i>

4.5.2	<i>Renesanční přestavba města</i>	35
4.5.3	<i>Kostel sv. Michala</i>	37
4.6	Barokní období – přelom 17. a 18. století	38
4.7	Příchod klasicismu – konec 18. století	40
4.8	Polička v 30. letech 19. století	40
4.8.1	<i>Požár města v roce 1845</i>	42
4.9	Období první republiky	45
4.9.1	<i>Novoklasicismus a rondokubismus 1918–1925</i>	51
4.9.2	<i>Purismus a funkcionalismus 1925–1935</i>	53
4.9.3	<i>Pozdní funkcionalismus 1935–1950</i>	55
4.10	Vývoj města od 2. poloviny 20. století do současnosti	57
4.10.1	<i>Asanace historického jádra 1955</i>	59
4.10.2	<i>Bytová výstavba po roce 1960</i>	59
4.10.3	<i>Výstavba po roce 1980</i>	60
5	VÝVOJ REZIDENČNÍCH NEMOVITOSTÍ	63
5.1	Rodinný dům čp. 59	64
5.2	Rodinný dům čp. 3	66
5.3	Rodinný dům čp. 4	66
5.4	Penzion Otakar čp. 91	67
5.5	Hospodářská usedlost čp. 174	71
5.6	Rodinný dům čp. 66	72
5.7	Soubor rondokubistických činžovních domů	73
5.8	Vila Bohuslava Šmída čp. 483	77
5.9	Bytový dům čp. 371–376	79
5.10	Rodinný dům čp. 538	82
5.11	Bytové domy čp. 1085–1088 lokalita Mánesova	84

5.12 Rodinný dům čp. 1039	85
6 ROZVOJOVÉ OBLASTI A PŘEDPOKLÁDANÉ MOŽNOSTI ROZVOJE MĚSTA POLIČKY	88
6.1 Územní plánování města Poličky	88
6.1.1 Z historie územního plánování v Poličce.....	88
6.1.2 Aktuální územní plán města Poličky.....	89
6.2 Rozvojové plochy	91
6.2.1 Plochy pro bydlení.....	91
6.2.2 Plochy smíšené výrobní	92
6.2.3 Proluky ve městě.....	93
7 ZÁVĚR	95
8 CITOVANÁ LITERATURA	97
8.1 Knižní díla	97
8.2 Internetové zdroje	98
8.3 Zdroje poskytnuté oslovenými a navštívenými institucemi	102
9 SEZNAM POUŽITÝCH OBRÁZKŮ	103
10 SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK A SYMBOLŮ	106
11 SEZNAM PŘÍLOH.....	107

1 ÚVOD

Tématem mé diplomové práce je „Vývoj výstavby rezidenčních nemovitostí v městě Poličce“. Město Poličku jsem si vybrala z důvodu, že mi je velmi blízké. Sama bydlím nedaleko Poličky v obci Lezník, která od roku 1976 pod město spadá.

Polička se nachází v nadmořské výšce 555 m nad mořem na severovýchodním okraji Českomoravské vrchoviny. Město je situováno v mírném údolí Bílého potoka, který přitéká z východní části od obce Pomezí (dříve Lewendorf, Laubendorf, počestně Limberk). (1, s.18) Celé území města je lemováno hospodářskou půdou, která pozvolna přechází v rozlehlé louky a lesy. Při pohledu na město si lze povšimnout, že se zde nachází mnoho významných památek. Mezi nejvýznamnější lze zařadit gotický kostel sv. Jakuba, gotické opevnění města, které patří k nejlépe dochovaným v České republice, barokní radnice a mariánský morový sloup. V centru města je zachovalá původní urbanistická struktura.

V práci se snažím zmapovat postupný vývoj města Poličky od založení až po současnost. Město prošlo složitým historickým vývojem. Během své existence bylo postiženo několika válkami a ničivými pohromami v podobě požárů, z nich největší byl v roce 1845, který zřetelně poznamenal vzhled Poličky až do dnešní doby. Dále se pokouším zhodnotit rozvojové oblasti města vymezené aktuálním územním plánem. V práci zmiňuji mimo rezidenčních nemovitostí i stavby jako je hradební opevnění, kostel, radnice a jiné. Tyto stavby velmi úzce souvisejí s vývojem města a jsou pro něj charakteristické. Pro život občanů jsou nepostradatelné a souvisejí s každodenním životem. Proto považuji za důležité je zmínit. Na těchto stavbách je také dobře znatelný historický vývoj.

Celá diplomová práce je rozdělena do několika kapitol. První kapitolou je úvod, ve které seznamuji s městem Poličkou. Druhou kapitolou je charakteristika města. V tomto oddíle se zabývám lokací města, vznikem názvu, katastrálním územím a demografickým vývojem. Co se týče statistických údajů vážících se k tomuto oddílu v podobě vývoje nárůstu a poklesu obyvatel v jednotlivých letech a počtu domů mi jako zdroj informací posloužila kniha Věnné město českých královen – Polička od Stanislava Konečného. Na závěr druhé kapitoly zmiňuji významné osobnosti spojené s Poličkou. Třetí kapitola je zaměřená na pojmy, které se vyskytují v mé práci, a považuji za důležité je vysvětlit. Ve čtvrté kapitole se věnuji založení města, a to od prvních zmínek o městě až do současné doby. V jednotlivých časových obdobích se snažím přiblížit historické skutečnosti, které panovaly na našem území a převážně pak v Poličce. Na závěr každého časového období chci zmínit stavební vývoj ve

městě a jeho částech a především podtrhnout prvky, které se dochovaly dodnes. V páté kapitole jsem se pokusila zmapovat vývoj výstavby rezidenčních nemovitostí. Je zde výběr několika staveb z jednotlivých částí města – od nejstarších v historickém jádru, přes Horní a Dolní předměstí, po oblasti okrajové, tedy nejmladší. Hlavním zdrojem informací a technických dat pro tuto kapitolu mi byl Stavební úřad v Poličce, Městské muzeum a galerie Polička a Centrum Bohuslava Martinů.

Za cíl mé práce považuji zmapování staveb ve městě a tím chci přinést ucelený pohled na město jako takové po stránce stavebně historické.

2 CHARAKTERISTIKA MĚSTA

2.1 LOKACE

Polička se nachází na okraji Žďárských vrchů, které tvoří severní, nejhornatější část Českomoravské vrchoviny. Město leží na hranici Čech a Moravy v nadmořské výšce 555 m n. m. v údolí Bílého potoka, který odvádí své vody pomocí řeky Svratky, Dyje, Moravy a Dunaje do Černého moře. Severním a západním okrajem Žďárských vrchů probíhá hlavní evropské rozvodí mezi Severním a Černým mořem. Rozvodí protíná území Poličska ve směru od východu k západu a při pravé straně silnice do Litomyšle se přibližuje bezprostředně k Poličce. Sama Polička leží svým málo vydatným Bílým potokem na samém okraji povodí Černého moře. Žďárské vrchy se odlišují od Českomoravské vrchoviny větší výškou a vrcholové hřbety jsou zalesněny. Na svazích údolí jsou malebně rozesety horské obce a osady, po staletí odkázané na hospodaření na málo úrodných a převážně kamenitých půdách. (1, s. 11–14)

Polička je, ne nadarmo, nazývána branou Vysočiny. Geologicky leží na hranici mezi tabulí křídových usazenin, která se táhne k Litomyšli a vytváří úrodnější půdy a tzv. poličský krystalinik, složený převážně z usazených zemin a vyvřelin. Město patří k nejvlhčím a nejchladnějším oblastem Českomoravské vrchoviny s průměrnou roční teplotou 5°C a minimem vyloženě teplých letních dnů. Situaci velmi pěkně vystihla spisovatelka Teréza Nováková ve své knize *Potulky po Čechách východních*, když napsala: „*Polička jest nejvlhčejším městem Českomoravské vysočiny s jejím drsným podnebím, pozdními a krátkými jary, ale překrásnými podzimy....*“

Obr. č. 1, Polička – letecký snímek. (32)

2.2 NÁZEV

Dodnes není přesně znám původ místního jména Polička. Existuje několik pověstí, že město dostalo název podle obdělávaných poliček, nebo že zde byl v polovině 13. století uštědřen poliček (tedy porážka) nepříteli. Pokud upustíme od těchto domněnek, zbývají dvě možná vysvětlení.

Název Polička vznikl jako zdrobnělina z podstatného jména police s významem „rovinka“ nebo „náhorní rovinka“¹, či že místní jméno Polička má původ ve slovním základu „pol-“, vysvětlovaném jako „dřeva ožehávaná sáláním ohně“, a mohlo tedy označovat vypálená místa v lesích, ale pro potvrzení této domněnky, by bylo třeba jejího prověření údaji jiných vědních disciplín, které se zabývají studiem hmotné kultury. Současný název Polička se v této podobě ustálil až ve 14. století. (2, s. 54)

Obr. č. 2, Znak města Poličky. (33)

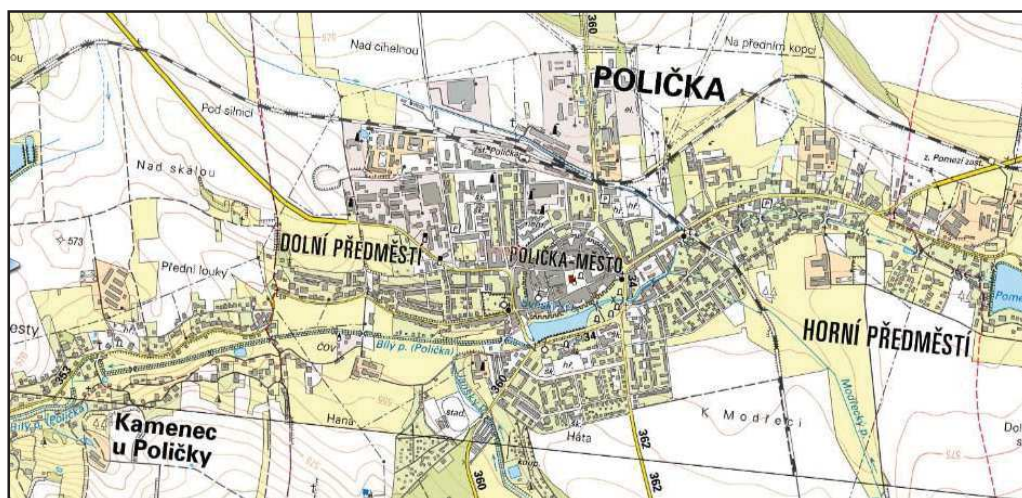
2.3 KATASTRÁLNÍ ÚZEMÍ

Polička leží v jihovýchodní části okresu Svitavy a zároveň v jižní části Pardubického kraje. Město má vlastní katastrální území o celkové výměře 3 311 ha. Skládá se z 6 částí (Horní předměstí, Dolní předměstí, Lezník, Modřec, Polička – Město, Střítež) a 4 katastrálních území (Lezník, Modřec, Polička, Střítež). Katastrální území Polička tvoří rozlohu 1865,2225 ha a má 8 278 obyvatel². Vesnice Lezník leží 2 km severně od Poličky. Představuje katastrální území o velikosti 621,7649 ha a má 196 obyvatel, k Poličce byla připojena roku 1976. Modřec je malá vesnice rozkládající se necelých 5 km jihovýchodně od Poličky. Tvoří katastrální území o výměře 468,3662 ha se 156 obyvateli, pod Poličku spadá od roku 1976. Poslední vesnicí je Střítež ležící 4 km severozápadně od Poličky. Katastrální území Střítež u Poličky s výměrou 356,0246 ha a 191 obyvateli byla k Poličce připojena v roce 1980. (18)

¹ Tuto teorii zastávají čeští badatelé, kteří se zabývají původem místních názvů.

² Počet obyvatel k 1. 1. 2014. Informace podané Městským úřadem v Poličce.

Polička tvoří územní samosprávný celek dle zákona č. 367/90 Sb. o obcích ode dne 24. listopadu 1990. Jako obec s rozšířenou působností tvoří správní území o 20 obcích (2 města, 1 městys a 17 obcí) a čítá 29 katastrálních území. (19), (20)

Obr. č. 3, Katastrální mapa – Polička. (34)

2.4 MĚSTO V ČÍSLECH

Počet obyvatel a domů:

1567 ve městě a na předměstích napočítáno 202 sousedů s rodinami

1584 uvnitř hradeb stálo 129 velkých domů, 73 chalup, na předměstích 41 domů a 43 chalup, počet všech obyvatel by bylo možno odhadnout zhruba na 1100–1200 lidí.

1619 napočítáno 192 usedlých měšťanů

1626 ve městě žilo 24 rodin a 17 na předměstích

1654 ve městě napočítáno 90 usedlých a na předměstích 36 sousedů

1713 napočítáno 1236 obyvatel

1757 napočítáno 281 domů

1788 napočítáno 439 domů

1830 napočítáno 616 domů s 3590 obyvateli

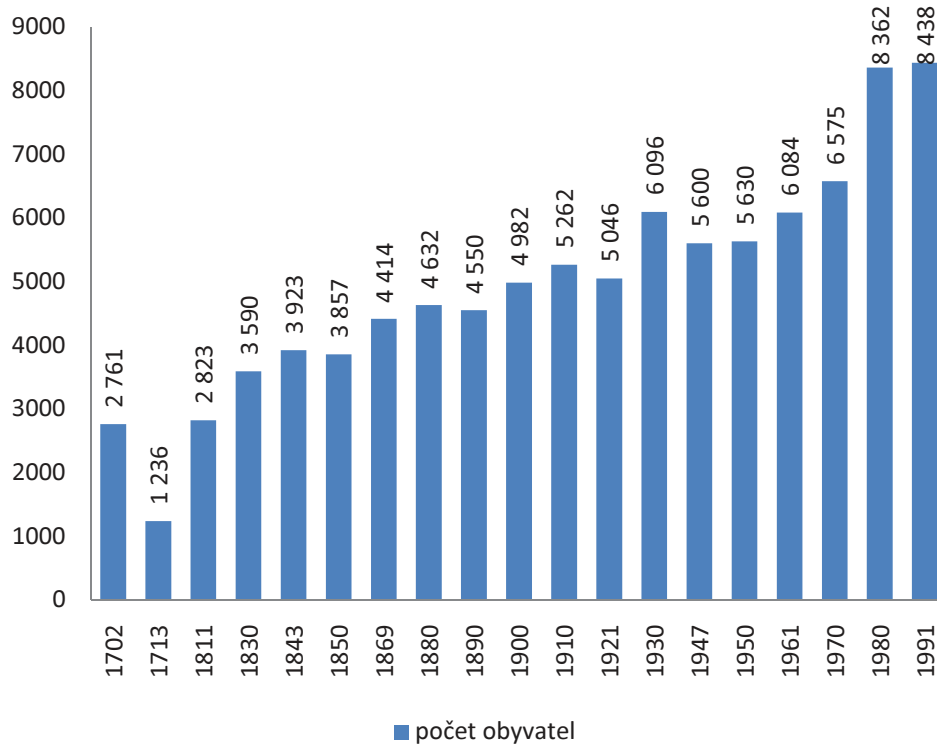
1840 napočítáno 642 domů s 3807 obyvateli (1, s. 103)

Tab. č. 1, Tabulka počtu domů. (3)

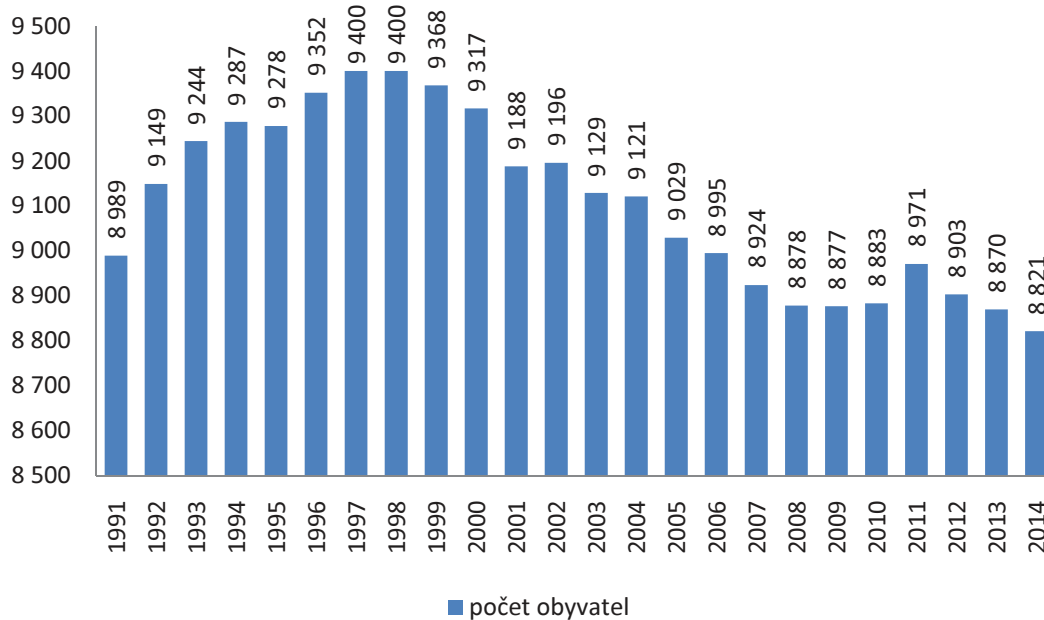
ROK	POČET DOMŮ
1713	263
1715	260
1757	281
1785	439
1811	560
1830	616
1843	647
1869	677
1880	679
1890	664
1900	674
1910	722
1921	754
1930	946*
1950	1 086
1961	1 099
1970	1 169
1991	1369**

* rok 1930, v Poličce 946 domů, z toho uvnitř hradeb 230 domů, na Dolním předměstí 277 a na Horním předměstí 439 domů

** rok 1991, v Poličce 1 369 domů, z toho Polička – Město 170 domů, Dolní předměstí 475 domů na Horním předměstí 724 domů (3, s. 355)

Graf č. 1, Vývoj počtu obyvatel do roku 1991³.

Graf č. 2, Vývoj počtu obyvatel po roce 1991 do současnosti⁴.

³ Počet obyvatel v Poličce bez přidružených obcí (Lezník, Modřec, Střítež).

⁴ Počet obyvatel v Poličce zahrnující i počet obyvatel z přidružených obcí (Lezník, Modřec, Střítež). Počet bez přidružených obcí by byl v jednotlivých letech přibližně o 550 nižší.

Z uvedených grafů je patrný klesající trend obyvatelstva, který je způsobený nedostatkem pracovních příležitostí v dané lokalitě. Mnoho mladých občanů odchází studovat do velkých měst, kde si ve většině případů najdou práci a Polička už pro ně není dostatečně lukrativní. Tímto problémem se zabývá a snaží se ho řešit nový územní plán města, kterému se věnuji v 6. kapitole této práce.

2.5 VÝZNAMNÉ OSOBNOSTI

K městu se váže bohatá historie i nemalý počet významných rodáků. Za zmínku určitě stojí jméno hudebního skladatele Bohuslava Martinů, který se narodil ve věži poličského kostela sv. Jakuba dne 8. prosince 1890. Troufám si říci, že díky tomuto významnému rodáku se Polička stala známou nejen v naší vlasti, ale i ve světě. K dalším významným osobnostem pocházejícím z Poličky patřil architekt a stavitel Bohuslav Šmíd. Vlastnil v Poličce stavební firmu a stal se autorem funkcionalistických dominant města jako je Masarykova základní škola a v neposlední řadě i jeho soukromá vila se sídlem firmy. Z Poličky pochází i Josef Šembera, byl to geometr, významný kreslíř a grafik, který se do dějin města zapsal díky zpracování soudobých pohledů na poličské náměstí. Jiří František Pacák a jeho syn František Pacák byli významní sochaři. Jiří Fr. Pacák vytesal sochy sv. Michala a sv. Jiřího umístěných na kašnách na náměstí. Mezi jeho největší umělecký počín patří zhotovení morového (mariánského) sloupu tvořícího dominantu náměstí. Básník a prozaik Miloslav Bureš, který se narodil v roce 1909 v Poličce. Ve své tvorbě se inspiroval především Českomoravskou vrchovinou a krajinou rozprostírající se kolem jeho rodného města. Asi jeho nejznámější skladba Otvírání studánek byla zhudebněna Bohuslavem Martinů. Toto je jen výčet několika z nich, kteří se více, či méně váží i k mé práci. (1, s. 123–127)

3 DEFINICE POUŽITÝCH POJMŮ

Na úvod považuji za důležité uvést a vysvětlit několik pojmů používaných v mé práci.

3.1 REZIDENČNÍ NEMOVITOST

Tento pojem není v žádné legislativě definován. Mnohé zdroje uvádějí, že se jedná o luxusní bydlení v lukrativních lokalitách s nadstandardním vybavením. Především dříve byly výsadou movitých zákazníků. V současné době se však čím dál více přibližují požadavkům většinové poptávky. Proto v této práci budu pod pojmem rezidenční nemovitost uvažovat veškeré stavby pro bydlení přes rodinné domy, bytové domy až po ubytovací zařízení. (21)

3.2 VILADOMY

Tento pojem opět není vymezen zákonem. Obecně jde o bytový dům s maximálně třemi bytovými jednotkami na podlaží. Bytových jednotek ve viladomu je málo, většinou čtyři, šest, osm. Více jen ve výjimečných případech. Byty někdy mívají vlastní vchody. K přízemním bytům mohou náležet rozsáhlé zahrady. Kvalita bydlení ve viladomech je srovnatelná s bydlením v moderních novostavbách. Je zde kladen důraz na kvalitu materiálů a provedení. (60)

3.3 ZASTAVĚNÉ ÚZEMÍ (INTRAVILÁN)

Pojem vymezen v zákoně č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), který říká, že zastavěným územím je území vymezené územním plánem nebo postupem podle tohoto zákona; nemá-li obec takto vymezené zastavěné území, je zastavěným územím zastavěná část obce vymezená k 1. září 1966 a vyznačená v mapách evidence nemovitostí (dále jen „intravilán“).

3.4 ZASTAVITELNÁ PLOCHA

Pojem vymezen v zákoně č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon) a znamená plochu vymezenou k zastavění v územním plánu nebo v zásadách územního rozvoje.

3.5 ADAPTACE

Pojem adaptace má více významů. Ve stavebnictví však znamená přizpůsobení stavby novému účelu při zachování památkové podstaty objektu. Jde o úpravu budovy nebo prostorů pro jiné použití (změna funkce), ve většině případů v rozsahu stávajícího objektu. Při adaptaci tedy nedochází ke změně půdorysu, obvodového zdiva a podobně. Zachování původního zdiva a půdorysu však není podmínkou. (22)

3.6 REKONSTRUKCE

Proces, který odstraňuje následky opotřebení a uvádí stavební objekt do původního stavu nebo mění jeho účel, rozsah uspořádání⁵.

⁵ Studijní podklady poskytnuté Ing. Petrem Šimůnkem, Ph.D.

4 HISTORIE MĚSTA POLIČKY

4.1 PRVNÍ ZMÍNKY O MĚSTĚ – OSÍDLENÍ PODÉL KUPECKÉ STEZKY

Místo, kde vznikla Polička, nikdy nenáleželo k oblastem s příznivými podmínkami pro život. Údolí obklopená pahorkatinami jsou vystavena ostrým severovýchodním větrům s malými vodními toky. Opožděná jara a tuhé zimy, kamenitá, málo úrodná a obtížně obdělávatelná políčka odrazovala už potulné lovce předhistorických dob od usídlení v této krajině. (4, s. 16–17)

Lze jen velmi těžko sledovat osídlení této drsné krajiny v dobách před založením samotného města. Tato oblast však sloužila jako výhodný spojovací přechod mezi Moravou a Čechami. Jednalo se o komunikační páteř celého státu. Proto lze jednodušeji sledovat vývoj této stezky než trvalá osídlení v oblasti. Stezka nesla několik názvů jako Hrutovská, Moravská nebo Trstenická. Názvem Trstenická stezka byla nešťastně pojmenována Hermenegildem Jirečkem v 19. století a toto označení vydrželo dodnes (stezka není v pramenech nazývána žádným jménem – nejprůhodnější by podle jejího směru bylo „moravská“ ne Trstenická). Po stezce putovali kupci, armády, hosté i nepřátelé. Mnoho badatelů se snažilo odhalit tajemství této stezky, její stáří, přesný směr a průběh. Bádání však ani v současné době nejsou u konce a těžko říci, zda někdy někdo dojde ke spolehlivým závěrům. (1, s. 18)

Téměř prokázané je, že Trstenická stezka vedla tímto územím již před založením města. Otázkou zůstává, proč cesta ze středu Moravy nevedla přímo do středu Čech, směrem na Prahu, ale tvořila značný oblouk. Jedním z důvodů mohla být konfigurace terénu a tehdejší porost.

Jedněmi z mála stálých obyvatel této krajiny byli strážci stezky, kteří se starali o její řádné udržování a chránili ji před záškodníky. Stezka měla lidem putujícím po ní poskytnout možnost bezpečného nocování a odpočinku. Na dobrém vybavení cesty v nemalé míře závisel i příliv cizinců a kupců se vzácným cizím zbožím a tím příliv slávy a příjmů českým panovníkům. Tak nejspíš vznikl hrad, který stával před založením Poličky na jejím místě a lze předpokládat, že jeho funkcí byla ochrana této stezky. Hrad dal základ zdejšímu trvalému osídlení někdy kolem 12. století. Tento hrad však beze stop zmizel a nezachovaly se z něj žádné pozůstatky zdiva ani základy. Jediné dochované historické zprávy o něm jsou z 15. a 16. století, kdy se v městské knize často psalo o starém hradu k bližšímu určení stavebních

míst. V té době už však neplnil svoji funkci a pravděpodobně byl jen troskou. Podle historických pramenů se lze domnívat, že stával na místě dnešních domů čp. 33–36 v Šaffově ulici. (5, s. 14)

Na počátku 13. století bylo Poličsko prakticky neosídleným průchozím územím při cestě od moravských hranic k velmi kolonizovanému Litomyšlsku. V Litomyšli nabýval na významu a moci litomyšlský klášter, který byl založen v 1. polovině 12. století a stal se mocným ohniskem osídlovací politiky. Počátky osídlení Poličky nejsou však zcela zřejmé. Většinou je uváděno, že město bylo založeno v roce 1265 králem Přemyslem Otakarem II. jako město nové na zeleném drnu. Lze však předpokládat, že dávno před založením města vznikla v Poličce lidská sídla díky stezce, která městem vedla.

Pro jejich přesnější určení zatím chybí dostatečné archeologické nálezy. Pravděpodobnost dřívějšího osídlení lze předpokládat z půdorysné struktury části historického jádra a existence zmizelého hradu. (4, s. 17–18)

4.2 ZALOŽENÍ MĚSTA – ROK 1265

Území české strany pohraničního hvozdu a louky zvané „Na políčkách“, na kterém byla roku 1265 založena Polička, před rokem 1200 patřila litomyšlskému klášteru. V historických pramenech se toto jméno objevuje v listině z roku 1167, v které král Vladislav II. přijímá do své ochrany litomyšlské premonstráty a potvrzuje jim statky a práva. Jedná se o nejstarší písemnou zmínku o území dnešního města. (4, s. 16–20)

Založení Poličky se neobešlo bez obranných akcí litomyšlského kláštera, neboť založením měst Poličky a Vysokého Mýta přišel o značnou část na clech a dalších poplatcích. Při zakládání východočeských měst se začala značně prosazovat královská moc, která si v městech zakládala pevnou hospodářskou i vojenskou oporu. Tato města se stala středisky nového života. (4, s. 16–20)

Výsledkem plánované královské kolonizace od Prahy na východ vznikla v průběhu 60. let 13. století města jako Chrudim, Kolín, Kouřim, Čáslav, Vysoké Mýto a v nejvýchodnější části Čech Polička. (1, s. 18)

Nejdůležitější pramen pro určení počátků města je zakládací listina, vydaná Přemyslem Otakarem II. dne 27. září 1265. Lokátorem – člověkem pověřeným pro založení města, byl pověřen Konrád z Lewendorfu. Odměnou za jeho námahu a v nemalé míře i za riziko mu byl dán úřad městského rychtáře a jiné další výhody. Původ nových osadníků nelze

přesně určit. Je však jisté, že šlo o Němce. S největší pravděpodobností osadníci pocházeli ze severního Německa, protože v té době se město řídilo právem magdeburským⁶, tedy severoněmeckým městským právem. (1, s. 19)

Obr. č. 4, Zakládací listina Poličky z roku 1265 (nejstarší zachovaný opis z roku 1508). (1)

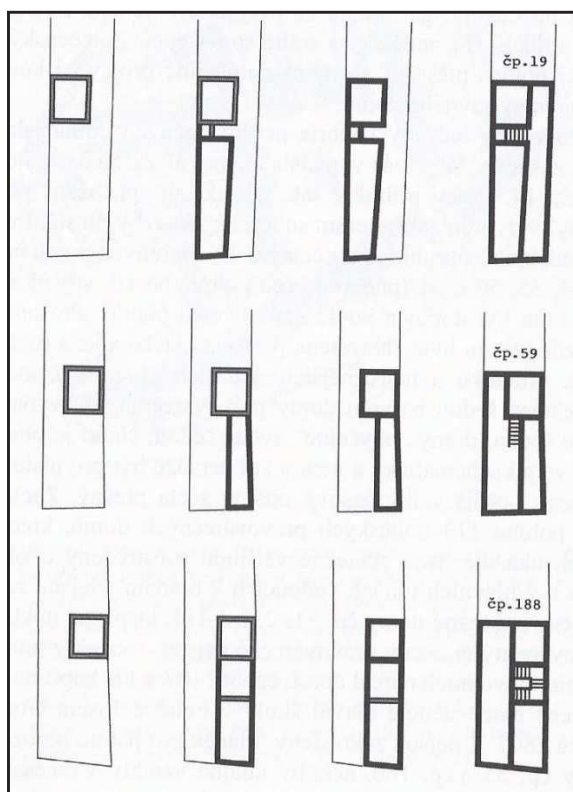
Město Polička bylo situováno po severní straně Bílého potoka do nerovného terénu. Půdorys Poličky je jednoduchý a značně pravidelný. Celek tvoří stlačený ovál, přiléhající po jižní straně k Synskému rybníku, který vznikl jako součást obranného systému města. Náměstí má lichoběžníkový tvar, jehož největší délka je 450 m a největší šířka 320 m. Z jeho čtyř rohů vybíhaly hlavní komunikace ke čtyřem městským branám (Limberské, Kamenecké, Litomyšlské a Novohradské či Starohradské). Kromě bran šlo do města vstoupit dvěma fortami⁷. Po jižní straně města jsou parcely naměřeny až k hradbám. Na zbývajících třech stranách náměstí vznikly pravidelné místy lehce lichoběžníkové bloky. Pro dispoziční uspořádání města je charakteristická snaha o dosažení pravoúhlého uličního systému, který se protíná s oválným obrysem hradebního opevnění. Takové uspořádání je charakteristické pro města založená Přemyslem Otakarem II. Velikostí se město uvnitř hradeb řadilo ke středně

⁶ Magdeburské právo – jedno z nejdůležitějších městských práv německých, vycházející z městského práva Magdeburgu, od 13. do 17. století byl pro města řídící se magdeburským právem nejvyšším orgánem právě magdeburský městský soud, představoval možnost odvolání se do zahraničí. (61)

⁷ Fortna – menší brána v opevnění, například výpádová.

velkým městům. Rozloha města však nebyla nejdůležitější. Výrazným faktorem bylo skutečné využití zástavby. (5, s. 18–20)

Archeologický průzkum prováděný v roce 1991 odhalil, že prvotní opevnění Poličky bylo tvořeno nevýrazným, asi 1 metr vysokým a 4 metry širokým valem, který byl směrem k městu opatřen dřevěnou kůlovou hradbou. Před tímto valem byl příkop. Uvnitř ohraničení probíhala řízená výstavba ve vyměřených domovních blocích, vymezených uliční sítí. Noví osadníci budovali na své parcele v její střední nebo zadní části podzemnice. Dřevěná poloroubená obydlí sloužila jako provizorní bydlení před dokončením výstavnějších domů. Později vznikaly v přední části parcely obytné a výrobní prostory na kamenných základech a se stěnami ze dřeva, případně hrázdného zdiva. Vlastní obytná místnost se přesunula do patra, kam se vstupovalo po schodišti mezi přední síní a zadní komorou, která vznikla z původní podzemnice. Zastavována však byla zhruba jen polovina šířky parcely, druhá polovina sloužila jako průjezd. Poslední fáze, byla provedena přibližně ve 2. polovině 14. století. V tomto období došlo k přechodu z dřevěného na kamenné zdivo, průjezdy byly opatřeny klenbami, díky nimž byl rozšířen obytný prostor v patře. Vývoj je znázorněn na obrázku. (2, s. 60)

Obr. č. 5, Ukázka vývoje výstavby poličských domů. (2)

Zakládací listinou bylo Poličce přiděleno 50 lánů⁸ zemědělské půdy. Tímto byla měšťanům zajištěna možnost provozovat zemědělství. Město mělo 113 právovárečných domů⁹, které patřily zámožným měšťanům. Domy byly situovány kolem náměstí a podél hlavních ulic. Nově založená Polička nabízela mnoho výhod pro zajištění přílivu nových obyvatel. Město obdrželo mílové právo – to znamená, že v okruhu jedné míle (což bylo něco přes 11 km) od města nesmělo být provozováno žádné řemeslo mimo obyvatelů města. Další nemalou výhodou bylo osvobození měšťanů od placení veškerých dávek po dobu 20 let a navíc mohli od kupců putujících po stezce, která vedla přes Poličku, vybírat mýto. I přes tyto výhody bylo ze začátku hlásících se osadníků málo. Nelze přesně říci, za jak dlouhou dobu se Konrádovi podařilo splnit úkol a zaplnit nově zakládané město a kolik osadníků přišlo z Německa a kolik z poličského okolí. (4, s. 21)

Po smrti Přemysla Otakara II. v roce 1278 se Poličsko dostalo do popředí politického života našeho státu. Po nastoupení k vládě Přemyslova syna Václava II. se správcem Poličky stal biskup Tobiáš z Bechyně. O rok později se však Poličky zmocnil Záviš z Falkenštejna, který si vzal za manželku Kunhutu vdovu po Přemyslu Otakaru II. Oba se usídlili na královském hradě Svojanově v blízkém sousedství Poličky. Záviš však v roce 1288 upadl v nemilost a vše mu bylo zkonfiskováno. Tím se Polička opět vrátila do královských rukou. Po vymření Přemyslovců byl osud Poličky určen na další staletí, když byla českým králem Rudolfem I. Habsburským roku 1307 správa města a z ní plynoucí důchody, postoupena jeho manželce Alžbětě¹⁰. Polička se tímto stala věnným městem královním, počet věnných měst se postupně zvyšoval, až jich bylo celkem devět. Věnná města měla královnu zajistit v případě ovdovění. Po smrti Rudolfa se Polička dostala na řadu let do područí jeho bratra Bedřicha, který ve městě usídlil švábské posádky. Polička byla královským věnným městem až do zániku rakousko-uherské monarchie v roce 1918. (1, s. 20), (4, s. 20–27), (5, s. 26)

V tomto období ve městě byly domy převážně dřevěné, popřípadě hrázdné. Ostatně jako ve většině našich měst. Kamenný byl pravděpodobně jen kostel, jehož podoba se nezachovala. Původní parcelace až na malé výjimky byla ve městě zachována do dnešní doby. Znatelná je na náměstí a u hlavních ulic vybíhajících k branám. Poličské parcely mají gotický hloubkový tvar. Jejich šířka je nejčastěji 8–12 m s hloubkou 20–25 m (ve výjimečných případech až 30 m). Opevnění města, pokud se dá takto nazvat, bylo tvořeno čtyřmi

⁸ Výměra lánu se pohybovala mezi 8–28 hektary, nejčastěji vyskytující se byl lán o 18 ha, nazývaný jako zemský. (2)

⁹ Právo várečné – patřilo k nejdůležitějším právům středověkých měst – umožňovalo vařit pivo.

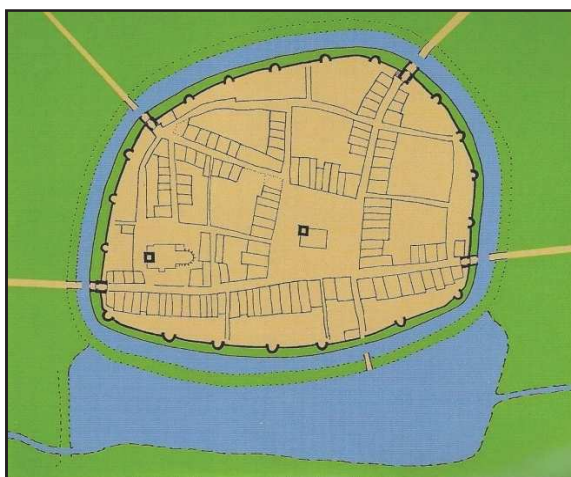
¹⁰ Alžběta byla manželkou Václava II. Po Václavově smrti se provdala za Rudolfa I. Habsburského. Alžběta je spíše známa pod jménem Eliška Rejčka.

kamennými branami, které byly po obvodu města spojeny pouze jakousi dřevěnou ohradou a zesílené příkopem. Toto byla první etapa opevnění (druhou etapou bylo opevnění z doby lucemburské a poslední, třetí etapou pozdně gotické zesílení hradeb – viz dále). (6, s. 1)

Současně se založením města začala pozvolna vznikat dvě městská předměstí. Horní předměstí sahalo k Limberské bráně a Dolní předměstí k bráně Kamenecké. Obě předměstí měla charakter řadových vsí a táhla se až do okolních vesnic, s nimiž téměř splývala. Tento stav je patrný až do současnosti.

4.3 POLIČKA ZA VLÁDY LUCEMBURKŮ

Návštěvy panovníků znamenaly pro města vždy velkou událost. Stejně tomu bylo i v Poličce roku 1336, kdy ji navštívil Jan Lucemburský a čtyři dny zde pobýval. Roku 1356 na přelomu července a srpna do Poličky zavítal i Karel IV. se svou družinou a pobyl zde asi tři dny. (1, s. 20)

Obr. č. 6, Předpokládaný půdorys města v 1. polovině 14. Století. (6)

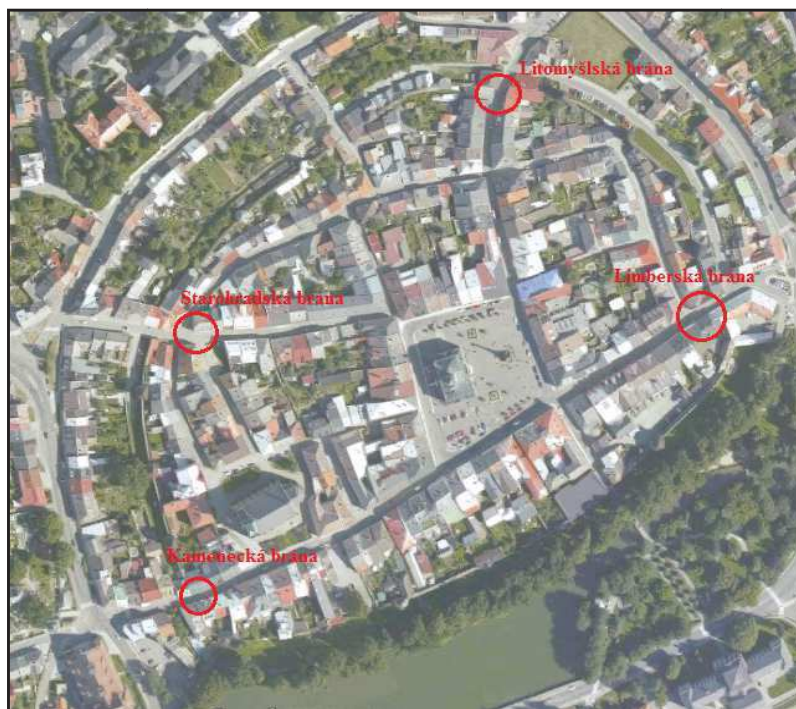
4.3.1 Vybudování gotického opevnění

Písemná zmínka, která by doložila výstavbu kamenných hradeb, nebyla dochována. Je ale pravděpodobné, že k výstavbě došlo v době velkého stavebního a hospodářského rozmachu města v polovině 14. století v době lucemburské¹¹. Především vláda Karla IV. znamenala pro Poličku důležitou změnu, týkající se jak změny života ve městě, tak i stavebního rozmachu. Město se v průběhu několika desetiletí obléklo do nového kabátu.

Nové opevnění města navázalo na stávající kamenné dvouposchod'ové brány (Litomyšlskou na severu, v dnešní Tyršově ulici mezi domy čp. 170 a 171, Limberskou

¹¹ Doba lucemburská: 1310–1346 vládl Jan Lucemburský, 1346–1378 vládl Karel IV.

na východě, v dnešní Masarykově ulici mezi domy čp. 226 a 20, Kameneckou na jihozápadě, v dnešní Riegrově ulici mezi domy čp. 44 a 45/46 a Starohradskou na severozápadě, v dnešní Šaffově ulici mezi domy čp. 104 a 105). Brány sloužily pro uzavření vstupu do města především v noci a ve dne umožňovaly kontrolu příchozích. Zbořeny byly v 1. polovině 19. století. Brány měly čtyři patra, přízemí tvořil klenutý průjezd s portálem širokým přes 3 m. Na straně ven z města se brána uzavírala masivními vraty, před něž byla spouštěna padací mříž.

Obr. č. 7. Přibližná poloha bran hradebního opevnění. (32)

Dřevěná ohrada mezi branami byla postupně nahrazena kamennou hradbou. Hradba v některých místech dosahovala výšky až 10 m, široká byla dva i více metrů. Zeď ve výšce asi 8 m ustupovala na 0,7 m úzkou zeď a vytvořila ochoz šířky 1,5–1,7 m. Tento původní ochoz byl zakončen cimbuřím, které se nikde nedochovalo. Zdění probíhalo postupně. Nejprve byly z pečlivě rovnaného kamene vyžděny dvě lícové zdi do výšky 0,8 m. Prostor mezi nimi byl vysypán kamenem a proléván řídkou maltou. Tímto způsobem vznikl kompaktní blok zdiva široký 2,1–2,5 m. Po zatvrdnutí malty se zdila další vrstva. (6)

Celá hradba byla zajišťována devatenácti věžemi (někdy nazývanými baštami) až 13 m vysokými (tento celý soubor se dochoval do současnosti). Vzdálenost jednotlivých věží od sebe byla na dostřel šípu. Všechny věže byly na straně do města otevřené a vystupovaly půlkruhovitě ze zdi. Průměr mají přibližně 8,5 m. Přízemí jednotlivých věží je opatřeno valenou klenbou. Tento prostor pravděpodobně nebyl využíván. První patro bylo spojeno

s hradebním ochozem a vstup do vyššího patra byl zajištěn kamennými schody. Druhé patro bylo patrem bojovým a sloužilo střelcům. Věže střechu nejspíše neměly. (6)

Mezi hlavní hradbou bylo volné zatravněné prostranství nazývané parkánem. Sloužil jako zesilující prvek opevnění pro odsunutí nepřítele a jako statická stabilizace hradby vůči příkopu. Prostor parkánu široký 7–11 m byl ohraničen parkánovou zdí vystavěnou na nízkém valu. Zeď sloužila pouze jako pasivní překážka. Podél hradeb byl vodní příkop široký 14 m, napájený vodou z potoka. Při vnějším okraji příkopu byl nasypán ze zeminy (jílu) val. Přes příkopy vedly od bran padací mosty. (6)

Šířka celého obranného systému města dosahovala 50–55 m. Tím se město stalo obtížně dobytelné. Doplnkem celého opevnění byl rybník chránící jižní stranu města, který znemožňoval útok z této strany. (6)

Obr. č. 8, Předpokládaná podoba městského opevnění u Kamenecké brány v 16. století. (6)

4.3.2 Přestavba města v 2. polovině 14. století

Období vlády Karla IV. patřilo v Poličce k nejvíce významným a pokrokovým obdobím, stejně jako pro ostatní královská města v Čechách. Kromě výstavby opevnění došlo v 2. polovině 14. století k obnově městských domů na náměstí a podél hlavních ulic, kdy původní dřevěné a hrázděné stavby byly přestavěny na kamenné s dřevěnými štíty. Stavby byly rozšiřovány o překlenutý průjezd do dvora. Tím došlo k zastavění celé šíře domovních parcel. Nejvíce objektů v počtu 46 vykazovalo šířku 9–11,4 m. Ve 12 případech došlo k naměření stejné šířky domů, a to 10,2 m. Domy se nacházely na úzkých parcelách, širokých maximálně 12 m, hlubokých až 30 m. Poličské gotické domy při hlavních ulicích byly jednoposchodové a nikdy neměly podloubí. Objevují se zde dva typy půdorysu. Menší

bez obdélníkového dvorního křídla a větší s dvorním křídlem. Za zmínku určitě stojí pozoruhodné, převážně gotické sklepy, které se dochovaly až do dnešní doby. Sklepy byly velmi mohutné, některé dosahovaly i dvoumetrové výšky o ploše 5×8 m. Některé byly opatřeny dalším spodním sklepem tesaným ve skále. Tyto spodní sklepy sloužily pro uložení pивních sudů. Sklepní prostory mají převážně půlkruhové kamenné valené klenby nebo lomené valené klenby. Velkou zajímavostí jsou sklepní chodby, které vedou z některých domů na náměstí směrem pod budovu radnice. Jednou z domněnek je, že sloužily pro nepozorované přejití konšelů z domu do radniční síně. Tato hypotéza však byla při historickém průzkumu města vyvrácena. V roce 1360 vydal Karel IV. privilegium, kterým povolil město vydláždit.(4, s. 29), (5, s. 42–46), (3, s. 355–366)

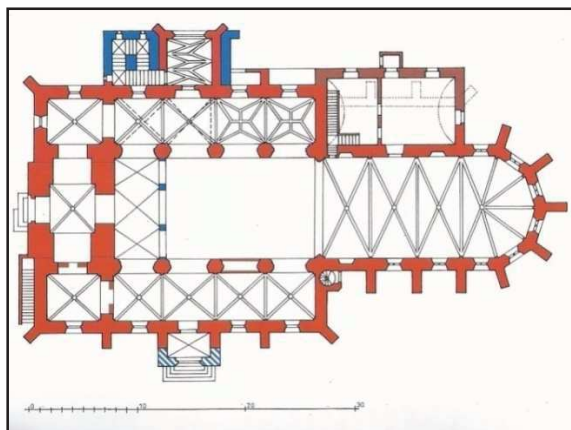
Obr. č. 9, Model města podle stavu v 2. polovině 14. století. (1)

V tomto období stavebního rozvoje a rozkvětu dostala Polička nový panoramatický ráz tvořený hradbami, farním kostelem a radniční věží. Při systematickém průzkumu města bylo zjištěno, že většina domů na náměstí a v hlavních čtyřech ulicích vedoucích z náměstí k bývalým branám, mají doposud středověké jádro. V některých případech, to lze určit velmi obtížně, z důvodu četných přestaveb zejména po velkém požáru v roce 1845. Původní stav gotických domů se zachoval ve sklepech, které jsou ve většině případů gotické, z původní kamenné zástavby města. Z dnešního stavu města lze usuzovat, že kamenná gotická jednoposchod'ová zástavba byla uplatněna na domech na náměstí a v ulicích vedoucích ke čtyřem branám. V příhradebních blocích se gotika nevyskytuje. Původní zástavba v těchto částech byla pravděpodobně dřevěná, kterou během 18. století nahradila přízemní zděná stavení. Přízemní domky zde mají charakter klasicistní. V době předhusitské pravděpodobně Polička patřila k výstavním českým městům.(1), (5)

4.3.3 Kostel svatého Jakuba

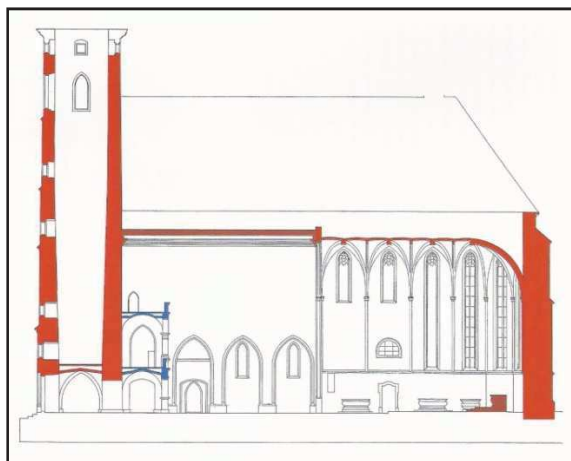
Zakládací listina vydaná v roce 1265 králem Přemyslem Otakarem II. se o kostele nezmiňuje. Lze ale předpokládat, že nově založené město kostel určitě mělo. Zasvěcení sv. Jakubu Většímu je typické pro nově zakládaná města ve 13. století. Jakub je patronem poutníků a tedy i kolonistů, kteří se v novém městě usídlovali. Původní a prvotní podoba kostela je však neznámá. První písemná zmínka o chrámu je z roku 1321. V této listině král Jan Lucemburský odevzdával patronátní právo¹² ke kostelu královně vdově Elišce Rejčce. V lucemburském období došlo k celkové přestavbě dosavadního kostela. Tato přestavba probíhala dle písemných zmínek pravděpodobně v 60.–80. letech 14. století. (7)

Původní stavba byla nahrazena trojlodní bazilikou s dlouhým presbytářem o třech polích. V západním průčelí stála mohutná vysoká hranolová věž, ta byla průchozí a umožňovala průchod i do obou bočních lodí. Takové řešení bylo neobvyklé a jedná se o zvláštnost poličského kostela. Věž byla členěna římsami a mírně vysunuta před budovu. Toto uspořádání je velmi podobné věži na městské radnici, z toho lze usuzovat, že byla stavěna současně nebo krátce po věži kostelní. Gotický krov se nedochoval. Trojlodí mělo zřejmě vyrovnané rozměry. Délka se velmi znatelně přibližovala šířce. Protáhlé kněžiště bylo odděleno lomeným obloukem a prosvětleno vysokými hrotitými okny. Do kostela se vstupovalo průchozím přízemím věže a dvěma postranními vstupy. Na západním průčelí bylo jednoramenné schodiště na věž. Takovýto obraz středověkého kostela v Poličce existoval až do požáru v roce 1845. (7)

Obr. č. 10, Půdorys kostela s vyznačením stavebních etap. Červeně – gotické zdivo, modře – renesanční zdivo, hnědě – barokní zdivo. (7)

¹² Patronátní právo umožňovalo navrhnout biskupovi, kdo má získat právo faráře, ale také zavazovalo povinností o chrám pečovat a udržovat.

Obr. č. 11, Řez kostelem – podélný s pohledem k severu (rekonstrukce stavu před požárem roku 1845). (7)

Roku 1585 byla v kostele sv. Jakuba vestavěna dvoupatrová kruchta, umístěna byla do západní části hlavní lodi. Konstrukce byla zděná a klenutá uložena na pilířích. (7)

4.3.4 Městská gotická radnice

S růstem bohatství ve městě rostlo i sebevědomí měšťanského patriciátu, nejbohatšího starousedlého měšťanstva, který se stále více začal uplatňovat v městské správě na úkor rychtáře. O tom vypovídá i to, že na nejstarší známé městské pečeti z roku 1362 byla používána jména měšťanů. Do té doby veškeré správní povinnosti týkající se města zastával rychtář. Ten měl ve městě nejvyšší moc, byl zástupcem vrchnosti – tedy krále. Měšťané usilovali o větší podíl na správě města. Postupně byla sestavena městská rada, sestávala se z dvanácti členů. Nejprve se rada scházela pravděpodobně na rychtě, ale s rostoucí mocí měšťanů se zrodila nutnost vybudování samostatného radního domu. K tomu došlo na konci 14. století. Samotná stavba radnice je projevem silné vůle měšťanů a radnice se stala symbolem městské samosprávy. (1, s. 21)

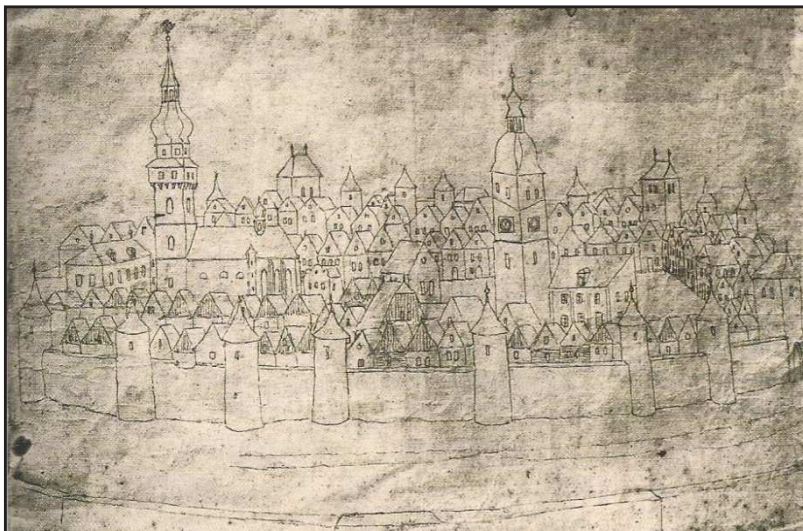
Obr. č. 12, Nejstarší pečeť města Poličky na listině z roku 1362. (1)

O tehdejší podobě radnice nám nejvíce poznatků přinesl stavebně historický průzkum muzea z let 1986–1993. Při něm bylo objeveno nejstarší vyobrazení města, které přineslo celou řadu nových poznatků a cenných informací. Průzkum vyvrátil názory o tajných sklepních chodbách vedoucích do radničního domu z měšťanských domů. (8)

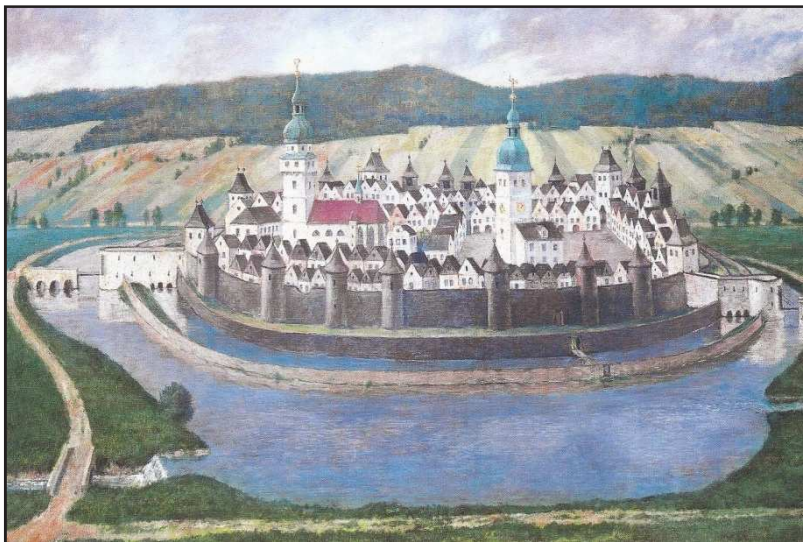
Stavba radnice byla na své období velmi okázalá a je možné, že byla inspirována radnicí Staroměstskou. Radniční budova stála uprostřed náměstí a v severozápadním nároží měla hranolovou věž, ta je dochována do dnešní doby. Věž je čtvercového půdorysu o rozměrech $6 \times 6,5$ m a tloušťce stěn až 1,7 m a směrem nahoru se zužuje. Byla zhotovena z precizně rovnané lomové opuky, nároží bylo zpevněno pískovcovými kvádry. Věž byla ve vodorovném směru zdobena římsami, které měly především výtvarný účel, avšak v baroku byly osekány a zakryty omítkami. Po obvodu byla zdobena gotickým soklem. Zděná část věže dosahovala výšky 30 m. Při historickém průzkumu byly v přízemí odkryty původní gotické omítky. Základní plocha byla tvořena šedou omítkou, na nároží s iluzivními kvádry černé barvy po obvodu zvýrazněny bílou vápennou linkou. (8)

Prostor v přízemí byl opatřen valenou klenbou. Tato část mohla být využívána jako vězení či snad jako archiv. V prvním patře je místnost o půdorysu $2,5 \times 2,7$ m s výškou 3,6 m. Jedná se o nejvýznamnější dochovanou část. Prostor je zaklenut křížovou žebrovou klenbou. Tento prostor pravděpodobně sloužil jako kaple. Poslední patro je dnes přestavěné. Dříve mohlo sloužit jako hlásnice pověžného nebo jako byt pověžného. Způsob gotického zastřešení není znám. (8)

Původní tvar gotické radnice neznáme, protože byla zbořena při barokní novostavbě. Její vzhled však můžeme usuzovat z nejstaršího vyobrazení města z let 1711–1727 dochovaného ve věži radnice a objeveného při historickém průzkumu. Při rekonstrukci radnice v 80. letech 20. století bylo provedeno sejmutí omítek až na kámen. Při tom bylo zjištěno, že budova radnice je zhotovena z kamene a provázána s věží, proto je zřejmé, že výstavba probíhala současně. Radniční budova byla jednopatrová s věží v severozápadním nároží a štítové průčelí se vstupem na východě. (8)

Obr. č. 13, Nejstarší známé vyobrazení – Polička po roce 1711. (1)

Obr. č. 14, Nejstarší vyobrazení města z let 1711–1727 bylo zničeno při požáru v roce 1845. Díky kresbě Josefa Šembery, před požárem, bylo možné pořídit volnou repliku. (6)

4.4 DOBA POHUSITSKÁ

Začátkem husitských válek stála Polička jako královské věnné město na straně královny. Avšak v roce 1421, když Jan Žižka z Trocnova uspořádal tažení do východních Čech, Polička mu otevřela své brány a připojila se k Pražskému městskému svazu. Na podzim téhož roku bylo město zcela zničeno uherským vojskem Zikmunda Lucemburského, které z nejasných důvodů vpadlo do města. Kroniky uvádějí, že bylo zabito 1 300 osob a město zničeno. Díky husitské revoluci došlo k odsunu německých obyvatel a Polička se tak stala ryze českým městem hlásícím se ke kališnickému vyznání. Zničené město bylo velmi pozvolně obnovováno. (4, s. 21–28)

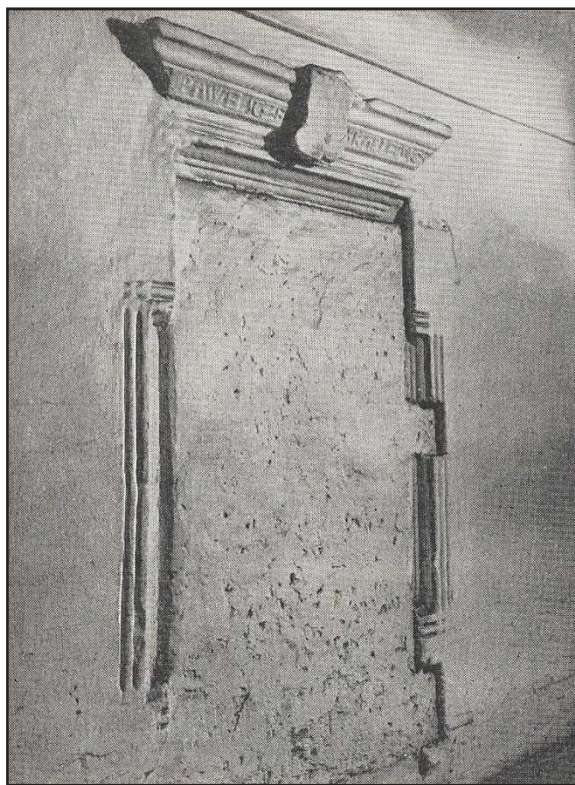
Po husitských válkách došlo k přestavbě a zesílení hradebního opevnění. Byly zmenšeny proluky v cimbuří na hlavní hradbě, a tím došlo k vytvoření střílny, která chránila střelce. Předpokládá se, že bylo také odstraněno cimbuří z věží a ty byly zakryty vysokými střechami. Dále se vystavěly barbakany, představovaly speciální průjezdnou obrannou stavbu vysunutou před bránu až na val. K opevnění přibyl i druhý vodní příkop, který obklopoval západní, severní i východní část města a vléval se do městského rybníka¹³ z obou stran. Opevnění bylo zesíleno třetí hradební linií. Jednalo se o nevysokou tenkou hradbu vybudovanou na valu a opatřenou střílnami. (6, s. 16–23)

4.5 MĚSTO V PRŮBĚHU 16.–17. STOLETÍ

Konec 15. století byl pro Poličku charakteristický zvýšeným počtem vojenských průtahů městem, a to kvůli hrozícímu vpádu tureckých vojsk do Čech. Tyto průtahy velmi poznamenaly městskou pokladnu. Celou situaci zhoršil požár v roce 1523, který zničil značnou část města. Největší pohromou však bylo opatření Ferdinanda I. Habsburského, který trestal česká města pokutami za odepření pomoci v jeho boji v Sasku. Poličce byl roku 1547 zkonfiskován veškerý majetek, odebrána městská privilegia a udělena pokuta. V roce 1559 byl majetek a privilegia města pomalu navracena z důvodu Ferdinandova zjištění, že tato opatření mají nepříznivý vliv i na jeho pokladnu. (1, s. 26)

Na počátku 16. století v období relativního klidu pro Poličku, docházelo k pozvolné obnově požárem zničeného města. Ve městě se ujal přechodný goticko-renesanční sloh. K typickým dochovaným prvkům patřících do tohoto období je portál v chodbě domu čp. 182 v severovýchodní části náměstí. Avšak z důvodu nedostatku financí, postupovaly tyto opravy velmi pomalým tempem.

¹³ Městský rybník dnes známý jako „Synský“ bývá ve starších archiváliích nazýván „Svinský“. (11)

Obr. č. 15, Goticko-renesanční portál – průjezd domu čp. 182. (5)

4.5.1 Požár města

Základním zlomem pro mnohá česká města bylo období třicetileté války. Polička však byla ničivou pohromou v podobě požáru zasažena už o pět let dříve. Dne 15. října roku 1613 vypukl v Limberské (dnešní Masarykově) ulici požár. Ten během krátké chvíle pohltit celé město. Uvnitř hradeb shořelo 166 domů, 3 městské brány plné obilí, 11 bašt a masné krámy. Na předměstí 1 dům a 10 stodol. Požáru se vyhnula přibližně jihozápadní část města, kde zůstalo stát 39 domů. Stát také zůstaly, ač byly značně poškozeny, významné stavby, jako je radnice, kostel sv. Jakuba, fara a škola. Aby toho nebylo málo, po této pohromě následovalo krupobití a povodeň. Dřív, než se stihlo město obnovit, přišla další zkáza, kterou byla třicetiletá válka. (1, s. 26)

V období třicetileté války se město postavilo na stranu odbojových českých svazů. Zástupci města se zúčastnili volby Fridricha Falckého za českého krále. Polička byla za svůj postoj potrestána vysokými daněmi a opět došlo k odnětí privilegií. Díky těmto obtížným situacím bylo město v roce 1624 značně zadluženo, ač v roce 1600 nemělo dluhy žádné. V této době byl stav Poličky natolik zoufalý, že řada měšťanů město opustila, protože neměla dostatek finančních prostředků jak na obživu svou, tak na ubytování vojsk. Bídny stav Poličky se ještě zhoršil ubytováním švédského vojska v letech 1642–1645. Po konci třicetileté

války v roce 1648 se život vracel do normálních kolejí velmi pomalu. V roce 1654 bylo královským rychtářem ve městě napočítáno 68 starousedlých a 22 nových rodin, 83 domů stále zůstávalo pustých. Těžký osud byl znatelný ještě po řadu desetiletí. Stavební činnost byla velmi nepatrná a převážně se týkala církevních památek. Ještě v 2. polovině 17. století bylo ve město mnoho domů polorozbořených nebo pustých. (1, s. 26–28)

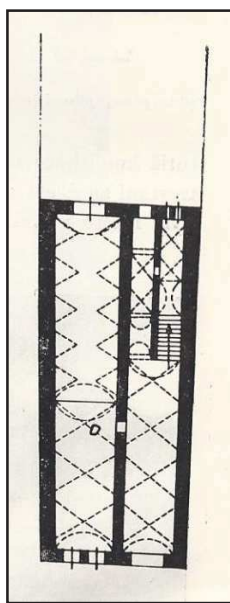
4.5.2 Renesanční přestavba města

V 2. polovině 16. století došlo k soustavnější renesanční přestavbě. Je však obtížné určit přesnější období. Pravděpodobně důležitou roli zde hrály požáry, které původní gotickou podobu města značně poničily. V roce 1654 byla ještě více než polovina z 220 domů v troskách. Pozdější výstavba byla provedena kolem hradeb a podél cest v blízkosti města. Tam vznikala především domkářská zástavba, větší usedlosti se objevovaly dále od města. Došlo k obnově domů zničených požárem a byl vystavěn nový kostel sv. Michala. Renesanční sloh se projevoval převážně zevně, a to novými fasádami, které byly z části pokryty jednoduchými sgrafity. Zhotovovaly se nové štíty a uvnitř domů se nově vkládaly křížové a valené klenby. V tomto období se také ustálila stavební čára zadních domovních průčelí. Globálně však renesance do rázu gotických domů zasáhla velmi nepatrně. K nejvýznamnějším změnám došlo v zadním traktu. Tam byl pravděpodobně zastavěn volný prostor po straně středověkých dvorních křídel. Renesanční novostavby nebyly v Poličce zjištěny, kromě již zmíněného kostela sv. Michala. (3, s. 367)

Zajímavým příkladem renesanční přestavby je dům čp. 55 v jihozápadní části náměstí. Podle valeně zaklenutých a navzájem nesouvisících sklepů tu původně stály dva gotické domy, které byly v období renesance spojeny a přestavěny, jak to dokazuje i slabší střední hloubková zeď. Průjezd domu má raně renesanční valenou klenbu s trojúhelníkovými hřebínkovými výsečemi. Stavba je poměrně velká, jednoposchod'ová s dvěma bočními křídly. Zadní trakt byl poněkud zúžen vložением novějšího dvouramenného klasicistního schodiště. V zadním dvorním křídle v přízemí jsou dvě křížové klenby s pravoúhlými polopilířky. Patro je podobné přízemí. K domu náleží i rozsáhlé sklepy. Směrem do náměstí jsou dva sklepy půlkruhově valené, dodatečně spojené chodbičkou. Další sklípek je situován při ulici a je spojen s rohovou gotickou chodbou. Poslední sklípek patřící k domu se nachází pod bočním křídlem, jedná se o malý sklípek s lomenou valenou klenbou. Renesanční spojení domů představovalo velmi výraznou změnu. Další významná přestavba se uskutečnila v období klasicistním. Boční křídlo bylo pravděpodobně postaveno někdy po roce 1839. Křídlo zadní

má v přízemí klenbu raně barokní. Zmíněný objekt je ukázkou dodatečného spojení parcel, které je v Poličce vzácné. Podobným úkazem spojení dvou gotických domů je i budova Městského úřadu. Doposud se zachovala dispozice levého domu se zadní chodbou s raně renesančními křížovými klenbičkami se zalomenými čely. (9, s. 32)

Na nárožním domě čp. 153 v severozápadní části náměstí do ulice Tylova na fasádě pod opadanou omítkou po dlouhou dobu prosvítaly části sgrafitového rámování. V zadním dvorním stavení tohoto domu je osazen pozdně renesanční portál s pilastry a plochými hlavicemi. Asi nejlépe se renesanční přestavba dochovala na domě čp. 159. Jádrem stavby je gotické s hloubkovou střední zdí. Vstupní síň je tvořena třemi poli křížové hřebínkové klenby. Ze síně vystupuje schodiště do patra. Se schodištěm sousedí průchod na dvůr. V přízemí objektu se dochovaly renesanční klenby (křížové a valené s lunetami). Síň v prvním poschodí má křížovou klenbu. Dispozice domu je zajímavá i původním renesančním umístěním schodiště. (5, s. 57–61)

Obr. č. 16, Půdorys přízemí měšťanského domu čp. 159. (5)

V roce 1584 stálo uvnitř hradeb 129 domů a 73 chalup, na předměstích 41 domů a 43 chalup. Počet obyvatel se odhaduje na necelých 1200.

Renesanční úprava radničního domu pravděpodobně spočívala ve výměně kamenných portálů a podle všeho i ostění oken. Na radnici byla také objevena sgrafita. Výzdoba vypadala pravděpodobně takto: nad kamenným gotickým soklem byl hladký, asi 30 cm vysoký pás, dále následovaly čtyři řady obdélných psaníček, poté tmavá linka široká asi 3 cm a pás mořské vlny tzv. meandr výšky 32 cm, který je doplněn trojlístkem mezi každou vlnou, pak následuje bílá linka a pás čtverců s dekorem listů. (8, s. 18–22)

4.5.3 Kostel sv. Michala

Jedinou renesanční novostavbou nacházející se v Poličce je kostel sv. Michala. Jedná se o hřbitovní kostel umístěný v sousedství Kamenecké brány. V jeho okolí vznikl hřbitov místo zrušeného hřbitova kolem kostela sv. Jakuba. Kostel byl postaven v roce 1580 Ambrožem Vlachem. Z venkovní strany má stále ryze gotický charakter. To vypovídá o zvláštní setrvačnosti gotického slohu u nás. Jde o poměrně široký, pětibocce uzavřený presbytář, který se připojuje k téměř čtvercové lodi. Nároží kněžiště jsou vyztužena opěráky gotického vzhledu. Středověká jsou i lomená okna a strmé štíty lodi. K oběma lodním bokům se připojují čtvercové předsínky.

Interiér kostela však popírá vnější gotický vzhled a je ukázkovým představitelem renesance. Presbytář je tvořen jedním polem křížové klenby, trojlodí je rozvrženo dvojicí pilířů na tři obdélná pole hlavní lodi. Klenební čela jsou parabolická, zčásti skoro zalomená. Renesanční dojem podtrhuje štuková dekorace hřebínků křížových kleneb. Zadní pole hlavní lodi a část polí bočních zabírá prostorná kruchta tvaru „U“. Oblouky podkruchtí jsou uloženy na hranolových pilířích.

Současně se stavbou tohoto hřbitovního kostela vznikla i hranolová zvonice na východní straně hřbitova. Má lomená okna a na fasádě stopy sgrafitové omítky. (5, s. 61–65)

Obr. č. 17, Hřbitovní kostel sv. Michala. (35)

4.6 BAROKNÍ OBDOBÍ – PŘELOM 17. A 18. STOLETÍ

Přelom 17. a 18. století znamenal pro Poličku obrat k lepšímu. Ekonomická situace města se natolik zlepšila, že umožnila rozsáhlou přeměnu města v barokním slohu. 18. století bývá nazýváno „zlatým věkem poličského měšťanstva“. Nejlépe to dokazuje vyobrazení města z roku 1825, kdy většina domů na náměstí měla barokní štíty s volutově ukončenými rameny. V dnešní době tuto podobu naznačují domy čp. 8 a 9 v Masarykově ulici. V roce 1727 bylo město nově vydlážděno. Na náměstí byly pořízeny dvě kašny se sochami sv. Michala a Jiřího a byl vybudován honosný mariánský sloup. Projekt radnice pravděpodobně zhotovil architekt František Maxmilián Kaňka, jemuž je připisován i návrh mariánského sloupu. Sloup zrealizoval místní sochař Jiří Pacák. Obnovující se město lákalo nové obyvatelé a došlo k rozrůstání města v podobě Horního a Dolního předměstí. Na těchto předměstích po polovině 18. století stálo 430 nových staveb. (5, s. 66–68)

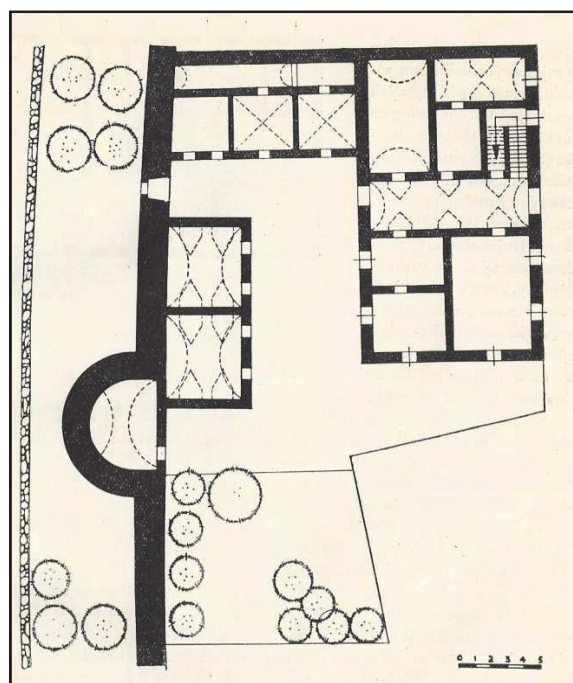

Obr. č. 18, Vyobrazení poličského náměstí od východu – Josef Šembera 1825. (36)

Typicky barokní stavbou je děkanství čp. 1. Budova byla postavena roku 1711, roku 1733 došlo k připojení severního křídla k budově. Dispozice domu je příkladem změny půdorysných uspořádání městských budov ve srovnání s obdobím gotickým nebo renesančním. Průjezd ve středu stavby a přilehlé místnosti jsou valeně zaklenuté s úhelnými výsečemi. Pod zadní částí průjezdu se nachází valeně zaklenutý gotický sklípek. Tento sklípek je umístěn mimo budovu děkanství. Celkový koncept domu je šířkový s prostornou vstupní halou uprostřed. Hala je uzavřena valenou klenbou s trojúhelníkovými výsečemi. Vpravo navazuje na halu dvouramenné schodiště s křížově zaklenutými podestami. První patro má rovné stropy. Ostatní prostory v budově mají valené klenby s lunetami. V severní straně budovy se nalézá úzká klenutá chodba. (5, s. 66–68), (9, s. 1)

Obr. č. 19, Budova děkanství čp. 1 Náměstí Bohuslava Martinů – 2015. (Vlastní sbírka)

Obr. č. 20, Půdorys děkanství čp. 1 Náměstí Bohuslava Martinů. (5)

Baroko se také uplatnilo při přestavbě domů v Šaffově ulici. Ovšem nejvíce charakteristickým objektem barokního období je radnice. Stará radnice byla zbořena někdy kolem roku 1734, zůstala pouze gotická věž, která byla zakomponována do středu nové radnice a gotický sklep v její severní straně. Stavba je tvořena mohutným dvoupatrovým kvádrem s mansardovou střechou a věží uprostřed, doplněnou ze všech stran hodinovými ciferníky. Fasáda je členěna pásovou rustikou a pilastry. Nejhonosněji zdobená jsou okna v přízemí. Nadokenní římsy jsou zvlněné a v bohatém dekoru jsou umístěny busty a masky. Všechna tři patra mají téměř stejný půdorys. Přízemí je klenuté. V prvním patře je síň s velmi zřetelnou štukovou výzdobou a velký sál (původně zasedací). V prvním patře věže je původní

gotická kaple, která však byla v baroku zrušena. Kaple sv. Františka Xaverského se nachází v severozápadním nároží a prochází až do druhého patra. (8, s. 26–32)

Na konci baroka přibyla na nároží hřbitova stavba kostnice. Toto období znamenalo pro Poličku značný umělecký a architektonický rozkvět a patří k vrcholům tvůrčího života města. S jeho dozněním nastal kvalitativní úpadek. Veškeré stopy zachycující barokní podobu města však zcela zmizely při přestavbě města po ničivém požáru v roce 1845.

4.7 PŘÍCHOD KLASICISMU – KONEC 18. STOLETÍ

Zlatý věk poličského měšťanstva spočíval hlavně na výsadách města jako vrchnosti a na rozsáhlé samosprávě hospodaření s městským majetkem. Tyto tradiční znaky měšťanského blahobytu byly postupně narušovány reformami osvěcenského absolutismu v 2. polovině 18. století. V roce 1788 začal město spravovat nový tzv. regulovaný magistrát, jehož úředníci byli podřízeni státu. Tím se omezila značná pravomoc měšťanstva. Vydáním tolerančního patentu a zrušením nevolnictví začalo sílit sebevědomí poddaných. V tomto období při reformách v josefinské době došlo k obnově školství, kdy latinská škola byla nahrazena českoněmeckou. Díky vzdělaným a osvěceným měšťanům, úředníkům, učitelům a kněžím došlo ke značnému rozmachu v hospodářském, kulturním a společenském životě. Ve 30. letech 19. století měla Polička 3 500 obyvatel. (1, s. 43–46)

V raně klasicistním období se úpravy domů omezují prakticky pouze na vložení kleneb a menší lokální zásahy v podobě nových schodišť. Jádru zůstává nedotčeno. Na konci 18. století docházelo hlavně k úpravě fasád. Nejlépe dochovaná jsou průčelí domů v severní části náměstí. Z tohoto období nejspíše pocházely i mansardové střechy zachycené na Šemberově kresbě. (5, s. 75)

4.8 POLIČKA V 30. LETECH 19. STOLETÍ

Od počátku 30. let 19. století se ve městě velmi rozvíjel společenský život, v jehož čele stálo úřednictvo a obchodnická „honorace“. Byl zde ovšem citelný rozdíl dvojího života, který se výrazně odlišoval. Jednu část tvořily nejzámožnější rodiny, které vlastnily kočár a chovaly psy. V těchto zámožných vrstvách se mluvilo německy. Druhá část obyvatel byla tvořena prostými měšťany, kteří se chovali i oblékali skromněji. V roce 1831 byly za městem v lesoparku Liboháji otevřeny nové lázně s koupelemi a restaurací. (1, s. 46–48)

Klasicistní novostavbou je budova tehdejšího špitálu čp. 84 na nároží dnešních ulic U Masných krámů a Kostelní. Dům má obdélný půdorys s velmi pravidelnou dispozicí

a v přízemí s valeně sklenutými chodbami, které vymezují čtyři místnosti zaklenuté křížově. Přesný rozvrh se uplatňuje i v poschodí, ale už bez kleneb. Další charakteristickou stavbou tohoto období je dům čp. 176 v dnešní Tyršově ulici. Jedná se o jednoposchodový dům o třech okenních osách. Vpravo domovní dispozice se nalézá úzká chodba valeně klenutá s křížovými, lomíci se výsečemi. Vlevo dispozice je veliký valeně sklenutý prostor. Sklep přiléhající k domu, tvořen půlkruhovou valenou klenbou pravděpodobně středověký není. Celkový vzhled domu po výtvarné stránce je řazen do raně klasicistního období a pochází z konce 18. století, ve století 19. však došlo k velmi zásadnímu přestavění a bez podrobnějšího průzkumu nelze určit, zda je jádro domu středověkého původu. (9, s. 45; 69–70)

Obr. č. 21, Budova špitálu čp. 84 – dnešní podoba. (37)

Problematické je určení stáří chalup uvnitř města podél hradeb. Nemají totiž starší sklepy ani klenby v přízemí. Vzhled interiéru i exteriéru je pozdně klasicistní. Mapa stabilního katastru prokazuje, že tyto domečky byly již v roce 1839 zděné. Jejich výstavba je tedy pozdní pravděpodobně z období klasicismu. Starší zástavba v okrajových částech historického jádra a zástavba vně hradeb byla převážně dřevěná. Toto platí hlavně pro domky vystavěné v části parkánu, jejichž původ je téměř nepochybně klasicistní. Ulice Na Bídě nám příznačně přibližuje vzhled chudinské zástavby z poloviny 19. století. V současnosti se však nejedená o původní zástavbu, ale novodobou repliku na místě zástavby původní. Většina těchto chalup byla totiž stržena při rekonstrukci hradeb v roce 1977. Domky chudých rolníků a maloročníků byly vestavěny mezi hlavní hradbu a parkánovou zeď. Podobného vývoje jako v ulici Na Bídě si můžeme povšimnout i v ulici Parkány a Fortna. Chudinská zástavba v těchto místech pochází z počátku 19. století. (5, s. 77–81)

Obr. č. 22, Domky v ulici Na Bídě – rok 1955. (6)

Obr. č. 23, Domky v ulici Na Bídě – dnešní podoba. (38)

4.8.1 Požár města v roce 1845

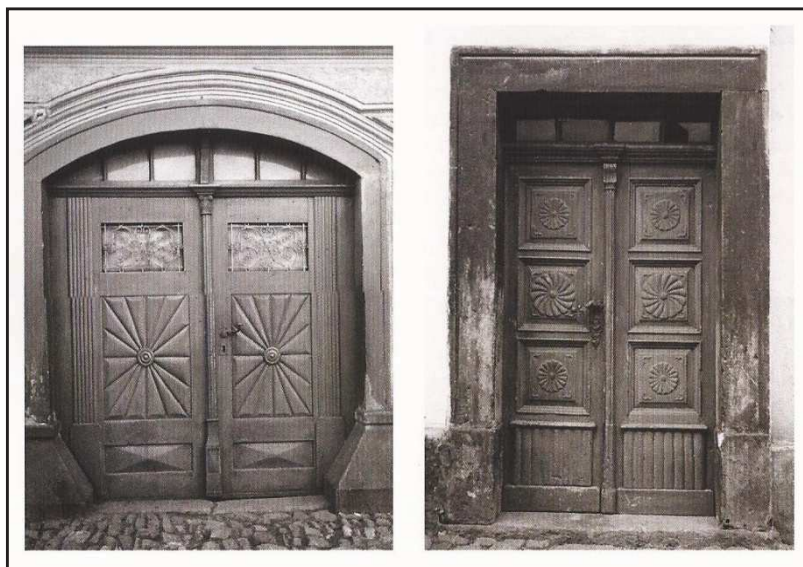
Další ničivou ranou pro Poličku byl požár v roce 1845, který vypukl 10. července. Tento požár je považován za největší pohromu, která kdy město postihla. Pohltil celé vnitřní město, tedy 237 domů, z nichž byly zachovány pouze čtyři. A to dům děkanství čp. 1 s plechovou střechou, Smolův dům čp. 44 se střechou taškovou a již s požárními stěnami, hostinec U růže čp. 52 se střechou břidlicovou a městskou šatlavu čp. 28 s šindelovou střechou. Během několika hodin došlo k úplnému zničení půvabného barokního města klasicistního vzhledu. Požár velmi porušil jak stavební památky, tak vnitřní zařízení kostela. Na radnici byla zničena mansardová střecha a bání věže. Ušetřena nebyla ani obě předměstí. Požárem bylo více poznamenáno předměstí Dolní oproti Hornímu. (1, s. 48)

Obr. č. 24, Požár Poličky – 10. červenec 1845. (1)

Po požáru bylo přistoupeno k nutné, pozdně klasicistní přestavbě, která znamenala pro město velmi pronikavou architektonickou změnu. S velkou důsledností a pečlivostí byly odstraněny barokní a klasicistní štíty a s nimi související sedlové střechy s hřebeny kolmými k průčelí. Nahrazeny byly sedlovými střechami s hřebenem rovnoběžným s ulicí. Z tohoto řešení můžeme usuzovat, že již byla respektována nařízení týkající se protipožárních požadavků na budovy. Šlo o požární řád Josefa II. Při přestavbě došlo tedy k rozporu s hloubkově orientovanou dispozicí budov. To způsobilo velké plochy sedlových střech a zcela došlo ke změně celkového vzhledu města. Barokní a klasicistní členění fasád bylo prakticky na všech domech otlučeno a nahrazeno střídými, plochými a téměř nečleněnými fasádami. Kladem, který sebou požár při obnově města přinesl, bylo respektování dosavadní výšky zástavby u budov v hlavních ulicích. Na náměstí jednoposchodové a na předměstích přízemní. (5, s. 77–79), (1, s. 48)

Pozdější klasicismus je znatelný ve velkém množství dveří a vrat, které jsou náročné umělecké řešení a jsou dochovány do dnešní doby. V Poličce je dokumentováno 85 vyřezávaných klasicistních dveří a vrat, do současnosti se jich dochovalo 35. K obnově vrat přispěl v hlavní míře ničivý požár. Dalším impulzem pro zadání umělecky náročných dveří byla snaha měšťanů na předměstí vyrovnat se bohatším uvnitř města. (10)

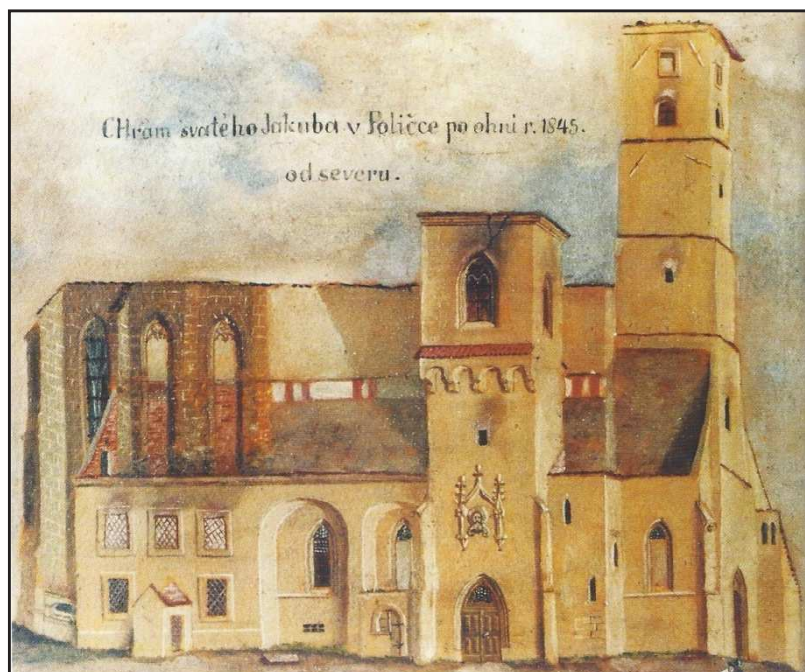

Obr. č. 25, Klasicistní vrata – dům čp. 115, klasicistní dveře – dům čp. 131. (10)

Pozdní klasicismus v 19. století se velmi silně projevil v interiérech domů. Příkladem je dům čp. 4 (viz kapitola 5.3) v Masarykově ulici. Vstupní síň je zaklenuta šesti českými plackami na dvojici válcových sloupů s jednoduchými hlavicemi. Klasicistně byl přestavěn i dům čp. 38 v Riegrově ulici. Jde o velkou jednoposchod'ovou budovu s fasádou z roku 1900, jehož přízemí je tvořeno českými a pruskými plackami, především průjezd, který probíhá celou hloubkou domu. K domu náleží i gotické sklepy. Jedná se o velký sklep v části dvora s půlkruhovou valenou klenbou (tento sklep se pravděpodobně nacházel pod původním zadním křídlem domu) z nějž je přístupný menší kamenný sklep pod středním traktem domu. Část původní středověké stěny nad terénem se dochovala do dnešní doby. Mezi středním a zadním traktem se nachází velmi masivní zeď (cca tl. 1 m). K razantnější přestavbě došlo po roce 1845 v období pozdního klasicismu. (9, s. 5; 25)

K období po požáru patří i dnešní podoba domečků vně hradeb. Mají vesměs vesnický charakter. Jsou tvořeny dřevěnými prkennými štíty a jejich vrchol je sejmut polovalbičkou. Velmi půvabné a romantické je jejich seskupení v ulici Na Bídě. Viz obr. č. 22–23.

Architektonický ráz města byl porušen sejmutím vyhořelého farního kostela sv. Jakuba. Nový kostel byl vystavěn v letech 1853–1865 podle plánů Antonína Vacha pod vedením architekta Františka Schmoranze. Jedná se o neogotickou trojlodní halu s pětibocí uzavřeným presbytářem a západní věží. (7)

Obr. č. 26, Kostel sv. Jakuba po požáru v roce 1845 (E. B. Kašparides – pohled od severu). (1)

K obnově radnice docházelo pozvolna. Do konce roku byla provedena provizorní sedlová střecha a nízká jehlancová střecha na věž. V následujících letech došlo k oškrábání omítky a zhotovení nové. Byly doplněny zničené ozdoby a nahrazeny pískovcové schody žulovými. V roce 1936 došlo k sejmutí znaku rakouského orla z radnice, který byl nahrazen pozlaceným lvem jako symbolem státní svrchovanosti. (8, s. 37–40)

4.9 OBDOBÍ PRVNÍ REPUBLIKY

Přestavba města po požáru v roce 1845 byla pro Poličku velmi finančně náročná, proto 2. polovina 19. století byla ve znamení spíše jakési architektonické stagnace. Docházelo pouze k úpravám fasád a v některých případech k odstranění kleneb. Novostavby jsou spíše výjimkou. Patří sem například budova školy, takzvaného „učitelského ústavu“ (přejmenovaná v roce 1919 na gymnázium). Město pro ni vybralo pozemek mimo jádro na okraji polí za Synským rybníkem. Tato oblast se po roce 1918 stala novou čtvrtí. K vystavění školy došlo v letech 1899–1901 a tento počín představoval první krok ke stavebnímu rozvoji města. Stavba byla zhotovena ve stylu novorenesančním po vzoru rakousko-uherských školských budov. Fasáda byla doplněna rostlinnými ornamenty. Díky těmto ornamentům se do Poličky dostala secese. Charakteristickou stavbou pro toto období je dům učitele Josefa Vaníčka v Husově ulici čp. 318, vystavěný v roce 1902. Stavbu navrhoval pardubický architekt Boža Dvořák a na Vaníčkově domě se snažil napodobit nejranější pražské secesní vily. Průčelí je tvořeno novorenesančním štítem, v jehož ploše je již secesně zakomponován velký reliéf Jana

Husa v plamenech. Ve stejném roce došlo k zasypání východního cípu Synského rybníka a na nově vzniklé ploše byl vytvořen Městský park. Zavázka byla tvořena zeminou získanou při úpravě terénu pro stavbu učitelského ústavu (dnešního gymnázia). V západní části parku byl vybudován pavilónek (altán), který sloužil jako ohřívárna pro bruslaře. I v dnešní době lze říci, že park slouží jako naučný. Najdeme zde přes sto druhů dřevin, z nichž některé jsou vzácné (jinan dvoulaločný, bělas virginský, hrušeň vrbolistá). (11, s. 62–65), (12, s. 3–7)

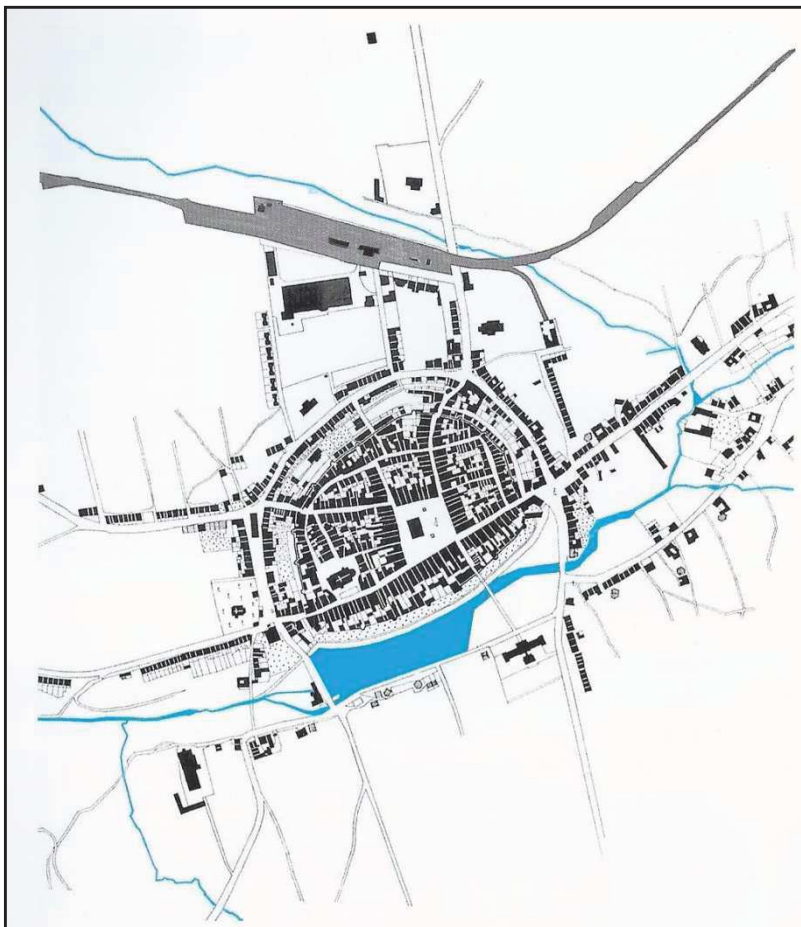
Obr. č. 27, Dům učitele Josefa Vaníčka čp. 318 v ul. Husova – 1902. (12)

Obr. č. 28, Dům učitele Josefa Vaníčka čp. 318 v ul. Husova – 2015. (Vlastní sbírka)

Na přelomu 19. a 20. století ve městě žilo přibližně 5 000 obyvatel. Již v roce 1910 jich bylo více než 5 200. Došlo k rozkvětu obou předměstí, převážně Horní předměstí zaznamenalo progresivní vývoj a představovalo nejlidnatější část města. Na tomto předměstí

byly vystavěny nové veřejné stavby v podobě zmiňovaného učitelského ústavu, postavena městská elektrárna a městská jatka.

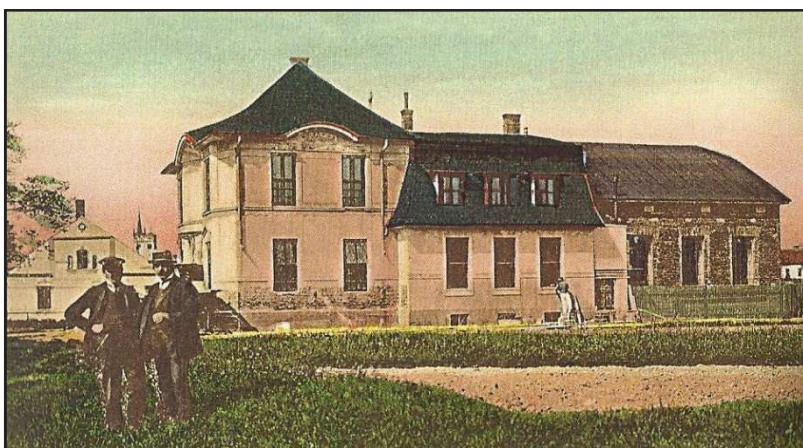

Obr. č. 29, Rozsah zástavby rok 1912. (12)

Rozvoj průmyslu byl v Poličce značně opožděn. Mezi první průmyslové objekty v Poličce patří Měšťanský pivovar. Budova pivovaru byla postavena na Dolním předměstí při silnici do Korouhve, jihozápadně od města v 60. letech 19. století. Důležitá změna týkající se rozvoje průmyslu nastala v roce 1896, kdy došlo k vybudování lokální železniční trati mezi Svitavami a Skutčí. Trať je vedená kolem severní strany města. Současně byla vystavěna i budova nádraží. Díky tomu se v Poličce usídlilo několik větších průmyslových podniků (textilka, pila aj.). Před vybudováním železnice bylo hlavním zdrojem obživy ve městě především polní hospodářství a tkaní hrubých látek. Díky napojení Poličky na železniční trať došlo v blízkosti nádraží k vybudování pily Františka Pražana. Dalším významným zdrojem pracovních míst byla mechanická tkalcovna na bavlněné zboží. Firma Feuerstein započala v roce 1911 s výstavbou řadových domů pro své zaměstnance v dnešních ulicích Svěpomoc a Betlém. S výstavbou se pokračovalo ve 20. letech 20. století v Havlíčkově ulici. Díky této výstavbě došlo k vyplnění poměrně prázdných míst. Lze říci, že výstavba železnice

znamenal pro Poličku nárůst industrializace, tím i příliv obyvatelstva a novou urbanizaci města. (11)

Místní stavitelé se nechali inspirovat secesí a historizujícími tvary, čímž se později začala vyznačovat jejich tvorba. Asi nejvýznamnějším a nejambicióznějším poličským stavitelem byl Jan Veselský. V roce 1908 provedl novobarokní úpravu domů v Riegrově ulici a to domy čp. 23 a 24, dále městský dům v Eimově ulici čp. 366. Čistě secesní stavbou, na které Veselský pracoval, byl i dům městské elektrárny v Hegerově ulici čp. 350. Obytný dům – elektrárna byl vystavěn v roce 1911 na Horním předměstí. Městská elektrárna neměla funkci vily, ale její obytná část a kanceláře z kompozice vily vycházely. Tehdejší starosta města Filipi si nepřál, aby secesní stavba vypadala jako palác, tak nejspíš proto Veselský navrhl vzhled její přední části jako příměstskou vilu. Díky elektrárně došlo k osvětlení náměstí a dalších hlavních ulic. Později byla elektřina přivedena i do jednotlivých domácností. Další zajímavou stavbou v secesním slohu je Kozlova vila čp. 347 postavená roku 1907 v ulici Československé armády na Horním předměstí. Jedná se o ojedinělou stavbu tohoto typu v Poličce, bohužel roku 1978 byla necitlivě přestavěná téměř k nepoznání a adaptována pro potřeby Technických služeb. Stavba tímto zásahem pozbyla veškerou památkovou hodnotu. Roku 1999 došlo opět k její přestavbě, po provedení adaptace zde má sídlo Základní umělecká škola Bohuslava Martinů. Původní stavba měla věžičku a portálový domovní vchod. Zajímavým a jistě nepřehlédnutelným prvkem byl malovaný pás s lidskými a květinovými motivy umístěný pod střechou na západní straně. V dolní části pásu byl uveden nápis: „Dokud síla, hled'me díla, by památka po nás zbyla.“ (11, s.193–194)

Obr. č. 30, Elektrárna čp. 350 v ul. Hegerova – 1909. (12)

Obr. č. 31, Elektrárna čp. 350 v ul. Hegerova – 2015. (Vlastní sbírka)

Ráda bych se krátce zmínila o domech uvedených v předchozím odstavci, a to hlavně o objektech čp. 23, 24 a 366. Dům čp. 23 je dvouposchodový, umístěný na hluboké gotické parcele. Fasáda pochází někdy kolem roku 1900. V pravé části domu je průchod zaklenutý valeně se zalomenými a ve vrcholu se stýkajícími lunetami. Zadní částí domu probíhá zužující se valeně sklenutá chodba. Zadní trakt objektu je tvořen rovnými stropy. Sklepy domu jsou gotické s valenou klenbou, při levé straně domu je další sklep sahající k zadnímu traktu budovy. Oba sklepy jsou spojeny dlouhou, v pravém úhlu lomící se chodbou s plochou kamennou klenbou. Historie domu je poměrně pestrá. Z gotického období se mimo sklepů dochovaly valené klenby ve středním traktu přízemí. Jedna klenba byla z části vybourána při barokní či raně klasicistní přestavbě, při které došlo k vložení valené klenby s výsečemi. Původní gotický dům byl pravděpodobně kratší o zadní trakt, který byl přistavěn nejspíše někdy v polovině 19. století. Druhé poschodí pochází z 2. poloviny 19. století. Stavební objekt čp. 24 je jednoposchodový na úzké gotické parcele. Jádro domu je gotické a má užší zadní křídlo. Tento dům byl přestavěn renesančně a naposledy pozdně klasicistně. Městský dům čp. 366 patřící rodině Pražanově byl postaven v roce 1912. Jeho autorem byl pražský architekt Procházka. Jde o neotřelou zajímavou stavbu, v níž se mísí novobarokní a secesní prvky. Do současné doby je dochována pozoruhodná vstupní mříž i ostění dveří v hale. Stavba má zajímavé půdorysné rozvržení. Vzhledem k řadovému umístění objektu se v tomto případě nejedná o vilu. Stavba byla velmi noblesní což je patrné i v dnešní době. (9, s. 26–27), (63)

Obr. č. 32, Pražanův městský dům čp. 366 ul. Eimova – 1912. (63)

Obr. č. 33, Pražanův městský dům čp. 366 ul. Eimova – 2015. (Vlastní sbírka)

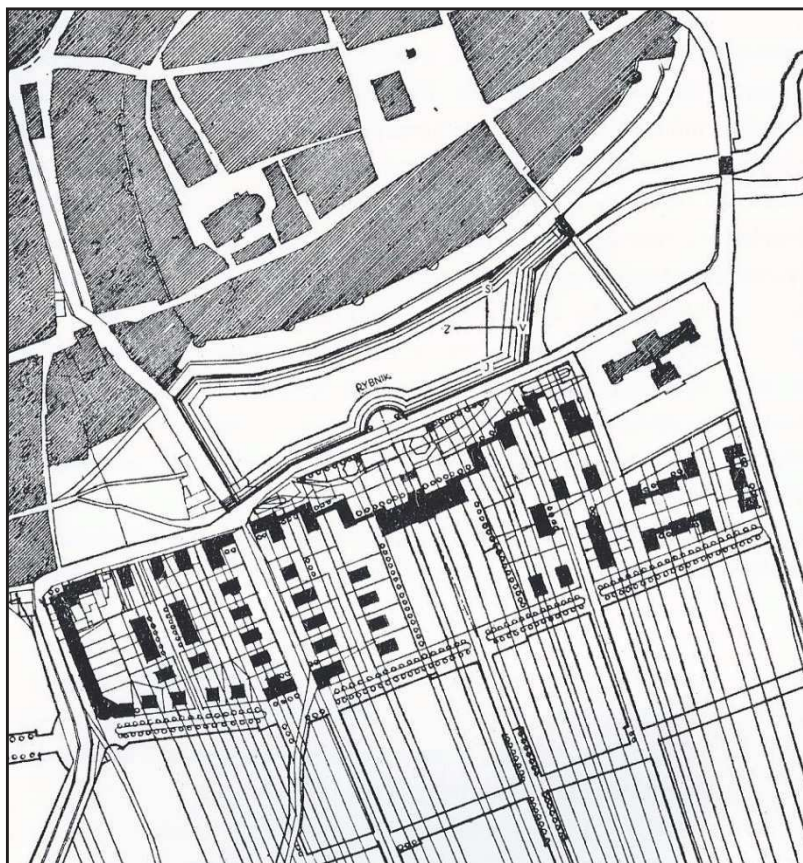
Kolem roku 1911 byla vystavěna Nebudova vila čp. 349 stojící v Tyršově ulici na Horním předměstí. Stavba je novorenesanční s novobarokními prvky běžného provedení, dnes bychom řekli, že jde o katalogový projekt. Co se týče vzhledu, jedná se o poměrně konzervativní stavbu vzhledem k roku vzniku a bouřlivému slohovému vývoji té doby, stavba byla slohově zastaralá ještě před dokončením výstavby. Odráží nedostatečný rozhled zadavatele. Ve 20. století během necitlivých přestaveb dům ztratil svůj vzhled. (63)

V roce 1913 přední pražský architekt a urbanista Vladimír Zákrejs vypracoval parcelační plán nezastavěných pozemků za Synským rybníkem. Jednalo se o oblast za budovou gymnázia. Terén na západ chtěl terasovitě upravit a na něj umístit evangelický kostel a nové školy. Za nimi byl prostor pro umístění rodinných domů se zahradami. Realizace těchto plánů však byla zbržděna I. světovou válkou. (12, s. 1–7)

4.9.1 Novoklasicismus a rondokubismus 1918–1925

Konec I. světové války a vznik Československé republiky znamenal pro Poličku pronikavou změnu života města. Došlo k vystavění několika veřejných budov jako nemocnice, škol a úřadu. Po jižní straně historického jádra vznikla řada nových bloků rodinných domů. K tomu přispělo v nemalé míře založení muniční továrny, která zajistila přísun nových obyvatel do města. Muniční továrna byla vystavěna v lesním komplexu asi kilometr od města při silnici ke Korouhvi v roce 1920, kdy o tom rozhodlo Ministerstvo obrany Československé republiky. V roce 1922 byl položen základní kámen ke stavbě administrativní budovy, byla zřízena vlečka z nádraží v Poličce, vybudována údolní přehrada a vystavěny budovy pro výrobu a rozebírání munice. (11), (12, s. 7–20)

Řešení vzniklé bytové krize, která se projevila na území celé země, se nově vzniklý stát snažil řešit daňovými úlevami, půjčkami a podporou bytového družstevnictví. Pro poličské bytové družstvo Svěpomoc, které vzniklo v roce 1919, vyprojektoval architekt Jindřich Mach dvě řady rodinných i větších domů ve stejnojmenné ulici – Svěpomoc, situované severovýchodně od centra. V tomto období byl také vystavěn obytný dům pro zaměstnance nemocnice v ulici Eimova čp. 394. Tato výstavba však neznamenal utišení bytové nouze v Poličce, proto byl vytvořen plán nové čtvrti na druhé straně města. Jednalo se o plán města vytvořený Vladimírem Zákrejskem, poupravený ve spolupráci s Oldřichem Liskou. Meziválečné období do vzhledu historického jádra zasáhlo velmi málo. Docházelo pouze k modernizaci některých fasád a ke vzniku několika novostaveb. (12, s. 7–20)

Obr. č. 34, Návrh úpravy nové čtvrti za Synánským rybníkem rok 1922 – autor: Oldřich Liska a Vladimír Zákrejs. (12)

Městské domy v podání Lisky byly ztvárněny ve stylu rondokubistickém. Tento styl byl typicky národní. Jeho tvůrci byli Pavel Janák a Josef Gočár. Pro Poličku, jako české město na hranici se Sudety byl tento sloh významný. Šlo o dvoubarevnou, výrazně plastickou fasádu ozdobenou válečky a obloučky. Avšak z finančních důvodů, došlo ke zjednodušení a odstranění plastičnosti. Po dokončení čtyř domů u rybníka (dnešní nábreží Svobody) došlo k výstavbě dalších pěti domů na parcelách za gymnáziem. Tyto domy mají podobné fasády jako starší domy u rybníka. Pyšní se však vylepšenými půdorysy a vytvářejí tzv. „polootevřený blok“. Skupinu rondokubistických staveb doplňují domy v Rumunské ulici čp. 410 a 411, které byly vystavěny pro vojenské zaměstnance muniční továrny. O rondokubistických domech se podrobněji zmiňuji v kapitole 5.7. (12, s. 7–20)

Z tohoto období je také datována stavba budovy Tylova divadla. V roce 1921 byla vypsána veřejná soutěž na projekt divadla, vyhráli ji pražští učitelé architektury Antonín Mendl a Václav Šantrůček. Celá stavba trvala osm let. Budova divadla je představitelkou kvalitní architektury ve městě a je také funkční stavbou v hojně míře využívanou až do dnešní doby. Architekti dali stavbě chrámový vzhled, jak je vidět především na vstupní fasádě a jejím vysokém štítu. Na budově je znatelný pomalý přechod k modernější architektuře, která

je inspirována kubismem. Na místo ornamentů a zdobení architekti vsadili na protiklad světlých a zastíněných ploch a na působení šikmých a vodorovných linií. (12, s. 7–20)

4.9.2 Purismus a funkcionalismus 1925–1935

V této době se na území republiky začala prosazovat česká avantgarda. Mladí architekti začali kritizovat a útočit na vznešenosti v architektuře. Stavby v podobě paláce či chrámu nebo stavby bohatě zdobené byly podle nich přehnaně nákladné a v rozporu s demokratickou republikou. Proto se začínala prosazovat architektura, která měla za cíl zbavit se neekonomičnosti a zdobivosti a naopak měla zdůraznit funkčnost. Tím se u nás prosadil purismus a funkcionalismus. Přestavitel této nové architektury byl poličský architekt Bohuslav Šmíd.

Znakem puristicko-funkcionalistických staveb byl krabicový tvar. Budovy měly hladké, nezdobené fasády a ploché střechy. Mezi nejvýznamnější stavby pro Poličku v tomto slohu jsou budovy Masarykových škol, obytný dům v Havlíčkově ulici čp. 209, budova okresního úřadu (dnešní střední odborné školy) v ulici Československé armády čp. 485 nebo Vieweghova vila v Rumunské ulici čp. 492, jedná se o puristickou stavbu zhotovenou v roce 1934. Dispozičně je dům uspořádán tak, že v jedné části přízemí a celém patře je byt, druhá část přízemí slouží jako ordinace praktického lékaře. Pro puristicko-funkcionalistické budovy jsou charakteristické prosté fasády oprostěné od zdobení. Nepřehlédnutelným prvkem jsou šikmé střechy. (12, s. 20–35)

Snad typickou stavbou znázorňující purismus v Poličce je vila čp. 224 učitele Jindřicha Holase vystavěná v roce 1932. Stavba se nachází v ulici A. Lidmilové na Horním předměstí, zhotovená na pozemku manželky J. Holase. Dům navrhl jeho přítel z dětství architekt Jan Včelík, který v té době absolvoval VUT v Brně. Vila má částečně dochované vnitřní vybavení a dodnes slouží původnímu účelu tedy bydlení. Pozoruhodným prvkem je nevelká vstupní hala s otevřeným schodištěm a ochozem. Celá stavba domu stála 66 152 Kč (+ dřevo a další práce), na dnešní dobu je to více jak 3,3 miliony Kč. Měsíční plat učitele včetně příplatků se pohyboval kolem 2000–2200 Kč. Většinou se ke stavbě využívala hypotéka. Pozemek byl věnem manželky. (63)

Obr. č. 35, Vila učitele Jindřicha Holase čp. 224 ul. A. Lidmilové – 2015. (Vlastní sbírka)

Šmídovy projekty byly skromnější z důvodu snahy dosáhnout větší čistoty a abstraktnosti. Na stavbách lze pozorovat i zajímavou hru stínů, která je charakteristická pro purismus. Tyto prvky jsou znatelné na přestavěné spořitelně nebo na starostenském úřadu na náměstí čp. 160 či na domě v ulici U Masných krámů čp. 50. V areálu nemocnice na budově chirurgického oddělení se poprvé objevují pásová funkcionalistická okna vedle nadokenních a parapetních říms, spojujících okna v souvislou řadu. Šmíd se zúčastnil i vypsané soutěže na projekt Masarykovy chlapecké a dívčí školy na nábřeží Svobody. Projekt nevyhrál.

Masarykova škola byla vystavěna dle vítězného plánu Bedřicha Adámka a stala se dominantou nové čtvrti za Synským rybníkem. Budova školy se otvírá směrem k městu rozlehlým dvorem sloužícím jako prostor pro konání slavností. Charakteristickým znakem pro budovu je barevný kontrast mezi světlými plochami omítky a červenými plochami režného zdiva z neomítaných cihel. (12, s. 26)

Podle Šmídova projektu byly vystavěny dva obchodní a obytné domy v Riegrově ulici čp. 2 a 3. Domy díky velkým oknům, a již i poprvé uplatněným plochým střechám, vyzařují lehkostí a čistotou. Symbolem „nové doby“ se měla stát kavárna umístěna právě v tomto domě. Stavbou blíží se nejvíce funkcionalismu, je Šmídova vila (viz kapitola č. 5.8) v ulici E. Beneše čp. 483. Tato stavba splňuje znaky funkcionalismu a to podle typického asymetrického krabicového tvaru. Zevnějšek vily je podtrhnut zdobeným vitrážovým oknem schodiště. Dům byl tvořen částí obytnou a obsahoval i kancelář stavebního podniku. Po zamítnutí Šmídova urbanistického plánu kolem jeho vily, rezignoval na architekturu

a věnoval se pouze menším úpravám domů v Poličce. Tím vyklidil pole jiným místním stavitelům. (12, s. 20–35)

Obr. č. 36, Obytné domy čp. 2 a 3 ul. Riegrova – 1930. (12)

Obr. č. 37, Obytné domy čp. 2 a 3 ul. Riegrova – 2015. (Vlastní sbírka)

4.9.3 Pozdní funkcionalismus 1935–1950

Výstavba nové čtvrti za Synským rybníkem znamenala velkou finanční zátěž pro město, celé tíživé situaci nepomohla ani hospodářská krize kolem roku 1935, které muselo město čelit. Nové stavby, které v tomto období vznikly, byly evangelický kostel na nábřeží Svobody čp. 506, nová městská spořitelna na Palackého náměstí čp. 184, okresní nemocenská pojišťovna v ulici Smetanova čp. 55 nebo pošta v Tyršově ulici čp. 245. Jednotným znakem těchto staveb jsou strohé fasády, sedlové nebo valbové střechy. Objemy těchto budov jsou znatelně členěné. Pomalu se začínala prosazovat snaha změkčit přísný funkcionalistický styl a sblížit ho s architektonickou tradicí. Usilovalo se o to, aby nově vznikající stavby lépe zapadaly do městského a krajinného rázu.

Poslední funkcionalistickou stavbou byla budova pojišťovny na Palackého náměstí čp. 184 od autora Jindřicha Freiwalda. Objekt byl postaven na parcelách dvou měšťanských

domů. U této stavby je velmi pozoruhodné, jak citlivě ji Freiwald dokázal včlenit do historické zástavby náměstí.(12, s. 36–40)

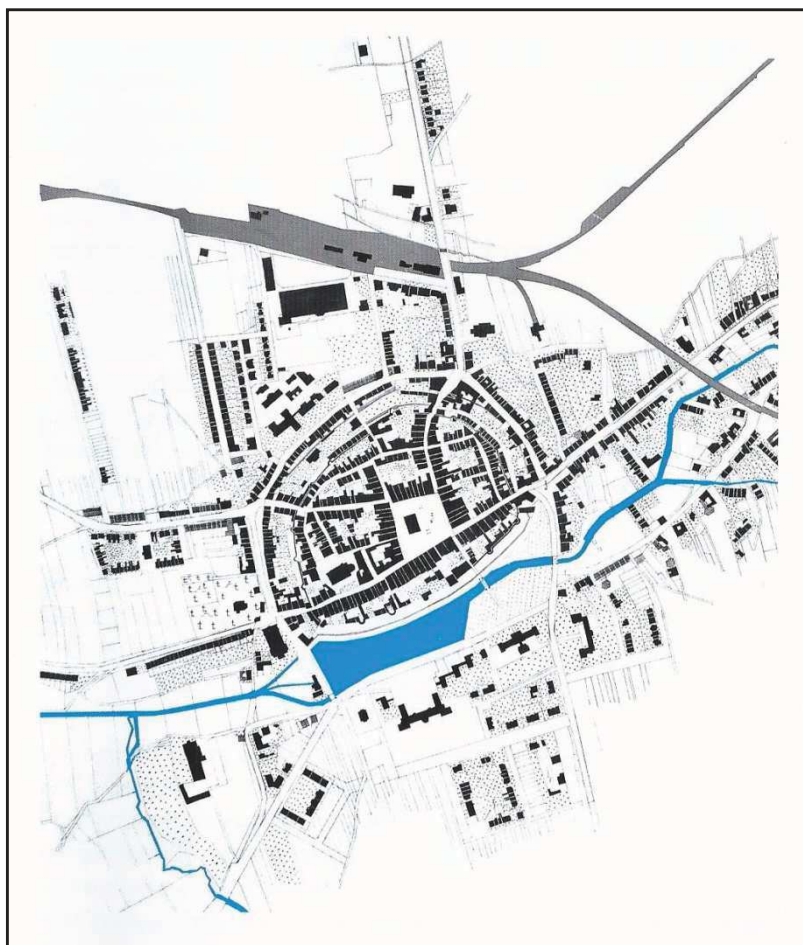
Obr. č. 38, Městská spořitelna čp. 184 na Palackého náměstí – 1937. (12)

Intenzivnější výstavba ve městě nastala až po II. světové válce. V roce 1940 převzala správu nad muniční továrnou plzeňská Škodovka pod německou vojenskou správou. Ta pro své úředníky vystavěla tři bloky činžovních domů v Zákřejsově ulici čp. 539–547. Pro tyto domy jsou charakteristické vysoké střechy s orámováním vchodů z umělého kamene. Nově vystavěné činžovní domy vynikaly velmi moderním vnitřním vybavením té doby. Tato část města byla označována názvem „Berlín“. Po válce v šedesátých a sedmdesátých letech se tato část města poměrně živě rozrůstala. Vznikaly celé nové čtvrti kolem ulic Edvarda Beneše, 1. máje a Obránců míru. Architektura této nové části se zdá být únosnější a přijatelnější než vzhled sousedního sídliště vzniklého v sedmdesátých letech. Oblast se do současnosti nazývá Na Berlíně. (12, s. 36–41), (11, s. 84–85)

V 1. polovině 20. století se město rozrůstalo rovnoměrně kolem celého obvodu historického jádra. Podél jižní strany rybníka vznikla zajímavá hmotová kompozice školních budov, evangelického kostela a činžovních domů. Dál k jihu byla budována obytná čtvrť, před zbořenou kameneckou branou vyrostla dominantní pozoruhodná budova divadla a v severozápadní části kolem hradeb (Eimova ul.) vznikla nemocnice. Město se v roce 1950 rozrostlo na 1 086 domů z původních 674 v roce 1900. (3, s. 367)

4.10 VÝVOJ MĚSTA OD 2. POLOVINY 20. STOLETÍ DO SOUČASNOSTI

Po roce 1945, kdy se rozhodovalo o dalším vývoji Poličky, byla situace velmi ovlivněna spojenectvím se Sovětským svazem, k němuž došlo po osvobození Rudou armádou. Občané společně usilovali o zvelebení města, kterému během války ubylo přibližně tisíc obyvatel. Ke zlepšení životních podmínek mělo vést vybudování nové kanalizace, vodovodu a došlo také k intenzivní bytové výstavbě. (23)

Obr. č. 39, Rozsah zástavby rok 1945. (12)

Po únoru 1948 byla na všechny větší významné podniky dosazena národní správa. Obyvatel Poličky však stále ubývalo. Sčítání obyvatel v roce 1950 ukázalo, že zde žilo ještě o dvě stě obyvatel méně než v roce 1946. Stálých obyvatel žijících v Poličce k roku 1950 bylo 5 630. Dosavadní podniky však nestačily pokrýt poptávku po pracovních místech, proto řada obyvatel vyjížděla za prací do okolí. Mezi největší podniky, které byly za totality umístěny do města, patřil závod Centropen, v současné době nástrojárna a lisovna plastů PONAS (dnes patří mezi hlavní zdroj pracovních míst ve městě). Poličské strojírny (dříve ADAST), dále

Pražanova pila s dnešním názvem Dřevozávod Pražan při ulici Terezy Novákové. Do roku 2000 ve městě fungovala továrna Feuerstein (Hedva), která představovala tradiční textilní průmysl. Nyní tato firma v Poličce nepůsobí a její prostory jsou využívány firmou Ravensburger. Významnou firmou byl i závod Československých automobilových opraven založen v roce 1965, který je v současné době nahrazen Továrnou hasící techniky (THT). V roce 1984 byl dostavěn masokombinát při Starohradské ulici. (23)

Rozsáhlá bytová výstavba jak státní, družstevní nebo individuální, způsobila pozvolný nárůst obyvatelstva až na současných 8 278. Po roce 1952 vzniklo na Horním i Dolním předměstí několik kolonií rodinných domků. V roce 1961 došlo k založení bytového družstva, a v souvislosti s ním bylo vystavěno přibližně 600 bytů pro jeho členy. Polička byla výrazně plošně rozšířena a to díky nově vybudovaným bytovým sídlištím kolem ulice E. Beneše, Jiráskově, B. Němcové, Dukelské a Hegerově. Výstavba rodinných domů probíhala převážně při ulicích Družstevní a v oblasti „Na zahradách“.

Společně s bytovou výstavbou došlo i k výstavbě účelových zařízení jako jsou jesle, mateřské školy, druhé základní školy Na Lukách, kde byla zahájena výuka 1. září 1986. Dále bylo otevřeno koupaliště, došlo k rekonstrukci Tylova domu, městských hradeb, v roce 1977 byl otevřen krytý bazén se saunou, v roce 1985 byl otevřen hotel OPUS, v roce 1997 došlo k dokončení Domu s pečovatelskou službou „Penzion“. V roce 1992 byl městu vrácen hrad Svojanov. (23)

Ve 2. polovině 20. století, převážně od počátku 70. let se intravilán města dále rozšířil. Vznikly nové bloky rodinných a řadových domků, které byly vystavěny západně od hřbitovního kostela sv. Michala. Došlo k vystavění menšího sídliště rodinných domů na jihovýchodě města (východně od silnice do Bystrého), severovýchodně postupně v osmdesátých a devadesátých letech 20. století vzniklo sídliště Hegerova. Vzniklo několik nových panelových sídlišť, jejichž architektonická hodnota je do značné míry problematická, protože změnila panoramatické pohledy na celé město a zastínila historické dominanty. Na druhou stranu nelze opomenout, že tyto panelové domy přinesly nové možnosti bydlení, díky nimž počet obyvatel v Poličce vzrostl na dnešních necelých devět tisíc. Severozápadně od města, po východní straně silnice do Stříteže, vznikla mimo zástavbu rodinných domů a bytových řadových domů také zástavba domy panelovými. Při západní straně této silnice vyrostla nová průmyslová zóna. Podél jižní strany ulice Hegerovy došlo k rozrušení hmotové skladby zástavby předměstských rodinných domů výstavbou panelových bytových domů a dalších průmyslových objektů. Historické jádro si naštěstí zachovalo svůj unikátní

historický ráz a uniklo nevhodným stavebním zásahům, charakteristickým pro toto období. Od roku 1990 je městskou památkovou zónou. Od 70. let 20. století probíhala rozsáhlá rekonstrukce městského opevnění, při které došlo k likvidaci zbytečné periferní zástavby přiléhající k hradbám. Rekonstrukce opevnění se v současné době úspěšně chýlí k závěru. Poslední autentické maloměstské domky v uličce Na Bídě byly nahrazeny přibližnými kopiemi. (3, s. 367–368)

4.10.1 Asanace historického jádra 1955

Zájem o zvelebení města se také projevoval soustředěním na úpravu historického jádra. V roce 1955 byl Státním ústavem pro rekonstrukci památkových měst a objektů v Praze vytvořen asanační plán. Ten vyhodnotil každý objekt jádra po stránce architektonické, urbanistické, stavebně historické a ekonomické. Tento asanační plán ukázal nutnost provedení systematické rekonstrukce historických objektů. Za finanční podpory Krajského vlastivědného ústavu v Pardubicích započala rozsáhlá obnova hradebního opevnění i jednotlivých domů. Na baštách došlo k vytvoření střech, které se svým tvarem a sklonem věrohodně přibližují původnímu stavu. Jako krytina zde byly použity štípané šindele.

Asanace rodinných domů byla prováděna velmi citlivě, s cílem zachování historické ceny a vnitřního rozvržení. Zároveň byly při úpravách uplatňovány požadavky na moderní bydlení. Odstraněním neslohových dvorních křídel a kůlen došlo k oslunění objektů a provětrání celých bloků. Také došlo k vybudování podkrovních bytových jednotek v půdních prostorách. (5, s. 83)

4.10.2 Bytová výstavba po roce 1960

Díky nově vzniklému bytovému družstvu došlo v roce 1965 k první dodavatelské výstavbě bytových domů. Jednalo se o tři domy celkem se 108 byty v ulici Jiráskova.

Potřeba bydlení při nemožnosti získat byt nájemní, donutila zájemce stavět svépomocí. Na dalších deset let přišla na řadu výstavba svépomocná. Zájemci o bydlení se na dobu tří let upsali k výstavbě bytů v družstevních domech. Svépomocná výstavba znamenala pro družstevníky jisté vypětí. Zájemci o bydlení byli ve většině případů stavebně nezkušení. Tímto způsobem došlo k postupnému vystavění 300 bytů a dvanácti řadových rodinných domků. Výstavba bytových domů probíhala na „zelené louce“, proto byli družstevníci nuceni vybudovat i vhodné technické vybavení jako kanalizaci, vodovod a přívod elektrické energie.

Po kolaudaci a nastěhování družstevníci budovali příjezdové cesty k domům a prováděli terénní úpravy. (24)

Snahou vedení družstva bylo opět zařídit dodavatelskou výstavbu, z důvodu, že ne všichni družstevníci si mohli dovolit stavět svépomocí. To se povedlo v roce 1970 výstavbou bytového domu se 108 byty v ulici Dukelská a v roce 1974 výstavbou domu se 66 byty v ulici M. Bureše. Veškeré další domy byly stavěny svépomocí. (24)

V roce 1993 došlo k přejmenování družstva na „Bytové družstvo Polička“. Po roce 2000 byla provedena postupná plynofikace stávajících domovních kotelen. V tomto roce započala revitalizace jednotlivých družstevních bytů, která spočívala převážně ve výměně oken, zateplení, výměně střešních krytin, opravách výtahů a dalších technických zařízení. Tyto práce probíhají do současnosti.

Od roku 1997 družstvo převádí byty do vlastnictví členů družstva a vznikají společenství vlastníků. (24)

4.10.3 Výstavba po roce 1980

Kolem roku 1985 byla zastavěna část Poličky „Na zahradách“ konkrétně při ulicích Heydukova a později Hrubínova. V této lokalitě vznikla nová čtvrť převážně řadových, ale i izolovaných rodinných domů. Lokalita byla pravděpodobně vymezena pouze zastavovacím plánem. Později se ukázalo, že volba zastavět toto území nebyla nejšťastnější z důvodu častých záplav, které postihují domy v ulici Hrubínova. Dalším záporem tohoto území je jeho svažitost. Stísněné zahrady náležející k jednotlivým řadovým domům se nacházejí ve svažitém terénu, díky němuž umožňují velmi omezené využití. Tyto zahrady navíc neposkytují jejich majitelům dostatečné soukromí a klid pro relaxaci a odpočinek.

Jak již bylo výše zmíněno, v roce 1997 došlo k dokončení stavby Domu s pečovatelskou službou Penzion čp. 970, podle rozsahu se jedná o největší stavbu v Poličce od doby výstavby Masarykových škol.

Autorem tohoto velkolepého projektu byl zdejší rodák ing. arch. Antonín Odvárka, Ph.D. A. Odvárka se narodil v roce 1952 v Poličce. Po absolvování poličského gymnázia odešel do Brna, kde studoval na Vysokém učení technickém. Od roku 2006 je zaměstnán na Fakultě stavební VUT v Brně.

Projekt byl vytvořen v roce 1994 a realizace této stavby probíhala v letech 1995–1997. Hlavní myšlenkou při vytváření tohoto projektu bylo prolínání života obyvatel

Penzionu se životem malého města. Stavba Pensionu s byty pro důchodce je situována na poměrně atraktivním místě. Nachází se v jihovýchodní části města v těsné návaznosti na park kolem hradeb nedaleko historického jádra. Původně tento pozemek sloužil jako prostor pro pouťové atrakce, dětské dopravní hřiště a podobně. Toto využití znehodnocovalo jeho urbanistický potenciál. Realizací výstavby Pensionu došlo k vysokému zhodnocení tohoto místa. Rozvržení návrhu je inspirováno charakterem lokality. Vychází z prvků, jako jsou ulice, individuální rodinný domek a náměstí. Celý soubor je tvořen hlavní stavbou budovy Pensionu a řadou domků se samostatným vstupem a předzahrádkou navazujících k hlavní budově. Záměrem návrhu bylo vytvoření prostorů různého charakteru. Od individuálních soukromých prostorů jednotlivých bytových jednotek, přes polo-veřejné prostory jako jsou klubovny, po prostory jednoznačně veřejné, jako je například jídelna, která je navržena jako víceúčelová. Lze ji využívat jako společenský sál, místo pro různé přednášky nebo duchovní služby. Veřejné prostory jsou koncipovány tak, aby umožnily vytvářet příležitosti pro setkávání lidí, což pomáhá zmírnit pocit osamělosti a sociální izolace. Zároveň při návrhu bylo vytvořeno zcela soukromé a individuální prostředí jednotlivých bytů. Dalším místem pro setkávání a odpočinek je prostor vnitřního atria, v jehož těžišti je vysazen strom a je zde umístěn dřevěný altán. (13)

Obr. č. 40, Dům s pečovatelskou službou Pension čp. 970 ul. Družstevní – pohled do dvorního atria. (Vlastní sbírka)

Nelze nezmínit vysokou budovu nacházející se naproti Pensionu. Jedná se o hotel nesoucí název Opus, pochází z roku 1985, stojí na místě, na kterém dříve stávaly stodoly. K hotelu přísluší nekryté parkoviště. V současné době jde o hotel, kterému jsou uděleny dvě hvězdičky. Nabízí ubytování v jednolůžkových nebo dvoulůžkových zrekonstruovaných pokojích nacházejících se ve 4. a 5. patře budovy. Celková kapacita je 25 lůžek. Jednotlivé

pokoje jsou vybaveny vlastní koupelnou, WC a balkonem. Cena za noc je 400 Kč za jednolůžkový pokoj a 700 Kč za pokoj dvoulůžkový. (47)

V současnosti dochází k rozvoji obytné výstavby na severním a jižním okraji Horního předměstí v lokalitách Hegerova a Mánesova. Na severním okraji města jsou budovány průmyslové a výrobní objekty v rámci průmyslové zóny.

Zastupitelstvo města vydalo v roce 2008 opatření obecné povahy č. 1/2008 Regulační plán Polička – lokalita Mánesova. Daný regulační plán se zabýval řešením lokality na jihovýchodním okraji města. Došlo k vymezení nového území o rozloze cca 8,6 ha pro obytnou zástavbu, a to mezi ulicemi Mánesova a Wolkerova. Byly vymezeny pozemky pro výstavbu rodinných domů, viladomů a bytových domů. Dále došlo k určení pozemků veřejných prostranství a sídelní zeleně. Pro prostorové uspořádání a umístění budov zde byly stanoveny uliční a stavební čáry, podlažnost, výška, objem a tvar zástavby a intenzita využití území. Jedním z hlavních požadavků bylo, aby nedošlo při architektonickém a hmotovém řešení objektů k narušení obrazu města. Viladomy jsou zde řešeny jednotným vzhledem. Regulační plán vymezil i jednotnost pro rodinné domy co se týče výšky a hmotného uspořádání (střechy byly povoleny šikmé i ploché). Výstavba v dané lokalitě byla započata již v roce 2004. (25)

5 VÝVOJ REZIDENČNÍCH NEMOVITOSTÍ

Na úvod této kapitoly bych ráda upřesnila to, co již sice bylo zmíněno, ale nebylo dostatečně objasněno. Polička se skládá ze tří městských částí označovanými v dnešní době jako Město, Horní předměstí a Dolní předměstí. Hranici části „Město“ tvoří hradební pás (historicky tato část byla nazývána jako Osada města Poličky uvnitř hradeb). Předměstí jsou od sebe oddělena ulicí Zákrejsova, hrází Synského rybníka, západní částí hradeb, Havlíčkovou ulicí a jižním okrajem prostoru vlakového nádraží. U čísel domů se uvádějí zkratky m (Město), dpř. (Dolní předměstí), hpř. (Horní předměstí), protože město má díky třem městským částem trojí číslování domů. Každá část má číslování své. Číslování domů podle částí je také znatelné na tabulkách s domovními čísly. Město má bílé tabulky s modrými čísly, Horní předměstí modré tabulky s čísly bílými a Dolní předměstí tabulky červené opět s bílými čísly. (11, s. 26)

V předchozí kapitole jsem se snažila popsat historický vývoj města od prvních zmínek až po současnost. V této části se pokusím podrobněji zmapovat několik staveb, které by mohly pomoci přinést ucelenější pohled na vývoj výstavby rezidenčních nemovitostí v jednotlivých historických obdobích ve městě. Mezi výběrem domů jsou stavby jak obyčejných rodinných domů, tak stavby architektonicky a historicky významnější. Vzhledem k několika ničivým požárům, zejména největšímu v roce 1845, kdy došlo ke strávení téměř celého vnitřního historického jádra, je zmapování poměrně obtížné. Výběr domů jsem volila z centrální části historického jádra města – odkud pochází nejstarší zástavba směrem ven k oběma předměstím a dál až do okrajových částí, kde spatřujeme zástavbu nejnovější, tedy současnou.

Mezi vybrané stavební objekty jsem zařadila tři domy z centra náměstí – Město, které patří k nejstarší zástavbě. A to dům čp. 59 – dnešní optika, která patří k významným stavbám především díky dochovaným gotickým sklepům a dále dva domy v ulici Masarykova. Dalším zajímavým objektem je stavba Penzionu Otakar, která jako jedna z mála staveb při největším požáru města nevyhořela, takže se na ní dochovalo několik původních detailů. Zmiňuji zde také hospodářskou usedlost čp. 174, která reprezentuje stavby menších rolníků a zemědělců. K této stavbě se dochovala původní dokumentace z roku 1923. Za zmínku určitě stojí i soubor rondokubistických činžovních domů za Synským rybníkem, které jsou v tzv. „národním“ rondokubistickém stylu, od něž si jeho tvůrci Pavel Janák a Josef Gočár slibovali náležité vyjádření české a slovanské identity v nové republice. (12, s. 10–11) Zajímavou stavbou po

stránce stavební i historické je funkcionalistická vila Bohuslava Šmída. Jako další objekt jsem do této kapitoly zařadila stavbu bytového domu v ulici Dukelská. Jedná se o panelový bytový dům, který se značně zasadil o řešení nedostatečného počtu bytů a nabídl 108 nových bytových jednotek. Přes stavbu rodinného řadového domu „Na zahradách“ se pomalu dostáváme až k současné výstavbě v lokalitě Mánesova.

Obr. č. 41, Přibližné zaznačení předmětných nemovitostí. (32)

5.1 RODINNÝ DŮM ČP. 59

Rodinný dům čp. 59 je stavbou umístěnou na náměstí, patří k nejstarší původní zástavbě. Tento objekt je typickým příkladem vývoje domů na náměstí od gotiky až do současnosti, a patří k nejcennějším dokladům městské gotické architektury.

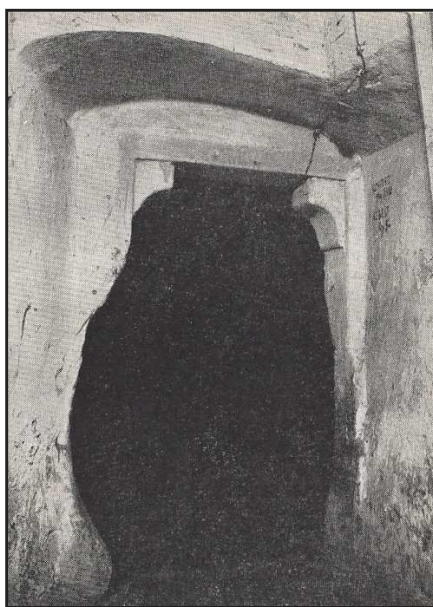
Jako většina domů umístěných v historickém centru města, má gotické jádro. Ve 14. století došlo k přestavbě objektů z dřevěných na kamenné. Gotická žebrová křížová klenba z konce 14. století v zadní přízemní komoře domu je vzácným důkazem potvrzujícím poličskou městskou kamennou zástavbu. Velmi pozoruhodné je její precizní provedení, což svědčí o opravdovém mistru svého řemesla. Po požáru v roce 1540 proběhla přestavba domu tentokrát ve slohu renesančním. V 18. století se uskutečnily barokní stavební změny. Nejrazantnější opravy a přestavby jsou dokládány z roku 1845 po největším požáru města. Díky této katastrofě dostalo mnoho domů klasicistní podobu, která je patrná do přítomnosti. (9, s. 36)

V 60. letech 20. století došlo k rozsáhlé rekonstrukci této stavby, která je památkovým objektem. Byla již ve špatném stavu a dispoziční řešení nesplňovalo podmínky a požadavky pro současné bydlení. Dvorní trakt byl velmi zdemolován. V přízemí byly všechny stropy klenuté a v patře nahnílé stropy trámové a rákosové. Také krov byl značně nahnílý

s eternitovou krytinou. Cílem stavebních úprav byla adaptace budovy s ohledem na zachování půdorysu kleneb a obvodového zdiva, v patře byly vytvořeny tři bytové jednotky s příslušenstvím. V přízemí zůstal průjezd, schodiště a obchůdek.

Při stavebních pracích došlo k odbourání dvorního hospodářského traktu. Při této rekonstrukci bylo zjištěno, že gotická klenba je narušena od hlavní zdi v přízemí a patře, která je na klenbě uložena. Proto bylo nutno provést přizdění a podezdění klenby. Patrné je to ze stavebních plánů, přiložených v příloze č. 1. Celá rekonstrukce musela být provedena velmi citlivě s ohledem na požadavky stanovené Národním památkovým ústavem. Dispozice sklepů přízemí měněna nebyla. Dlažba v mázhauzu¹⁴ je kamenná. V gotické místnosti s kamennými žebry byla doporučena podlaha z plně pálených cihel. Došlo i ke kamenickému upravení porušených žeber. Okna v 1. patře si musela zachovat původní dělení otvorů na 6 polí.

V roce 1992 manželé Augustinovi odkoupili tento objekt od Města, které bylo do té doby vlastníkem nemovitosti. V roce 1995 byla na Stavební úřad v Poličce podána žádost majitelkou domu o změnu v užívání stavby. Na základě povolení této žádosti došlo ke změně užívání jedné ze tří bytových jednotek na ordinaci očního lékaře. V přízemí domu je umístěna oční optika. (62)

Obr. č. 42, Gotický portálek zadní komory, dům čp. 59 Palackého náměstí. (5)

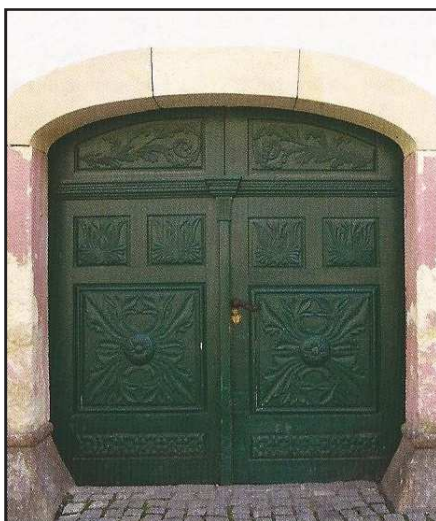
¹⁴ Mázhauz – rozměrná místnost zaujímající celou přední část přízemí patrového gotického či renesančního měšťanského domu (vstupní síň). (11)

5.2 RODINNÝ DŮM ČP. 3

Ráda bych také zmínila tuto stavbu nacházející se v těsném sousedství domu čp. 4. Tento objekt zaujme na první pohled především svými vraty, které ukazují preciznost tehdejších truhlářů. U těchto vrat je proveden soubor klasicistních listových motivů, včetně rozevřených bodlákových listů. U zmíněných vrat nelze opominout pás slunečnicových květů při spodním okraji, který znalci rozpoznávají jako secesní dodatek. (10)

Dům je jednoposchodový jako ostatní domy kolem náměstí a podél hlavních ulic. Dvoukřídlý s výstupkem směrem k hradbě. Fasáda pochází z roku 1937. Dispozice je tvořena střední zdí. Vlevo se nalézá úzký prostor zaklenutý valeně s výsečemi. Chodba je klenutá s plackami. Ostatní prostory mají stropy rovné.

Jádro domu je doposud středověké, klenby jsou klasicistní a křídlo pochází někdy z doby kolem roku 1839. (9, s. 4)

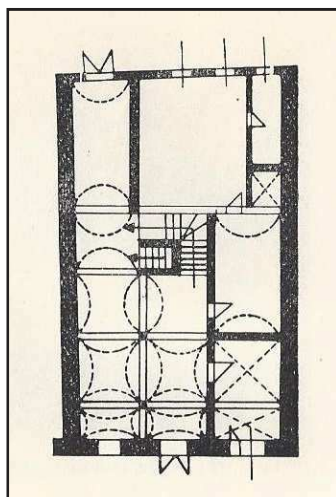
Obr. č. 43, Klasicistní vstupní vrata dům čp. 3 ul. Masarykova. (10)

5.3 RODINNÝ DŮM ČP. 4

Dům čp. 4 je jednopodlažní na obdélné parcele. Fasáda pochází nejspíše z konce 19. století. Zajímavý je svým prostorným dvoulodním mázhauzem nacházejícím se v přízemí, zaklenutým šesti pozdně klasicistními českými plackami na dvojici válcových sloupů s jednoduchými hlavicemi. Vlevo za síní pokračuje průjezd, jeho přední díl je valeně zaklenutý a pravděpodobně pochází ze středověku. Dům je z třetiny podsklepený. Sklep je kamenný a valeně zaklenutý. Zajímavým prvkem v zadní části dvora je bašta hlavní hradby.

Budova má až do dnešní doby středověké jádro, které bylo pravděpodobně původně kratší o dvorní trakt. Stavba byla prodloužena nejspíše v renesanci a přestavěna za baroka a klasicismu. (9, s. 5)

V roce 1994 bylo uděleno povolení na základě žádosti o změně užívání, kdy došlo ke změně přízemí tohoto domu na dílnu opravny obuvi. O tři roky později v roce 1997 došlo opět k vydání rozhodnutí o změně užívání, tentokrát na prodejnu oděvů. V roce 2000 bylo Městským úřadem majitelům uděleno stavební povolení pro stavební úpravy bytu. Jednalo se o opravu poloviny domu ve 2. NP, kde chtěl investor využít stávajících prostor pro vytvoření bytové jednotky 2 + 1, dále došlo k opravě pavlače ve dvoře, která navazuje na byt. Vytvoření bytové jednotky bylo provedeno v prostorách 2. NP domu. Stavební práce spočívaly ve vybourání části středové nosné stěny, kde stropní konstrukce byla podchycena dřevěným trámem. Došlo k odstranění stávající pavlače, která byla nahrazena novou. (62)

Obr. č. 44, Půdorys domu čp. 4 v ul. Masarykova. (5)

5.4 PENZION OTAKAR ČP. 91

Tato stavba se nachází v západní části památkové zóny města Poličky při vstupu do ulice mezi Otakarovou a Václavskou na parcele č. 31. Objekt je koncový nárožní dvoupodlažní, lichoběžníkového tvaru. Od roku 1964 je zapsán na seznam kulturních památek. Budova je hlavním vchodem napojena na ulici Šaffovu a Václavskou. Při vstupu do objektu nás zaujme původní dlouhá chodba s křížovými klenbami, vlevo od hlavní fasády jsou stropy ploché. V zadním nejširším traktu se nachází dva prostory sklenuté valeně s lomíci se lunetami. Do prvního patra vede z boční části chodby pohodlné dvouramenné schodiště, klenuté křížovými klenbičkami a valeně. Ke stavbě náleží pozoruhodné gotické sklepy. Jeden nacházející se v pravé části pod chodbou, druhý vlevo při ulici Otakarově. Oba

sklepy jsou tvořeny půlkruhovou valenou klenbou. Na stavbě je patrná řada starých detailů zachovaných díky tomu, že tento dům v roce 1845 nevyhořel. V objektu je zachována černá kuchyň a renesanční sálek. Stavba je tvořena středověkým jádrem, které bylo pronikavě přestavěno v období renesance. Z první poloviny 18. století, pozdně barokního období, pravděpodobně pochází místnost ve středním traktu. Také tento dům se může pyšnit pěknými klasicistními vraty doplněnými o zajímavé litinové kliky. Od roku 2010–2012 objekt prodělal rozsáhlé záchranné práce a byl za dohledu památkové péče velmi citlivě zrekonstruován. Po úspěšném dokončení všech prací byl v roce 2013 Penzion Otakar slavnostně otevřen. (9, s. 47–48)

Obr. č. 45, Pohled na zrekonstruované valeně zaklenuté schodiště. (39)

Objekt patří k nejstarším ve městě. Původně sloužil jako měšťanský dům a během své existence prošel rukama mnoha majitelů, kteří si jej uzpůsobovali podle svých potřeb. V roce 1874 zde byla otevřena odborná škola tkalcovská, avšak ke konci školního roku 1888 byla zrušena a přemístěna do Dvora Králové nad Labem. (11, s. 144), (9, s. 47–48)

V roce 2010 došlo k zásadním stavebním úpravám tohoto objektu. Projektovou dokumentaci pro rekonstrukci zhotovil místní stavitel pan Ing. Petr Šafář. Záměrem stavebníka bylo provedení kompletní rekonstrukce s účelem zřízení malého rodinného penzionu. V přízemí bylo navrženo restaurační zařízení s kavárnou a kuchyní. Druhé

nadzemní podlaží a podkroví slouží jako prostor pro ubytování hostů. Gotické sklepy jsou využity jako samoobslužná vinárnička a technické zázemí objektu.

V rámci této velké rekonstrukce byl proveden mykologický průzkum dřevěných stropních a krovových konstrukcí, při kterém bylo zjištěno, že všechny vodorovné konstrukce a část střešní konstrukce jsou značně napadené dřevomorkou domácí. Předmětem celé rekonstrukce bylo především zajištění svislých nosných konstrukcí, podchycení narušených kleneb pomocí rubových skořepin¹⁵, provedení nových stropních konstrukcí v 2. NP z železobetonu, rekonstrukce krovu a položení nového střešního pláště z pálené krytiny – bobrovky. V neposlední řadě byla oprava venkovních a vnitřních omítek s výměnou oken. Stávající okna byla nahrazena dřevěnými špaletovými dovnitř otvíranými, šestitabulkovými. Pro odstranění nadměrné vlhkosti v objektu byl navržen a proveden vnitřní a vnější ventilační systém.

V gotickém sklepe domu se nachází studna vyzděná z kamene průměru u vrchu cca 0,70 m, v dolní části rozšířena na 1,00–1,10 m. Celková hloubka studny od podlahy sklepa je 14 m s hladinou vody ve 12 m. Záměrem stavebníka bylo využití této studny ke splachování WC.

Dispozičně je 1. NP využito pro restaurační zařízení s kavárnou a salonkem. K tomuto provozu se váže hygienické zařízení, zahrnuje WC pro ženy a muže s předsíňkou a WC pro imobilní návštěvníky. Tyto prostory jsou přístupné z haly. Provoz kuchyně a zázemí (šatna pro zaměstnance a WC) je tvořen samostatným komplexem se samostatným hospodářským vstupem. Kuchyň je navržena podle hygienických požadavků na jednotlivé stupně přípravy (úsek čisté přípravy zeleniny, úsek přípravy příloh a úsek čisté přípravy masa). V kuchyni jsou vymezeny úseky s varnou a výdejovou částí. Dále prostor pro mytí kuchyňského nádobí a úsek mytí nádobí stolního. Vše je navrženo s ohledem, aby nedocházelo ke křížení jednotlivých technologických proudů v rámci kuchyně. V 2. NP je situován společenský sál, který poskytuje mnohostranné využití nejenom klientům penzionu. V předsáli je navržen dětský koutek. V přímé návaznosti je WC pro ženy a muže. Dále jsou v tomto podlaží navrženy dva apartmány. Ve 3. NP jsou umístěny tři dvoulůžková studia a jedno studio jednolůžkové. Technická místnost se dvěma plynovými kotli a centrálním zásobníkem TUV. Vedle osobního výtahu je situována malá prádelna pro potřeby penzionu. Vybavena je pračkou, sušárnou, mandlem, umývadlem a vestavěnou skříní. Dále v tomto podlaží nalezneme malou infrasaunu s ochlazovací sprchou, WC a odpočinkovým prostorem.

¹⁵ Rubová skořepina se používá pro sanaci velmi narušených kleneb nebo výrazné zesílení kleneb.

V posledním 4. NP jsou umístěny dvě studia po dvou lůžkách, sklad čistého prádla a komora pro skladování spotřebního materiálu.

Objemově stavba respektuje stávající okolní zástavbu. Vnější podoba objektu respektuje původní svislé členění otvorových prvků. Pro dosažení estetického a výtvarného účinku a optické minimalizace celkového objemu objektu bylo nutno věnovat zvýšenou pozornost kvalitnímu řemeslnému provedení jak stavebních konstrukcí, tak veškerých povrchů a detailů. Fasáda stavby je zhotovena po konzultaci s Národním památkovým ústavem pracoviště Pardubice ze štukových vápenných omítek s nátěrem ze světlých barev. Sokl stavby je opatřen difúzní omítkou s tmavším nátěrem. Všechny klempířské prvky jsou z měděného plechu. Okenní a dveřní otvory jsou v klasickém dřevěném provedení. (62)

Statistické údaje:

Tab. č. 2, Statistické údaje – Penzion Otakar. (62)

Plocha	m ²
Provozní plocha restaurace	249,01
Plocha ubytování	232,51
Zastavěná plocha	307,60
Plocha stavební parcely č. 31	349,00
Obestavěný prostor	m ³
Celkem obestavěný prostor	3 038,00

Myslím, že celá rekonstrukce je velmi povedená a současný účel využití pomohl Poličce vyřešit problém s ubytovacími kapacitami. Ve městě se nachází několik ubytovacích zařízení, většinou se však jedná o starší objekty, které mají své nejlepší léta pravděpodobně za sebou a již nejsou pro návštěvníky města tolik lákavé a atraktivní. Penzion Otakar nabízí 8 velmi luxusních ubytovacích jednotek (2 apartmány, 5 dvoulůžkových pokojů a 1 jednolůžkový pokoj). Cena za apartmán se pohybuje od 1800–2000 Kč/noc. Ubytovaní v pokojích dvoulůžkových je v cenovém rozmezí od 1200–1500 Kč/noc a jednolůžkový pokoj je za 800 Kč/noc. Uvedené ceny jsou včetně snídaně. Všechny pokoje jsou vybaveny sociálním zařízením, televizí, internetem a možností přistýlek. Jedná se o nejatraktivnější a nejluxusnější ubytovací i restaurační zařízení v Poličce. Současně s ubytováním Penzion Otakar nabízí i restaurační zařízení se stylovým interiérem, výbornou kuchyní a možností nahlédnout do zachovalé původní černé kuchyně. Přední část restaurace s barem slouží jako kavárna. K restauraci náleží i malý salonek a prostorná útulná jídelna. V objektu je možno využít i samoobslužný vinný sklípek. (40)

Obr. č. 46, Penzion Otakar po celkové rekonstrukci v roce 2013. (40)

5.5 HOSPODÁŘSKÁ USEDLOST ČP. 174

Další zajímavou stavbou je stavení čp. 174 na Horním předměstí. Podle map stabilního katastru z roku 1839 již na tomto místě stavba stála. Jednalo však o stavbu ze spalného materiálu, tedy patrně dřevěnou, jak vyplývá z jejího barevného označení v mapě. Přibližně v období po požáru v roce 1845 byla pravděpodobně přestavěna na zděnou. Podle informací stavebního úřadu v Poličce, manželé Findejsovi, majitelé zmiňovaného objektu, podali dne 25. září 1931 žádost na odprodej 15 m² z veřejné cesty k účelům rozšíření a přístavbě objektu čp. 174 a dále k celkové adaptaci týkající se přestavby chléva, přemístění obydlí a přístavbě kolny k hospodářským účelům.

„Stavební komise na místě samém porovnala stav stávajícího hospodářského stavení, obydlí čp. 174 hp v Poličce s navrženou adaptací přičemž povšechně konstatovala, že proti odprodeji pozemku námitek není“ jak je v žádosti uvedeno. Komise však manželům doporučila, aby si předložený stavební plán nechali přepracovat z důvodu požární bezpečnosti. Na předloženém plánu byl do objektu pouze jeden vchod, a to jak do části obytné, tak do části hospodářské. Dne 15. února 1932 proběhlo nové místní šetření. Komise porovnala předložené plány se skutečným stavem a stavební znalec vnesl několik doporučení, která bylo třeba dodržet. Patřilo mezi ně použití ohnivzdorné krytiny na přestavěných i přístavěných částech domu, štíty kolny i přestavěného stavení musely být vyvýšeny nad střechu o 15 cm. Dalším doporučením bylo vystavění požárně dělící zdi mezi objektem čp. 174 a objektem sousedním čp. 176 ve vlastnictví pana Kopeckého. Dotčený soused s požární zdí souhlasil. Na základě toho městská rada udělila dne 23. února 1932

stavební povolení ke zmiňovaným přestavbám a přístavbě s podmínkou, že práce budou provedeny podle předpisů stavebního řádu a stavebních plánků.

Dne 17. prosince 1934 se pan Findejs dostavil na stavební úřad, kde sdělil, že z důvodu finanční tísně nemůže dokončit přístavbu a přestavbu svého domu, která mu byla povolena výměrem ze dne 27. února 1932 a žádal, o prodloužení lhůty k dokončení těchto prací do konce roku 1935. (62)

Obr. č. 47, Hospodářská usedlost čp. 174 hpř. ul. Hegerova, současná podoba. (Vlastní sbírka)

5.6 RODINNÝ DŮM ČP. 66

Tato stavba je typickým znakem zástavby na předměstích pro řadové obyvatele města v období první republiky. V této době docházelo k postupnému a poměrně rovnoměrnému rozrůstání Horního a Dolního předměstí. Stáří domu je odhadováno kolem roku 1921, jak je uvedeno ve znaleckém posudku z roku 1980. Podle mapy stabilního katastru však na této parcele v roce 1839 už jistá stavba stála. Pro určení ceny stavby k roku 1980 bylo provedeno místní šetření, při kterém došlo ke změření podlahových ploch všech místností a rozdělení těchto ploch na obytné a příslušenství. Dále byl objekt zařazen do třídy kvality, což má zásadní vliv na výsledek ocenění. Proto bylo nutno pečlivě zařadit jednotlivé znaky (jako zdivo, fasáda, střecha, ...) podle přílohy č. 1 dané vyhlášky č. 43/1969 Sb. ve znění pozdějších předpisů. Tímto způsobem, po odečtení opotřebení, byla stanovena cena objektu na 60 499,11 Kčs. (62)

Původní stavba měla kamenné základy s izolací zdí proti zemní vlhkosti. Svislé nosné konstrukce byly vyžděny ze smíšeného zdiva. Střecha byla řešena jako sedlová s eternitovou

krytinou na bednění. Fasáda byla vápenná štuková, podlahy tvořily dřevěné palubky a betonová dlažba. Elektrická instalace vedla pod omítkou. Vodovod byl zaveden pouze do kuchyně, stavba měla suchý záchod a vytápění domu bylo řešeno lokálně. Stropní konstrukce byly dřevěné s rákosovou omítkou.

V roce 1979 bylo vydáno stavební povolení na rekonstrukci tohoto domu, která byla provedena během roku 1980. Při této rekonstrukci došlo k přístavbě dvou místností v přízemí a nástavbě v 1. NP, kde nově vznikly dvě obytné místnosti s příslušenstvím. Dále v přízemí vznikl nový suterén s garáží, kotelnou, uhelnou a sklepy. Při přestavbě byly použity na nosné stěny cihly plné pálené, stropy nad suterénem a 1. NP byly zhotoveny z ocelových I nosníků. Střecha byla změněna ze sedlové na stanovou. Rekonstrukce domu byla prováděna svépomocně a náklady na ni činily přibližně 156 000 Kčs. (62)

V současné době dům změnil majitele, došlo k rekonstrukci, změně užívání, kdy obytný prostor v přízemí nahradila prodejna hraček a současně k přečíslování objektu. Aktuální čp. je 571.

Obr. č. 48, Rodinný dům čp. 66 (dnes čp. 571) dpř. Současná podoba. (59)

5.7 SOUBOR RONDOKUBISTICKÝCH ČINŽOVNÍCH DOMŮ

Prvotním impulsem řešení bytové otázky, ale i regulace území za Synským rybníkem byl pravděpodobně návrh na postavení dvou úřednických domů za státní garance pro úředníky. Návrh byl adresován místnímu zastupitelstvu roku 1922 a projednán tehdejší starostou za přítomnosti V. Zákrejse a O. Lisky. Vypracování podrobného projektu k zastavění řešeného území bylo zadáno O. Liskovi, současně měl vypracovat skici dvou úřednických

domů, které by měly být situovány po levé straně projektovaných Masarykových škol. Konečný návrh regulace pozemků včetně situace a stavebních plánů odeslal Liska 2. května 1922. Parcely tří ustupujících domů (čp. 384, 385, 386) navrhl přibližně stejné velikosti. Pozemky jižně od gymnázia rozdělil na parcely pro čtyři skupiny rodinných domků. V části vpravo od školy navrhl také tři ustupující domy, které bylo potřeba přizpůsobit vyššímu terénu. Později v těchto místech byla postavena evangelická modlitebna. (14)

Obr. č. 49, Činžovní dům čp. 386 na nábřeží Svobody. (41)

Architekt Liska tyto domy charakterizoval takto: „Domy postaveny budou na pozemcích mezi gymnáziem a pivovarem za rybníkem na terénu mírně svažitém, v kulisovém uspořádání s dřevníky domy navzájem spojující. Vjezd a dvorek bude vždy pro dva domy společný (viz situaci). Kanalisace z jednoho domu svedena jest potrubím po svahu do usazované jímky při silnici, odkudž pro všechny domy i později na strání postavené společným potrubím svádí se pod splav.

Obytné domy jsou půdorysně stejné, ale fasáda bude každá jiná (!). Celkem obsahuje každý dům: 3 byty o 1 pokoji a kuchyni s příslušenstvím a 4 byty o 2 pokojích s kuchyní a příslušenstvím. Celkem 7 bytů. V suterénu jest v nižší části po svahu vyřešen byt pro domovníka o ploše 44,49 m² mimo spíže, záchodu a předsíně vše přímo osvětlené; celý byt jest pod jedním uzávěrem. Kolem obvodních zdí u bytu domovníka navržena jest isolační zeď k zamezení zemní vlhkosti.

Vedle bytu umístěna jest společná prádelna; zbývající polovinu domu zaujímají sklepy nájemníků. Ze schodiště jest vchod na oba dvorky resp. zahrádky.“ Původní znění technického popisu ještě pokračuje, myslím však, že pro ukázkou stačí tento krátký úryvek.(14)

Na výstavbu těchto domů realizovaných se státní podporou, vypsal obecní rada města Poličky dne 11. září 1922 veřejnou soutěž. Výstavba domů byla rozdělena na tři části. Rada města přidělila jednotlivé části výstavby činžovních domů stavitelům zúčastněným ve veřejné soutěži a to: dům č. I (obecní) arch. Flég

dům č. II (místní) „Sdružení“

dům č. III (místní) firmě Žert a Šmíd

Návrh byl schválen a bylo apelováno na to, aby stavba domů začala co nejdříve. Ihned po skončení schůze byly zadány řemeslnické práce. Došlo k vyhotovení stavebních projektů činžovních domů (jednalo se o tři domy označené I, II a III), které měly být po šesti až osmi dvoupokojových bytech s kuchyní a příslušenstvím. Současně došlo k vyhotovení detailů dveří, byla projednána barevnost fasád a stavba dřevníků, jejichž barva nebyla specifikována.

V květnu roku 1923 zažádalo vedení muniční továrny o povolení stavby dvou domů pro vojenské stážisty. Jedná se o domy čp. 410 a 411. Projektant, stavitel ani průběh výstavby však nejsou známy. V tomto roce došlo k projednání zadání stavby pěti činžovních domů za státní regulace a opět byla vypsaná veřejná soutěž na výstavbu těchto domů. Postupně v tomto období došlo k výstavbě zbývajících architektonicky podobných domů.

V září roku 1923 byly domy čp. 385 a 386 dokončeny, kolaudovány byly 21. června 1924. Žádost o povolení obývání těchto domů byla podána už v září 1923. Dalších pět nájemních domů (jednalo se o domy čp. 388, 389, 390, 391 a 393) stavěných od srpna 1923 do října 1924, bylo zkolaudováno 16. prosince 1924. (14)

Obr. č. 50, Pohled na novou čtvrť rondokubistických domů. (41)

Obr. č. 51, Současný pohled na soubor rondokubistických domů.(42)

V kolaudačním nálezu se uvádí, že stavba pěti nájemních domů byla provedena podle schválených plánů a jejich dispoziční řešení bylo přesně dodrženo. Domy byly provedeny ve dvou typech (I a II). Byl použit dobrý stavební materiál a řemeslné práce byly provedeny bez závad. Domy jsou celé podsklepené s betonovými stropy, postavené ze zdiva cihlového na maltu vápennou. Krovky byly provedeny z tesaného zdravého dřeva. Krytina u domů typu I byla eternitová a u domu typu II tašková. Ve všech domech byla provedena kanalizace, rozvod vody a elektrické osvětlení. Dokončovala se úprava dvorků, oplocení, zahrádek a chodníků. Bylo konstatováno, že domy působí příznivým dojmem a byty jsou vzdušné a světlé. Ke shledání závad při kolaudaci nedošlo. (14)

Rada města vydala v roce 1925 usnesení o dodržování domácího řádu, jeho porušení mohlo mít za následek až výpověď z bytu. V těchto nově postavených bytech byl zákaz chovu drůbeže a jiného domácího zvířectva u domu, na půdách a záchodech. Spolu s tím souvisel i zákaz přístaveb kurníků, chlévů a jiných přístavků. Klepat koberce se smělo pouze v pátek a sobotu, a to z prostého důvodu, aby se neprášilo, když například soused sušil prádlo. Zakázáno bylo i praní prádla v bytech, k tomu měly sloužit prádelny. Dalším nařízením byl zákaz odkládání živočišných odpadků na smetiště, ty měly být páleny.

V roce 1932 byly provedeny první drobné opravy domů v podobě opravy opadané omítky na schodištích, ve sklepech a soklech domů. Zároveň byla přezkoušena instalace ve všech domech. V roce 1942 došlo k uzavření balkonů jednotlivých domů, na základě stížností nájemníků kvůli promrzání jednoduchých dveří balkónu v zimních měsících a s tím spojeným únikem tepla z obytných pokojů. V roce 1940 došlo k provedení izolací a oprav podlah v suterénních bytech domů čp. 388, 389 a 390. Dle informací stavebního odboru Městského

úřadu v Poličce nejsou evidovány žádné údaje týkající se oprav a údržby těchto domů v 60. až 80. letech. Po roce 1990 došlo k rozprodání těchto domů jejich obyvatelům. (14)

Nyní se více zaměřím na domy čp. 388, 389, 390, 391 a 392 situovanými za gymnáziem.

Jedná se o jednopatrové domy s částečně obytným suterénem a podkrovím. Dispozičně jsou řešeny jako podélný dvoutakt s příčně osově orientovanou vstupní chodbou a hlavním dvouramenným schodištěm. Z první mezipodesty schodiště je přístupná otevřená lodžie, druhá mezipodesta je uzavřena obdélným třídlínným oknem. V jednotlivých domech je dispozice stejná, a to taková, že v přízemí a patře jsou situovány dva dvoupokojové byty, v suterénu a podkroví jeden jednopokojový byt. Byty jsou přístupny z hlavní schodišťové podesty. Každý byt je tvořen dvojicí pokojů o velikostech 24,70 m² a 18,98 m², kuchyní o ploše 16,12 m², předsíní s velikostí 14,34 m², spíží – 1,62 m², koupelnou – 5,08 m² a WC – 1,215 m². Veškeré prostory kromě spíže jsou přístupny z předsíně a současně jsou dveřmi propojeny i oba pokoje. Podkrovní byty jsou tvořeny kuchyní a pokojem o ploše 15,675 m² a příslušenstvím. Suterénní byt je tvořen menší kuchyní a větším pokojem. (14)

Obr. č. 52, Činžovní dům čp. 389 v ul. E. Beneše. (41)

Do současné doby se dochovala původní železná dekorativní zábradlí s masivními dřevěnými madly v interiérech domů. (14)

5.8 VILA BOHUSLAVA ŠMÍDA ČP. 483

Šmídova vila patří k architektonickým dominantám Poličky a řadí se mezi nejvýznamnější nemovité památky tohoto města. Vilu vystavěl sám stavitel Bohuslav Šmíd ve

30. letech 20. století. Tato jedinečná stavba je dokladem kvalitní architektury vznikající v éře první republiky.

Bohuslav Šmíd žil v letech 1895–1982. Narodil se jako nejstarší syn z osmi dětí domkáře v obci nedaleko Kolína. Bohuslav byl velmi výtvarně nadaný a houževnatý. Ve 14 letech byl vyslán rodiči do Plzně, kde se učil zednickému řemeslu. Tam získal i výuční list. Do první světové války pracoval jako zedník v Sázavě. Během války byl jako prostý voják na italské a ruské frontě. Po válce už v samostatném československém státě získal v červenci 1919 stavitelskou koncesi v Praze. V té době byl přijat na praxi do projekční kanceláře, v roce 1920 opustil hlavní město a odešel do Poličky, kde se oženil. Do roku 1929 měl v Poličce samostatnou projekci a zanedlouho si zřídil vlastní stavební firmu. Zabýval se výstavbou silničních, mostních, obchodních a bytových staveb. Mezi válkami v Poličce realizoval mnoho významných staveb jako na příklad Masarykovy obecné a měšťanské školy (1925–1928) a objekty okresní nemocnice (1925–1931). (15, s. 148–151)

Stavba vznikla jako dvojdomek v jižní části města za souborem rondokubistických činžovních domů. Vila sloužila jako projekční kancelář Šmídova podniku a též zastávala funkci obytnou pro jeho rodinu. Žádost o povolení ke stavbě byla podána 24. června 1933, stavební povolení je datováno koncem srpna stejného roku. Povolení k užívání a obývání hotové stavby bylo uděleno městskou radou dne 30. října 1934. V projektu své vily Šmíd přikročil nejbližší ke skutečnému funkcionalismu (do té doby Šmídovy projekty byly ovlivněny Gočárovým cihelným purismem), pro který je charakteristický asymetrický krabicový objem stavby. Hmotu domu se sestává ze dvou navzájem se prostupujících těles. Ležatý hranol se světlou výplní ložných spár režného zdiva protínající se vertikální převýšenou hmotou se svislým pásovým vitrážovým oknem schodiště, byla hladce omítána (původní omítka byla šedostříbrná břizolitová, dnešní podoba je bílá vápenná omítka). Celá tato kompozice byla rozjasněna modrými nátěry okenních rámců, někdy i zalomených za roh a jejich parapetů. V levé části domu byl situován soukromý vstup do domu, na který navazovalo dvouramenné dubové schodiště do obytného patra. V protější části pravoúhle ustouplém nároží byl vchod do přízemí s archivem a kanceláří firmy. Stavba měla plochou střechu s terasou, kterou vkusně doplňovalo kovové zábradlí. (15, s. 148–151)

Dispozice domu byla navržena funkčně s ohledem na kvalitní bydlení a pracovní podmínky v kancelářích. V suterénu byly umístěny sklepy a prádelna. V obytném patře se nacházely, k ulici orientované, místnosti kuchyně a ložnice, k zahradě orientovaná jídelna, obývací a dětský pokoj a lázeň. V nejvyšším půdním patře byl pokoj služebné. Vila byla

vybavena centrálním vytápěním a kompletně elektrifikovanými spotřebiči (kuchyňský sporák, lednička, pračka). Kuriozitou stavby byl podzemní, valeně sklenutý kryt, umístěný mimo objekt, kterým stavitel pamatoval na případné nebezpečí výbuchu nedaleké muniční továrny.

Pozemek stavby je lichoběžníkového tvaru, který se dělil na část provozní, přiléhající ke stavební firmě a část užitnou, která byla odcloněna přízemním křídlem. Zahrada byla navržena architektem Josefem Vaňkem z Chrudimi. Obsahovala široké spektrum zeleně od ovocných stromů a keřů po okrasné dřeviny a květinové záhony. Na zahradě byl i bazének a houpačka pro Šmídovy děti.

V roce 1948 došlo ke znárodnění Šmídova podniku a Šmíd jako osoba „*ohrožující lidově demokratické zřízení*“ byl bez soudu poslán do tábora nucených prací v Pardubicích. Po jeho propuštění v roce 1968 byl s rodinou nuceně vystěhován mimo Poličku do obce Sádek. Později Šmídovi odešli do Brna, kde jeho syn Ivan bydlí dodnes.

Na počátku devadesátých let byla tato nejmodernější meziválečná poličská stavba vrácena potomkům stavitele, kteří striktně ochraňují její originalitu. K docenění kvalit stavebního díla Bohuslava Šmída došlo až v nedávných letech. (15, s. 148–151)

Obr. č. 53, Funkcionalistická vila Bohuslava Šmída čp. 483 v ul. E. Beneše.(42)

5.9 BYTOVÝ DŮM ČP. 371–376

Stavební povolení pro výstavbu bytového domu pod názvem akce: 108 b. j. Polička – sídliště Na Svěpomoci v ulici Dukelská bylo vydáno 8. května 1970. Celá stavba se skládá z šesti bloků a (čp. 376), b (čp. 375), c (čp. 374), d (čp. 373), e (čp. 372) a f (čp. 371) a celkem obsahuje 108 bytových jednotek. Na tuto stavbu bylo v roce 1968 vydáno územní rozhodnutí. Projektová dokumentace stavby byla vyhotovena firmou Stavoprojekt

se střediskem v Pardubicích. Jedná se o stavbu typového provedení typu T06B – východočeská varianta. Na žádost pozemních staveb Pardubice však byla použita severočeská varianta s určitými úpravami (rozměr objektu se nepatrně liší – délka je o 30 cm kratší a šířka je o 8 cm užší). Povolení k užívání objektu bylo vydáno dne 2. srpna 1971 Městským národním výborem, kdy byla provedena prohlídka budovy a přilehlého okolí, při které bylo zjištěno, že je možno vydat povolení k užívání. Číslo popisné byla přidělena 13. srpna 1971.

Tab. č. 3, Základní údaje o stavbě bytového domu.(62)

Základní údaje					
1	Datum předání projektu	říjen 69	15	Druh vestavěného vybavení	–
2	Datum zahájení výstavby	září 69	16	Druh vyčleněného vybavení	–
3	Kraj místa výstavby	Východočeský	17	Vytápění	ÚT
4	Okres místa výstavby	Svitavy	18	Výtah druh rychlost	3 osoby
5	Forma výstavby	Družstevní	19	Podlahy obyt. části	Vlýsky
6	Umístění objektu	Sídliště	20	Podlaha příslušenství	PVC
7	Projektový podklad	Souhrnné řešení	21	Přecenění	–
8	Typ podklad	T 06B	22	Kuchyňský sporák	Elektrický
9	Počet podlaží	7	23	Počet bytů	108
10	Druh bytového domu	Schodišťový	24	Počet sekcí	6
11	Konstrukční systém	Příčný	25	Zastavěná plocha	1 360 m ²
12	Bytové jádro	B4	26	Počet výtahů	6
13	Technologický soubor	Panely	27	Spotřeba tepla	

Celý objekt je rozdělen na šest sekcí. V suterénu každé sekce jsou navrženy sklípky na uskladnění potravin, sklad náradí, kočárkárna, prádelna se 2 sušárnami. V jedné z těchto dvou sušáren je umístěn žehlicí stroj. Dále je v suterénu umístěna strojovna výtahu. Jednotlivé byty jsou situovány v 1.–7. nadzemním podlaží. V okrajových částech bytového domu jsou umístěny byty jednopokojové, dvoupokojové a třípokojové. Ve vnitřních částech jsou byty

pouze dvoupokojové s obytnou kuchyní, koupelnou, WC a předsíní, ve které jsou umístěny vestavěné skříně. Podle požadavků družstevníků byla ke každému bytu navržena lodžie.

V každé sekci je navrženo: 14 bytů 2 + 1

2 byty 3 + 1

2 byty 1 + 1

Kvůli nevhodnému a podmačenému podloží je objekt založen na vrtaných železobetonových pilotách o průměru 50 cm a délky 6 m. Kolem suterénu celého objektu byla provedena drenáž, zasypána propustným materiálem. Základy jsou tvořeny železobetonovými pásy na vrtaných pilotách. Svislé nosné konstrukce jsou provedeny z železobetonových prefabrikátů T06 B. Meziokenní výplně v suterénu jsou z dutých cihel. V jednotlivých podlažích pak z keramických příčkovek s výztuží a tepelnou izolací z polystyrenu. Příčky v nadzemních podlažích jsou z převážné části prefabrikované. Příčky v suterénu a některé v obytných místnostech jsou zděné z keramických příčkovek. Stropní konstrukce jsou panelové železobetonové a schodiště prefabrikované železobetonové. Podlahy v obytných místnostech jsou vlýskové, PVC je v prostorách příslušenství a schodiště, u lodžií je použita teracová dlažba a podlaha v suterénu je z betonové mazaniny s cementovým potěrem. Povrchová úprava vnitřních stěn je tvořena cementovým postříkem s vyrovnávací vrstvou. Povrchová úprava stropů byla zhotovena stěrkovou omítkou. V suterénu byla proti zemní vlhkosti použita 2 × lepenka a 3 × asfaltový nátěr. Tepelnou izolaci střechy tvoří 25 cm silná vrstva plynosilikátu. Podélný obvodový plášť suterénu je z prefabrikátů Z51.

Pro celý objekt byla navržena jednotná kanalizace a stavba je odvodněna sedmi svody, které jsou ukončeny 1 m před objektem, odtud jsou napojeny pomocí kanalizačních přípojek na venkovní kanalizaci. Ventilační část a část procházející podzemním podlažím je tvořena z litinových odpadních trub. Teplá užitková voda a cirkulace je do objektu přivedena teplovodním kanálem z centrální přípravy teplé vody v kotelně. Pro rozvody studené, teplé užitkové vody a cirkulace bylo použito ocelové závitové potrubí pozinkované. Volně vedené potrubí pro rozvod vody je opatřeno izolací z minerální vlny se sádrovou omítkou, bandáží a jednou vrstvou nátěru. Ostatní potrubí je opatřeno dvojnásobným obalením plstěnými pásy.

V bytových jednotkách jsou instalována bytová jádra B 41/AB s vanou a B 41/BD se sprchovým koutem. Instalační šachta má rozměry 810 × 415 mm a výšku 2 440 mm, je řešena jako samostatný díl, ve kterém je umístěno svislé odpadní potrubí, svislé rozvody teplé a studené vody a cirkulace. Bytová jádra jsou bez plynové instalace.

Kvůli nedostatečné výrobní kapacitě dílců pro bytovou výstavbu ve východních Čechách tehdejší Ministerstvo stavebnictví zajistilo dodávku dílců pro přibližně 600 bytů ze Středočeského kraje v technologii T06. (62)

Obr. č. 54, Pohled severozápadní – bytový dům čp. 371–376 ul. Dukelská. (Vlastní sbírka)

Obr. č. 55, Pohled jihovýchodní – bytový dům čp. 371–376 ul. Dukelská. (Vlastní sbírka)

5.10 RODINNÝ DŮM ČP. 538

Předmětný objekt je typickou stavbou pro 2. polovinu osmdesátých let 20. století v Poličce. Rodinný dům je navržen jako řadový v ulici Hrubínova. V této části Poličky, známé pod názvem „Na zahradách“, konkrétně při ulicích Hrubínova, Haškova, Erbenova a Heydukova, vznikala v těchto letech výstavba řadových rodinných domů.

Rodinné domy jsou řešeny typově. Konkrétněji se však budu zmiňovat o domu čp. 538. Údaje uvedené o této stavbě lze aplikovat (v některých případech více, v jiných méně) i na ostatní rodinné domky v této lokalitě. Zmíněný objekt je navržen jako třípodlažní a je určen pro 6 osob. Dispozičně obsahuje čtyři obytné místnosti, příslušenství a potřebnou provozní plochu. V suterénu stavby je navržena garáž a zastřešení je řešeno plochou střechou. Vstup do domu je situován z jižní strany od komunikace. Do vstupní haly se dostaneme přes zapuštěnou verandu.

Zemní práce byly provedeny strojově, ruční dokopávka byla provedena pouze pro začištění základových pasů. Základy byly provedeny z prostého betonu proloženého kamenem. Na nosné zdivo v suterénu byly použity příčně děrované cihly SDKL na maltu MVC. Nosné zdivo v 1. NP a 2. NP bylo provedeno z pěnositilátových tvárníc, příčky jsou z cihel plných pálených, někde z dutých dvouděrových na maltu VC. Stropy jsou provedeny z keramických nosníků a vložek MIAKO. Střešní konstrukce je řešena dvouplášťovou plochou střechou se spádem směrem do zahrady. Na střešní krytinu byl použit pozinkovaný plech, připevněný na dřevěném prkenném bednění. Vnitřní omítky jsou vápenné štukové. Vnější omítky jsou břizolitové. Okna, dveře a ostatní truhlářské výrobky jsou typové.

Majitel stavby podal 16. července 1986 na Městský národní výbor v Poličce, odbor výstavby žádost o stavební povolení k výstavbě řadového rodinného domu typu Ř52. Uvedeným dnem bylo zahájeno stavební řízení. Po projednání žádosti bylo 24. července 1986 uděleno stavební povolení. Stavba byla zkolaudována 22. března 1991. (62)

Obr. č. 56, Pohled na řadovou zástavbu – ul. Hrubínova. (Vlastní sbírka)

5.11 BYTOVÉ DOMY ČP. 1085–1088 LOKALITA MÁNESOVA

Do současné výstavby patří soubor čtyř bytových domů čp. 1085–1088 v lokalitě Mánesova. Toto území bylo vymezeno územním plánem jako plocha pro bydlení. Pro danou lokalitu byl vydán i regulační plán. S přípravou pozemků pro výstavbu se započalo v roce 2004 a první základy byly položeny v září téhož roku. První kolaudace novostaveb v této nové lokalitě proběhly v srpnu 2005. Regulačním plánem zde bylo navrženo 63 stavebních pozemků pro rodinné domy a 12 pozemků pro viladomy. Celková rozloha předmětného území je 8,9 ha. (26)

Projektová dokumentace k těmto domům byla vypracována místní stavební firmou ŠAFÁŘ CZ s. r. o. v březnu 2006. Stavba čtyř bytových domů probíhala postupně. Výstavba celého souboru byla zahájena v dubnu 2006 a ukončena v prosinci 2009.

Jednotlivé objekty jsou navrženy jako dvoupodlažní s podkrovím, samostatně stojící s 13 bytovými jednotkami. Stavby byly navrženy v souladu s územním a regulačním plánem. Staveniště pro výstavbu těchto domů je situováno na jihovýchodním okraji zastavěného území města v nově vzniklém sídlišti. Výhodou této lokality je blízká docházková vzdálenost do historického centra.

Celkový vzhled bytových domů ctí okolní zástavbu, které se přibližuje. Fasády a střešní plochy jsou členěny z důvodu docílení opticky menšího měřítka hmot objektů. Objekty splňují podmínky pro bezbariérové užívání staveb. Součástí stavby jsou i parkovací stání pro vlastníky bytů, přičemž je počítáno i s parkovacím stáním pro osoby s omezenou schopností pohybu.

Objekty jsou založeny na základových pasech z prostého betonu. Svislé zdivo bylo provedeno z cihelných pálených bloků KERATHERM a vápenopískových KM BETA na maltu vápenocementovou. Na příčky byly použity duté dvouděrové cihly. Stropní konstrukce byly provedeny z železobetonových dutinových panelů. Schodiště je železobetonové s obkladem stupnic i podstupnic. Střešní konstrukce je tvořena dřevěným sedlovým krovem a je kryta střešními taškami. Větrání většiny místností je řešeno okny jako přirozené, hygienická zařízení jsou odvětrána nuceně pomocí VZT. Objekty jsou nepodsklepeny.

Velikost bytů je sestavena podle poptávky občanů. Jednotlivé domy obsahují 13 bytových jednotek v rozvrhu $2 \times 1 + \text{KK}$, $4 \times 2 + \text{KK}$, $4 \times 2 + 1$ a $3 \times 3 + 1$.

Jednotlivá podlaží jsou řešena takto: 1. NP – závětrí, zádveří, chodby se schodišťovým prostorem, technická místnost, sklepy, kočárkárna a kolárna, dva byty 2 + KK se zádveřím, obývacím pokojem s kuchyňským koutem, ložnicí, koupelnou s WC a komorou, byt 3 + 1 se zádveřím, kuchyní, obývacím a dětským pokojem, ložnicí, koupelnou, WC a komorou. 2. NP a podkroví I – chodba se schodišťovým prostorem, dva byty 2 + KK ve stejném rozvržení jako v 1. NP, dva byty 3 + 1 opět ve stejném rozvrhu jako viz 1. NP a čtyři byty 2 + 1 se zádveřím, kuchyní, obývacím pokojem, ložnicí, koupelnou, WC a komorou. Podkroví II – chodba se schodišťovým prostorem, technickou a provozní místností, společnou sušárnou, dva byty 1 + KK se zádveřím, obývacím pokojem s kuchyňským koutem, koupelnou s WC a komorou. (62)

V současné době je obsazeno všech 52 bytů ve zmíněných 4 bytových domech, z nichž 43 je prodáno a 9 pronajato. O tyto byty byl velký zájem, převážně o kategorii bytů menších, které jsou finančně dostupnější. Cena za metr čtverečný podlahové plochy se pohybovala přibližně 20 500–21 500 Kč. (16), (43)

Obr. č. 57, Bytový dům – lokalita Mánesova. (Vlastní sbírka)

5.12 RODINNÝ DŮM ČP. 1039

Dům v lokalitě Mánesova může posloužit jako příklad současné zástavby v Poličce. Tento objekt jsem si vybrala také i proto, že svým vzhledem a kvalitou se mu podařilo dosáhnout prvorepublikové úrovně. Jak se o něm vyjádřil prof. Rostislav Švácha v roce 2007 (Polička – moderní architektura 1900–1950): „V Poličce od roku 1950 nevznikla žádná stavba, která by se svojí hodnotou rovnala poličské architektuře z doby první republiky. Snad až rodinným domům v Modřecké ulici, dílům mladých místních architektů Davida Jiříčka (čp.

1033) a Karla Šrámka (čp. 1039), se podařilo znovu dosáhnout prvorepublikové kvalitní úrovně. Ať už jde o náhodu, nebo o vědomý záměr, autoři obou těchto drobných staveb používají dnešní neomodernistický styl se stejnou umírněností, s jakou pro Poličku kdysi pracovali stoupenci purismu a neoklasicismu.“ (63)

Návrh tohoto domu provedl architekt Karel Šrámek v roce 2005, ve stejném roce byla provedena i projektová dokumentace. Stavba stojí na parcele č. 5518/11 v obci a k. ú. Polička, která byla stavebníkem odkoupena od Města Poličky v lednu 2005. Cena této parcely byla stanovena za 1 m² sazbou 590 Kč. Dne 20. 6. 2005 byla stavebníkem podána žádost o stavební povolení. Na základě přezkoumání této žádosti došlo ve sloučeném územním a stavebním řízení k vydání rozhodnutí o umístění stavby a stavebního povolení. Předpokládané náklady na stavbu orientačně činily 3 600 000 Kč. S výstavbou se započalo v srpnu roku 2005. Výstavba byla prováděna dodavatelsky¹⁶. Kolaudační rozhodnutí bylo vydáno v září roku 2006.

Jedná se o přízemní nepodsklepenou stavbu s obytným podkrovím, obdélníkového půdorysu se sedlovou střechou, ke kterému jsou ze tří stran předsazeny pravoúhlé hmoty rovněž obdélníkového půdorysu. Tyto hmoty představují garáž, domácí práce a jídelní kout, zastřešeny jsou plochou střechou. Celkový čistý vzhled domu je podtržen střešní krytinou z cementovláknitých šablon černé barvy bez přesahu u okapu a štítových stěn. Vystupující hmoty jsou obloženy velkoformátovými fasádními deskami, které svým barevným provedením kontrastují fasádní omítce základního půdorysného prostoru. Okna bez vnitřního členění umocňují vzdušnou a čistou tvářnost celé budovy. Dispozičně je dům navržen tak, že v přízemí se nachází obytná zóna zahrnující zádveří, chodbu se schodištěm do podkroví, pracovnu, koupelnu, WC, obývací pokoj, na který navazuje prosklenou stěnou s posuvnými dveřmi kuchyň s jídelnou a spíží, dále je v přízemí vyčleněn prostor pro domácí práce a garáž. Z obývacího pokoje a pracovny je přístup na krytou terasu. Podkroví je řešeno jako zóna klidová, kde najdeme dva dětské pokoje, ložnici, koupelnu, WC, šatnu a komoru. (62)

¹⁶ Dodavatelská výstavba – stavbu může provádět jen právnická nebo fyzická osoba oprávněná k provádění stavebních nebo montážních prací jako předmětu své činnosti podle zvláštních předpisů (zák. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, ve znění pozdějších předpisů). Doklad o oprávnění firmy bude předán stavebnímu úřadu v rámci stavebního řízení nebo podle podmínek stavebního povolení. (48)

Stavba je založena na základových pasech z prostého betonu proloženého lomovým kamenivem. Na svislé nosné konstrukce byly použity keramické tvárnice Porothersm. Obvodové zdi jsou zhotoveny z tvárnic tepelně izolačních, aby splňovaly požadavky na tepelnou ochranu budov stanovenou ČSN. Příčky jsou provedeny z příčkovek systému Porothersm. Stropní konstrukce jsou keramobetonové. Schodiště je ŽB s dřevěným obkladem. Střecha je sedlová dvouplášťová. Podlahy jsou řešeny jako těžké plovoucí s nášlapnou vrstvou z keramické dlažby, laminátových palubek a teracové dlažby. Vnitřní omítky jsou vápenné štukové. (62)

Obr. č. 58, Rodinný dům čp. 1039 hpř. – lokalita Mánesova. (63)

6 ROZVOJOVÉ OBLASTI A PŘEDPOKLÁDANÉ MOŽNOSTI ROZVOJE MĚSTA POLIČKY

Polička se rozkládá na ploše 33,11 km² a tvoří 6 % rozlohy kraje. Polička od roku 1960 přestala být okresním městem a byla připojena k okresu Svitavy. V současnosti spadá pod správu Pardubického kraje. Pardubický kraj vznikl na území okresů Pardubice, Svitavy, Ústí nad Orlicí a Chrudim. Kraj má rozlohu 4 519 km² a tím tvoří 5,7 % rozlohy České republiky. (27)

V roce 1999 byl založen mikroregion Poličsko jako dobrovolný svazek obcí. Zahrnuje 21 obcí s více než 20 000 obyvateli. Mikroregion má schválený svůj strategický plán, který byl aktualizován v listopadu 2010. (28)

6.1 ÚZEMNÍ PLÁNOVÁNÍ MĚSTA POLIČKY

Územní plánování má v Poličce poměrně dlouhou tradici, již počátkem 90. let 20. století vznikaly první návrhy. Tyto plány byly pouze v tištěné podobě, zpracovány podle tehdejší legislativy a řešily především plochy pro bydlení a rekreaci.

6.1.1 Z historie územního plánování v Poličce

Mezi první významné snahy územního plánování v Poličce určitě patří regulační plán města publikovaný v roce 1922 doc. arch. Vladimírem Zákrejsem. Studie vycházela z předpokladu rozšíření města převážně na sever, kde úpravu území určovala železniční trať a pak dále na jih. Zákrejs zpracoval regulační plán formou náčrtkového plánu, který umožňovala osnova nového stavebního řádu. Regulačním plánem mělo dojít ke stanovení komunikační a osídlovací kostry celého města i okolí. V plánu měla být řešena i úprava železničních tratí s ohledem na novou trať sever – jih a na nákladní nádraží pro muniční továrnu. Tuto velkolepou celoplošnou studii na jediném plánu nebylo možno realizovat z důvodu chybějícího situačního a výškového zaměření celé oblasti. Zhotovení těchto podkladů by bylo velmi finančně náročné. Poupravenou studii základního zastavovacího plánu města Poličky publikoval Zákrejs ještě v roce 1925. Opět poukazoval na nepromyšlené založení muniční továrny v jižní části města, která byla největším objektem toho druhu v tehdejších Československu. Díky stavbě továrny muselo dojít k přehodnocení komunikační struktury – silnice a železnice a musel být neprodleně řešen vygradovaný problém nedostatku

bytů. Dále vyzdvihl významný klad města v novém řešení regulace Poličky, kterým byla skutečnost, že středověké jádro se zachovanými hradbami zůstane prakticky nedotčeno. (14)

Mezi další původní regulační plány Poličky patří regulační plán vypracovaný architektem Oldřichem Liskou publikovaný v květnu 1922 (viz obr. č. 34). V plánu se zaměřil na řešení území v jižní části města za Synským rybníkem, mezi gymnáziem a pivovarem v Poličce. Zastavovací plán území řešil Liska společně se Zákrejsem. V podobném stylu Liska navrhl i zástavbu v jihovýchodním cípu území za gymnáziem. Při východní straně Rumunské ulice byl navržen jeden souvislý blok řadových domů. Na severní a západní straně téže ulice byly navrženy čtyři samostatně stojící domy a dvě dvojice dvojdomů. Jihozápadní část území za Synským rybníkem uzavírají ve dvou řadách stojící příčně orientované obytné domy. (14)

6.1.2 Aktuální územní plán města Poličky

Aktuální územní plán (dále jen ÚP) byl schválen jako opatření obecné povahy č. 1/2012 dne 23. 1. 2012. Účinnosti nabyl 13. 2. 2012. ÚP byl zpracován Urbanistickým střediskem v Brně. Společně s územním plánem došlo k vypracování i dvou regulačních plánů. Prvním z nich byl regulační plán pro lokalitu Mánesova a druhým je regulační plán Městské památkové zóny Polička. (29)

Územní plán města zahrnuje čtyři katastrální území (Polička, Lezník, Modřec a Střítež). Cílem plánu bylo vytvořit předpoklady pro stabilizaci a rozvoj města s důrazem na kvalitu životních podmínek. Je zde kladen důraz na plochy pro bydlení a podporu mladých rodin s prioritní snahou odvrácení současného klesajícího trendu v počtu obyvatel. Dále město vymezilo plochy pro podnikání, které vedou k vytvoření pracovních příležitostí. Je zde také snaha vytvořit územně technické podmínky pro vysokou životní úroveň obyvatelstva, která zahrnuje především kvalitní bytový fond a služby. V neposlední řadě se plán zabýval zajištěním dobré dopravní obslužnosti.

V plánu byly vymezeny kulturní, architektonické a urbanistické hodnoty, které přispívají ke kulturnímu dědictví a je třeba je chránit. U změn využití území a při přestavbě je třeba respektovat vymezené územní podmínky jako je respektování stanovených výšek objektů u novostaveb z důvodu zachování obrazu města. Stavby navrhované na vnějších okrajích zastavěného území, musí být situovány tak, aby do volné krajiny směřovala nezastavěná část pozemku. Pokud tento požadavek není možno splnit, je nutné přechod do krajiny řešit ozeleněním. Plán také zakazuje výstavbu nových domů pro bydlení na zahradách

stávajících rodinných domů mimo uliční čáru bez přímého přístupu z veřejného prostranství. V plánu jsou řešeny nové stavební plochy, kde je uveden požadavek na vybavení zelení.

V ÚP došlo k vymezení hranic negativního vlivu hluku z dopravy, které jsou navrženy podél silnic I.–III. třídy a podél železnice. V tomto pásmu nesmí být navrhovány stavby pro bydlení a stavby občanské vybavenosti, typu vzdělávacích zařízení jako např. mateřské školy. Dále byly vymezeny negativní vlivy zemědělského areálu, riziko negativních vlivů z provozu a pásmo ochrany prostředí kolem ČOV. (29)

Oceňuji, že v tomto plánu je kladen poměrně vysoký důraz na kvalitu životního prostředí a podmínek pro pohodlné bydlení. Plán se snaží o zvýšení poměru zeleně v jednotlivých částech města, což je dle mého názoru na místě. Současný stav je v tomto směru relativně neuspokojivý. Jako příklad uvádím prostor kolem vlakového a autobusového nádraží, kde je téměř 100 % absence zeleně, situace není o mnoho lepší ani na sídlištích nebo v nově vzniklé lokalitě Mánesova, kde se již projevila snaha tento problém řešit a v současnosti zde dochází k zazelenování veřejných prostranství a k parkovým úpravám. Dále kladně hodnotím snahu o podporu nemotorové dopravy jako je cyklistika. Líbí se mi vymezení prostorového uspořádání pro umístění nových budov, která plně respektují současný stav a charakter města. Díky tomu, že je Polička památkovou zónou, je pro město prioritní, aby si zachovalo historický ráz i pro další generace a je třeba velmi precizně regulovat další vývoj. V minulých letech byla provedena rozsáhlá rekonstrukce náměstí a přilehlých ulic. Celkový výsledek historické jádro osvěžil, zmodernizoval a přitom zachoval historický ráz. Některá opatření řešená v plánu však, považuji za poměrně zbytečná. V ÚP je řešeno vybudování obchvatu Poličky. Měl by vést na severní straně a spojit hlavní dopravní tepny od Hlinska a Svitav. Město však s výstavbou tohoto obchvatu v blízké době nepočítá, protože doprava ve městě není hustá a výstavba by tedy byla značně neekonomická. Tento návrh mi přijde v tuto chvíli zbytečný vzhledem k faktu, že Polička neleží na žádném velkém dopravním koridoru.

Plán se snaží vymezením ploch pro bydlení, sport a výrobu vytvářet podmínky pro stabilizaci obyvatelstva. Plochy pro bydlení jsou navrženy především jižním směrem kompaktní městskou zástavbou. Plochy smíšené výrobní jsou situovány v severním a severozápadním okraji, které plynule navazují na okolní krajinu. V ostatních sídlech musí být respektován stávající charakter zástavby. Na jihozápadním okraji města jsou vymezené plochy, které se budou soustředit na vytvoření sportovních zón a dětských hřišť.

6.2 ROZVOJOVÉ PLOCHY

6.2.1 Plochy pro bydlení

Plochy pro bydlení, z důvodu husté zástavby oblastí přiléhajících k historickému jádru, jsou vymezeny převážně v okrajových částech města. Plochy pro bydlení v bytových domech jsou navrženy v návaznosti na stávající plochy na severozápadním okraji města. Plochy pro bydlení v rodinných domech jsou situovány na jižním okraji města, kde plynule navazují na lokalitu Mánesova. Další možné potenciální plochy byly zařazeny do ploch územních rezerv.

Nejvýznamnější nově vymezenou lokalitou pro bydlení je území v jižní části města při ulicích Jiráskova a Bezručova. Plocha o rozloze cca 7,76 ha zahrnuje pozemky pro výstavbu rodinných domů i domů bytových. Projekt výstavby je rozdělen do dvou etap. Během obou etap by mělo být postaveno 84 rodinných domků a 4 bytové domy s 40–50 byty. Během první etapy je v plánu výstavba právě těchto bytových domů a 46 domů rodinných, a to v západní a střední části dané lokality. V etapě druhé se počítá s výstavbou zbývajících 38 rodinných domů v části východní. O tom, zda dojde k realizaci etapy druhé, rozhodne až poptávka a zájem občanů o prodej pozemků v etapě první a také následný výkup pozemků, který musí Město zajistit. Při návrhu tohoto území se počítalo i s umístěním parkové zeleně a vybudováním víceúčelového hřiště. Výstavba samotných budov by měla být zahájena v druhé půlce letošního roku 2015, do té doby budou probíhat práce nezbytné pro zhotovení dopravní a technické infrastruktury pro obsluhu stavebních pozemků. O nabízené stavební parcely je nyní vysoký zájem. V současné době se začíná s budováním přípojek a inženýrských sítí. (30)

Obr. č. 59, Nově vymezená lokalita Bezručova – budování inženýrských sítí. Duben 2015. (Vlastní sbírka)

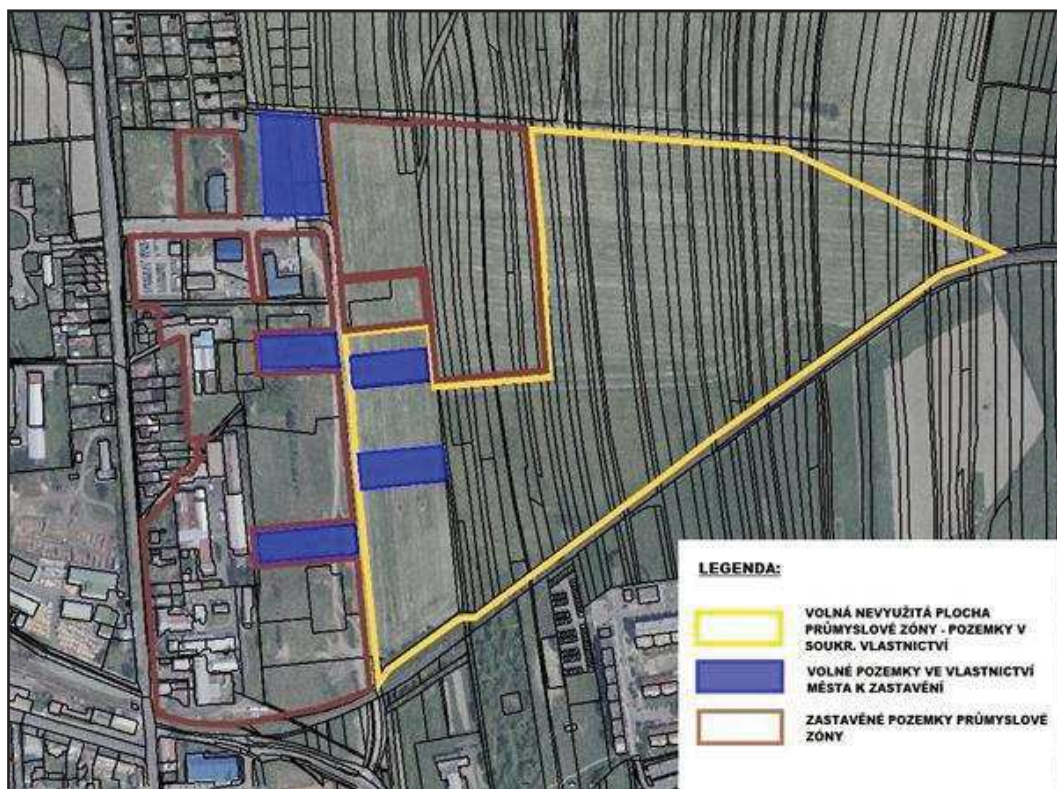
Tato lokalita je dle mého názoru zvolena vhodně. Nabízí klidné místo v těsné blízkosti k okolní krajině a velmi dobrou návaznost ke školám, školkám a následně do centra. Bytové domy jsou logicky navrženy v severozápadní části, takže tvoří plynulou návaznost na stávající bytovou zástavbu a nedojde tedy k narušení obrazu města.

Plochy smíšené obytné ve stabilizovaném území podporují možnost variabilnějšího způsobu využití území pro cestovní ruch či služby. Tyto plochy jsou situovány do lokalit vymezených ve vztahu k zastavěnému území na východním a západním okraji města.

6.2.2 Plochy smíšené výrobní

Plochy smíšené výrobní navazují na stávající výrobní plochy v severní a severozápadní části města. V severozápadní části vzniká průmyslová zóna, která do budoucna nabídne nová pracovní místa. Menší plochy jsou navrženy v ulici Heydukově a u pivovaru. Malé provozovny jsou podmíněně připuštěny v rámci ploch smíšených obytných. Další potenciální plochy smíšené výrobní jsou zařazeny do ploch územních rezerv.

Na severním okraji města východně od komunikace II. třídy směrem na Litomyšl a dále Hradec Králové se nachází území určené pro vybudování průmyslové zóny. Územním plánem jsou zde vymezeny plochy výrobní a obchodní činnosti, drobného podnikání, s možností výstavby nových výrobních provozoven a skladovacích hal. Dané území vzdálené od centra 0,5 km plynule navazuje na stávající průmyslovou zástavbu firem Agricol, HŠV (strojírenská výroba), stavebnin Andrlík a dalších menších firem. První etapa průmyslové zóny zde byla zahájena v roce 2005 na ploše přibližně 3,3 ha. V roce 2014 došlo k potřebě změny stávajícího územního plánu z důvodu zájmu o výstavbu průmyslové zóny na ploše 4,3 ha zahraničního investora společnosti MILACRON Czech Republic spol. s r. o. Tímto došlo k rozšíření území průmyslové zóny o 16,5 ha. (31)

Obr. č. 60, Průmyslová zóna – pozemky vymezené na severním okraji města směrem na Litomyšl. (44)

6.2.3 Proluky ve městě

V současné době se v Poličce nenacházejí významnější proluky pro výstavbu kromě drobnějších částí, o kterých se krátce zmíním v následujících řádcích. Zmíněná území jsou ve většině případů v soukromém vlastnictví.

Jedno z míst, které by v současné době mohlo poskytnout vhodný prostor pro výstavbu, je území vymezené ulicí Na Bídě a ulicí Husovou naproti České poště. Na tomto prostranství stávala v době první republiky masna. Tento objekt byl odstraněn s výstavbou nového masokombinátu v roce 1984. Nyní je prostor nevyužitý a slouží jako zelená plocha. Výměra území tvoří 2 142 m² a v katastru nemovitostí je evidována jako neúrodná plocha. Jedná se o velmi pěkné místo v těsné vazbě na historické centrum, autobusové a vlakové nádraží i zdravotnické zařízení. V územním plánu, je tento prostor vymezen jako plocha smíšená centrální. Jde o zastavitelnou plochu, u níž je nutno při výstavbě respektovat požadavky kladené územním plánem.

Zajímavým prostorem, který by v budoucnu mohl představovat pěkné místo pro výstavbu rodinných domů, je lokalita pod Tylovým domem podél Bílého potoka, linoucí se dále směrem k obci Kamenec. Plocha přiléhající nejbližší k Tylovu domu je v územním plánu vymezena jako dopravní plocha a počítá se s možností tento prostor využít v budoucnu jako

rozšířené parkoviště. Takové využití mi konkrétně v tomto místě připadá zbytečné, protože kolem Tylova domu jsou dvě parkoviště nabízející poměrně velkou kapacitu parkovacích stání. Tento prostor je nyní využívám jako místo pro pořádání poutí a cirkusu. Ostatní plochy směrem ke Kamenci jsou v katastru nemovitostí vedené jako zahrady nebo trvalý travní porost.

V Poličce se také nachází prostory pro výstavbu rodinných domů na místech původní staré zástavby. Tyto proluky můžeme nalézt převážně na obou předměstích. Na Horním předměstí podél ulice Hegerova a na Dolním převážně při ulici Pivovarská. Mezi takové proluky patří prostor nacházející se v ulici Husova vedle kruhového objezdu. Výměra tvoří rozlohu o velikosti 221 m². V současné době je ve vlastnictví soukromé osoby a nevyužívána. Toto místo je ze dvou stran obklopené rušnou silnicí.

7 ZÁVĚR

Jak je vidět, město Polička si prošlo nejednoduchým vývojem a za své existence bylo postiženo mnoha pohromami od požárů, přes bitvy a války až po politické události, které se ve větší či menší míře podílely na rozvoji a vývoji města a jeho obyvatel. Přes nelehkou historii si město zachovalo svůj osobitý a působivý vzhled až do dnešní doby, díky němuž je atraktivní především po stránce turistické.

Domy v centru města mají ve většině případů gotické jádro (ve 14. století došlo k jejich přestavbě z dřevěných na kamenné, což dokládají gotické valené klenby ve sklepech, v několika případech i dvouúrovňové). V roce 1540 byla po požáru města provedena renesanční přestavba. Tyto domy byly v 18. století, které bývá nazýváno „zlatým věkem poličského měšťanstva“, přestavěny barokně. V tomto období došlo k výstavbě dominant města jako je radnice nebo morový sloup. Podél hlavních přístupových cest docházelo k postupnému rozvoji Horního a Dolního předměstí. Horní předměstí tvořily zemědělské usedlosti podél cesty směrem na Pomezí a mladší Dolní předměstí tvořily domy a usedlosti podél západní cesty směrem na Kamenec.

Po ničivém požáru v roce 1845 bylo město přestavěno klasicistně, kdy došlo ke stržení hřebenu sedlových střech do té doby kolmých k průčelí a jejich nahrazení hřebeny rovnoběžnými s ulicí. Tato podoba je znatelná do současnosti. Klasicismus v Poličce je dokládán množstvím vyřezávaných vstupních dveří a vrat. Jedná se o unikátní soubor a v takovém množství je dochován snad jen v Poličce. Historické jádro města je od roku 1990 městskou památkovou zónou.

V 19. století docházelo ke značnému rozvoji průmyslu, který byl zesílen výstavbou železniční tratě. V tomto období byl zaznamenán nárůst obyvatelstva, který byl doprovázen bytovou krizí, kterou pomohlo vyřešit stavební družstvo Svěpomoc založené v roce 1919. Družstvo vybudovalo ulici rodinných domů situovanou severovýchodně od centra. Ulice dostala název podle družstva – Svěpomoc.

Velký stavební „boom“ byl zaznamenán po roce 1922, kdy byl Vladimírem Zákrejskem vypracován Základní plán upravovací města Poličky, který určil možnosti dalšího stavebního rozvoje. V této době došlo k vybudování mnoha budov s vysokou architektonickou hodnotou, díky nimž je Polička atraktivní. Mezi tyto budovy patří stavba Tylova domu, soubor rondokubistických činžovních domů v jižní části města, Masarykova škola, evangelický

kostel nebo okresní úřad. Na jižním okraji probíhala výstavba rodinných domů, v čele s funkcionalistickou Šmídovou vilou.

Mezi další stavebně významnější éru patří období po roce 1945, kdy docházelo k plošnému rozrůstání města. Na předměstích směrem dál od centra vzniklo několik souborů rodinných a bytových domů. Velkou roli ve výstavbě sehrálo bytové družstvo založené v roce 1961, které vystavělo více než 600 bytů. Město se rozšířilo o sídliště při ulicích Jiráskově, E. Beneše, B. Němcové, Dukelské a Hegerově. Kolem roku 1980 došlo k výstavbě rodinných domů „Na zahradách“ a při ulici Družstevní. Mimo výstavbu staveb pro bydlení docházelo také k rozvoji staveb pro občanské vybavení (druhá základní škola, bazén, ...).

V současnosti dochází k zástavbě rodinnými domy v jižní části města (lokalita Mánesova a Bezručova) a v severní části se živě rozrůstá průmyslová zóna, která slibuje nové pracovní příležitosti.

V práci jsem se snažila shrnout průběh výstavby v celém území města Poličky, časově ho ucelit a zařadit do jednotlivých historických období. Informovala jsem o důležitých stavbách a momentech týkajících se stavebnictví. Do práce jsem mimo rezidenčních nemovitostí zahrnula i stavby pro Poličku architektonicky a historicky významné, které podle mého názoru měly vliv na rozvoj života ve městě.

Polička je podle mého názoru velmi pěkné místo pro život. Jde o klidné město s bohatou historií, troufám si říci znatelnou téměř na každém kroku, pokud se člověk umí správně dívat kolem sebe. Město je bezpečné, bez konfliktních obyvatel a vyloučených lokalit. Je zde kladen (převážně v posledních letech) velký důraz na kulturní vyžití od hudebních festivalů, po divadelní představení nebo letní kino až k různým výstavám či autorským čtením. Nachází se zde mnoho sportovních zařízení pro aktivní trávení volného času. Ve městě je výborná občanská vybavenost, která usnadňuje obyvatelům jejich běžný život. Polička je i po dopravní stránce dobře zajištěna. Nabízí dobrou dopravní dostupnost do okolních obcí a měst. Je zde poměrně hustá síť autobusových a vlakových spojů. Na Poličku je napojeno mnoho cyklistických stezek, které lákají k výletům po malebné Vysočině. Poličce bych vytkla snad jen nedostatek pracovních příležitostí především pro vysokoškolsky vzdělané lidi, kteří jsou nuceni mnohdy s těžkým srdcem město opustit.

8 CITOVANÁ LITERATURA

8.1 KNIŽNÍ DÍLA

- (1) KONEČNÝ Stanislav, RŮŽIČKA Jindřich. *Věnné město českých královen Polička*. Polička: Argo, 2001. str. 144. Sv. 1. vydání. ISBN 80-7203-397-2.
- (2) KONEČNÝ, Stanislav. *O základací listině města Poličky*. Litomyšl: Tiskárna Fikejs, 2008. str. 68. Sv. 3. mírně upravené vydání.
- (3) KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, V. díl Par – Pra.* [editor] Richter Jaroslav. Praha: Libri, 2002. str. 672. ISBN 80–85983–12–5.
- (4) RŮŽIČKA Jindřich, KRUŠINA Josef. *Dějiny Města Poličky*. Brno: Nakladatelství Hradec Králové, 1968. str. 311. Sv. 1. 46-017-67.
- (5) LÍBAL Dobroslav, REML Lubomír. *Polička – Historický a architektonický vývoj královského věnného města a okolí*. Český Těšín: n. p. Brno, závod 3, 1961. str. 144. Sv. II/333. D-607352.
- (6) JUNEK, David. *Polička – gotické opevnění města. PAMÁTKY*. Litomyšl: H.R.G., 2003. str. 40. Sv. 1. . ISBN 80–902459–7–8.
- (7) BORSKÝ Pavel, JUNEK David, MUCHOVÁ Martina. *Polička – kostel sv. Jakuba*. Památky. Litomyšl: H.R.G., 2005. str. 48. Sv. 3. ISBN 80–86533–02–6.
- (8) JUNEK, David. *Polička – barokní a gotická radnice*. Památky. Litomyšl: H.R.G., 2004. str. 48. Sv. 2. ISBN 80–86533–01–8.
- (9) LÍBAL, Dobroslav. *Polička – historické jádro. Průvodní zpráva k analytickému stavebně historickému průzkumu*. Polička: 1955.
- (10) JUNEK, David. *Polička – klasicistní vyřezávaná vrata a dveře*. Památky. Litomyšl: H.R.G., 2008. str. 48. Sv. 6. ISBN 978–80–86533–08–7.
- (11) GLOSER, Jan Jaroslav. *Polička městem krok za krokem*. Praha: Argo, 2003. str. 232. ISBN 80–7203–552–5.
- (12) ŠVÁCHA Rostislav, JUNEK David. *Polička – moderní architektura 1900–1950*. Památky. Litomšl: H.R.G., 2007. str. 48. Sv. 5. ISBN 80–86533–04–2.

(13) ODVÁRKA, Antonín. *Soubor prací s komentářem*. Brno: VUTIUM, 2006. str. 38, Zkrácená verze habilitační práce. Vyoké učení technické v Brně, Fakulta architektury. ISBN 80–214–3177–6.

(14) ČERNOUŠKOVÁ, Dagmar, BORSKÝ, Pavel. *Rondokubistické činžovní domy v Poličce*. Brno: 2001.

(15) PANOCH, Pavel, KAŇKA Miroslav, LUKEŠ Zdeněk, POTŮČEK Jakub, BARTOŠ Štěpán. *Slavné vily Pardubického kraje*. Praha: FOIBOS a.s., 2009. str. 211. ISBN 978–80–87073–12–4.

(16) SÁŇKA, Stanislav. Úsilí v investiční výstavbě přináší ovoce. [editor] Ing. Ivo Janeček. *Jitřenka – Noviny občanů města Poličky a okolí*. Září 2005, str. 20.

(17) -kaz-. Chystá se nová bytová výstavba. [editor] Ivo Janeček. *Jitřenka – Noviny občanů města Poličky a okolí*. 7 2004, str. 20.

8.2 INTERNETOVÉ ZDROJE

(18) Obec Polička: podrobné informace. *Územně identifikační registr ČR*. [online]. 27.2.2013 [cit. 2015-04-17]. Dostupné z: <http://www.uir.cz/obec/578576/Policka>

(19) VOTRUBA, Ondřej. Povinně zveřejňované informace. *Polička oficiální stránky města*. [online]. 13.3.2006 [cit. 2015-04-17]. Dostupné z: <http://www.policka.org/detail/639/mestsky-urad/Povinne-zverejnovane-informace/>

(20) MIHULKA, Antonín. Územně analytické podklady a technická infrastruktura ORP Polička. *Polička oficiální stránky města*. [online]. 7.1.2013 [cit. 2015-04-17]. Dostupné z: <http://www.policka.org/detail/2902/mestsky-urad/uzemni-planovani/Uzemne-analyticke-podklady-a-technicka-infrastruktura-ORP-Policka/>

(21) Rezidenční bydlení. *Aktuálně.cz*. [online]. 17. 2. 2012 [cit. 2015-04-17]. Dostupné z: <http://www.aktualne.cz/wiki/bydleni/reality/rezidencni-bydleni/r~i:wiki:2921/>

(22) Adaptace – Rekonstrukce – Sanace. *Atelier NÁŠ DŮM*. [online]. © 2010-2015 [cit. 2015-04-17]. Dostupné z: <http://www.nasdum.cz/nase-sluzby/adaptace-rekonstrukce-sanace>

(23) VOTRUBA, Ondřej. Polička dnes (léta 1945–2001). *Polička oficiální stránky města*. [online]. 1.4.2005 [cit. 2015-04-17]. Dostupné z: <http://www.policka.org/detail/80/o-meste/historie/Policka-dnes-%28leta-1945—2001%29/>

- (24) HLOUŠEK, Ladislav, Jiří Pakosta a Josef Kotva. Historie. *Bytové družstvo Polička*. [online]. 2011 [cit. 2015-04-17]. Dostupné z: <http://www.bdpolicka.cz/kdo-jsme/historie/>
- (25) MIHULKA, Antonín. Regulační plán Polička – lokalita Mánesova. *Polička oficiální stránky města*. [online]. 19.11.2008 [cit. 2015-04-17]. Dostupné z: <http://www.policka.org/detail/2769/mestsky-urad/uzemni-planovani/Regulacni-plan-Policka—lokalita-Manesova/>
- (26) MIHULKA, Antonín. Regulační plán Polička – lokalita Mánesova. *Polička oficiální stránky města*. [online]. 19.11.2008 [cit. 2015-04-17]. Dostupné z: http://www.policka.org/soubory/rpmanesova/C_RP_Manesova_oduvodneni.pdf
- (27) Charakteristika Pardubického kraje. *Metodická podpora regionálního rozvoje*. [online]. 2009 [cit. 2015-04-17]. Dostupné z: <http://www.regionalnirozvoj.cz/index.php/pardubicky-kraj.html>
- (28) VOTRUBA, Ondřej. Úvod. *Mikroregion Poličsko*. [online]. 2015 [cit. 2015-04-17]. Dostupné z: <http://mikroregion.policka.org/>
- (29) MIHULKA, Antonín. Územně plánovací dokumentace obcí ve správním obvodu ORP Polička. *Polička oficiální stránky města*. [online]. 10.9.2009 [cit. 2015-04-17]. Dostupné z: <http://www.policka.org/detail/3566/mestsky-urad/uzemni-planovani/Uzemne-planovaci-dokumentace-obci-ve-spravnim-obvodu-ORP-Policka>
- (30) ŠAUEROVÁ, Naděžda. Město Polička nabízí novou lokalitu pro bydlení. *Polička oficiální stránky města*. [online]. 18.6.2014 [cit. 2015-04-17]. Dostupné z: <http://www.policka.org/detail/8555/Mestsky-urad/Tiskove-zpravy/Mesto-Policka-nabizi-novou-lokalitu-pro-bydleni/>
- (31) VOTRUBA, Ondřej. Průmyslová zóna Polička. *Polička oficiální stránky města: Nabídka pozemků pro výstavbu*. [online]. 17.8.2007 [cit. 2015-04-17]. Dostupné z: <http://www.policka.org/detail/1819/mestsky-urad/info-z-odboru/Prumyslova-zona/>
- (32) Polička. *Mapová data Google*. [online]. 2015 [cit. 2015-04-26]. Dostupné z: <https://www.google.cz/maps/@49.7159538,16.2628767,2532m/data=!3m1!1e3>
- (33) Google Obrázky. *Google*. [online]. 2015 [cit. 2015-04-26]. Dostupné z: https://www.google.com/search?q=znak+m%C4%9Bsta+poli%C4%8Dky&espv=2&biw=1366&bih=643&tbm=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ei=flkyVbvKZHYav70gNAB&ved=0CCcQsAQ&gws_rd=ssl
- (34) ČÚZK Nahlížení do katastru nemovitostí. *ČÚZK*. [online]. 2015 [cit. 2015-04-26]. Dostupné z: <http://nahlizeniidokn.cuzk.cz/VyberKatastrMapa.aspx>

(35) Kamler. Fotografie Polička (město). *Krásné česko.cz*. [online]. 2012 [cit. 2015-04-26]. Dostupné z: <http://www.krasnecesko.cz/foto/8616-Policka.html>

(36) Čížek Jiří. Radnice Polička galerie obrázků. *Hrady.cz*. [online]. 2015 [cit. 2015-04-26]. Dostupné z: <http://www.hrady.cz/?OID=5149&PARAM=2>

(37) Seznam kulturních památek v Poličce. *Wikipedie*. [online]. 1. 9. 2014 [cit. 2015-04-26]. Dostupné z:

http://cs.wikipedia.org/wiki/Seznam_kulturn%C3%ADch_pam%C3%A1tek_v_Poli%C4%8Dce

(38) Hrubanová Jiřina. To je můj vlastní blog. *deník.cz*. [online]. 28. 7. 2012 [cit. 2015-04-26]. Dostupné z: <http://hrubanova.blog.denik.cz/c/281289/Polickou-tou-zvest-se-siri-z-kostela-tu-smrtka-miri.html>

(39) Pension Otakar. *Czech-holiday-guide.cz*. [online]. 2015 [cit. 2015-04-26]. Dostupné z: <http://www.czech-holiday-guide.com/de/unterkunft/policka/pension-penzion-otakar-9825/fotogalerie/>

(40) Penzion Otakar. *Živé firmy.cz*. [online]. 2015 [cit. 2015-04-26]. Dostupné z: http://www.zivefirmy.cz/penzion-otakar_f1364016

(41) Junek David. Barevnost rondokubistických domů v Poličce. *Profimag.cz*. [online]. 24.9.2008 [cit. 2015-04-26]. Dostupné z: <http://www.profimag.cz/2008/09/24/barevnost-rondokubistickych-domu-v-policce/>

(42) Gallery Images. *Geocaching*. [online]. 18. 11. 2014 [cit. 2015-04-26]. Dostupné z: <http://www.geocaching.com/seek/gallery.aspx?guid=4050d134-f884-403d-bc18-af8918312e5e>

(43) Martinů Jaroslav, . Ptejte se.... *Polička oficiální stránky města*. [online]. 2015 [cit. 2015-04-26]. Dostupné z: <http://www.policka.org/ptejte-se/odpoved/543/>

(44) VOTRUBA, Ondřej. Průmyslová zóna Polička. *Polička oficiální stránky města*. [online]. 17. 8. 2007 [cit. 2015-04-26]. Dostupné z: <http://www.policka.org/detail/1819/mestsky-urad/info-z-odboru/Prumyslova-zona/>

(45) Vlastní vila Bohuslava Šmída. *Slavné stavby*. [online]. 2007 [cit. 2015-05-08]. Dostupné z: <http://slavnestavby.cz/?i=3191/vlastni-vila-bohuslava-smida>

(46) ŠVANDA PRIMA s.r.o. > Bytové domy – Mánesova Polička. *Prima – střechy, stavby, stavebniny*. [online]. 2015 [cit. 2015-05-08]. Dostupné z:

<http://stavebninyprima.com/other-pages/12-bytove-domy-manesova-policka/>

- (47) NEUDERT, Jiří. Úvodní strána. *Hotel Opus*. [online]. 12. 9. 2014 [cit. 2015-05-08]. Dostupné z: <http://www.hotelopus.cz/>
- (48) FUK, Tomáš. Stavební zákon. *TZB info*. [online]. 13.9.2010 [cit. 2015-05-08]. Dostupné z: <http://forum.tzb-info.cz/116391-stavebni-zakon>
- (49) VOTRUBA, Ondřej. Kostel sv. Michala. *Polička oficiální stránky města*. [online]. 6.8.2005 [cit. 2015-05-09]. Dostupné z: <http://www.policka.org/detail/82/o-meste/pamatky/Kostel-sv-Michala/>
- (50) VOTRUBA, Ondřej. Polička, “Liboháj“ Jílkovy lázně. *Centrum Bohuslava Martinů*. [online]. 2009-2015 [cit. 2015-05-09]. Dostupné z: <http://www.cbmpolicka.cz/cz/sbirky/historicka-sbirka/4388-policka-libohaj-jilkovy-lazne>
- (51) Polička – gymnázium. *Foto historie*. [online]. 2015 [cit. 2015-05-10]. Dostupné z: http://www.fotohistorie.cz/Pardubicky/Svitavy/Policka/Policka_-_gymnazium/Default.aspx
- (52) SLEZÁK, Luboš. U nás ve škole. *Gymnázium Polička*. [online]. 14.2.2011 [cit. 2015-05-10]. Dostupné z: <http://www.gympolicka.cz/fotogalerie/u-nas-ve-skole>
- (53) KOPŘIVA, Vladislav. Galerie obrázků. *Pivovary.info*. [online]. 2008 [cit. 2015-05-10]. Dostupné z: <http://www.pivovary.info/index.php>
- (54) O firmě. *Dřevozávod Pražan*. [online]. 2015 [cit. 2015-05-10]. Dostupné z: <http://www.drevozavod-prazan.cz/o-firme>
- (55) VONDRA, Zdeněk. Polička, Masarykova základní škola. *Panoramio*. [online]. 2015 [cit. 2015-05-10]. Dostupné z: http://www.panoramio.com/user/1571170?with_photo_id=75035685
- (56) Střední odborná škola a Střední odborné učiliště, Polička, Čs. armády 485. *Česká školní inspekce*. [online]. 2015 [cit. 2015-05-10]. Dostupné z: <https://portal.csicr.cz/School/600012735>
- (57) Divadelní architektura v Pardubickém kraji. *Oficiální turistický portál Pardubického kraje*. [online]. 2006 [cit. 2015-05-10]. Dostupné z: <http://www.vychodni-cechy.info/divadelni-architektura/>

(58) Archivní mapy ÚAZK. ČÚZK. [online]. 2015 [cit. 2015-05-10]. Dostupné z: http://archivnimapy.cuzk.cz/mapy/map.phtml?dg=co_rastr_1000k,MCR500_op,P_COCM_u&me=-958775.556739,-1282635.97206,-400169.80851,-872110.327503&language=cz&config=cio&resetsession=ALL

(59) Polička. Mapová data Google 2015. [online]. 7.2011 [cit. 2015-05-13]. Dostupné z: <https://www.google.cz/maps/place/Heydukova+67,+572+01+Poli%C4%8Dka/@49.712827,16.261255,3a,52.5y,161h,90t/data=!3m4!1e1!3m2!1suCowv-Q9SLs0W9POANWWlQ!2e0!4m2!3m1!1s0x470d90194ad2fa6d:0x49a245d6cd9659d5>

(60) Takzvané viladomy jsou stále oblíbenější. Víme proč – kvůli poměru ceny a standardu bydlení. *Bydlíme kvalitně.cz*. [online]. 22.3.2013 [cit. 2015-05-14]. Dostupné z: <http://www.bydlimekvalitne.cz/takzvane-viladomy-jsou-stale-oblibenejsi-vime-proc-kvuli-pomeru-ceny-standardu-bydleni>

(61) Magdeburské právo. *Leccos*. [online]. 2015 [cit. 2015-05-14]. Dostupné z: <http://leccos.com/index.php/clanky/magdeburske-pravo>

8.3 ZDROJE POSKYTNUTÉ OSLOVENÝMI A NAVŠTÍVENÝMI INSTITUCEMI

(62) Stavební úřad Polička

(63) Městské muzeum Polička a galerie Polička

(64) Šafář CZ s.r.o – Projekční kancelář

9 SEZNAM POUŽITÝCH OBRÁZKŮ

Obr. č. 1, Polička – letecký snímek. (32)	12
Obr. č. 2, Znak města Poličky. (33).....	13
Obr. č. 3, Katastrální mapa – Polička. (34)	14
Obr. č. 4, Zakládací listina Poličky z roku 1265 (nejstarší zachovaný opis z roku 1508). (1).22	
Obr. č. 5, Ukázka vývoje stavebních pozemků. (2).....	23
Obr. č. 6, Předpokládaný půdorys města v 1. polovině 14. Století. (6).....	25
Obr. č. 7, Přibližná poloha bran hradebního opevnění. (32)	26
Obr. č. 8, Předpokládaná podoba městského opevnění u Kamenecké brány v 16. století. (6).27	
Obr. č. 9, Model města podle stavu v 2. polovině 14. století. (1).....	28
Obr. č. 10, Půdorys kostela s vyznačením stavebních etap. Červeně – gotické zdivo, modře – renesanční zdivo, hnědě – barokní zdivo. (7).....	29
Obr. č. 11, Řez kostelem – podélný s pohledem k severu (rekonstrukce stavu před požárem roku 1845). (7).....	30
Obr. č. 12, Nejstarší pečeť města Poličky na listině z roku 1362. (1).....	30
Obr. č. 13, Nejstarší známé vyobrazení – Polička po roce 1711. (1)	32
Obr. č. 14, Nejstarší vyobrazení města z let 1711–1727 bylo zničeno při požáru v roce 1845. Díky kresbě Josefa Šembery, před požárem, bylo možné pořídit volnou repliku. (6).....	32
Obr. č. 15, Goticko-renesanční portál – průjezd domu čp. 182. (5).....	34
Obr. č. 16, Půdorys přízemí měšťanského domu čp. 159. (5).....	36
Obr. č. 17, Hřbitovní kostel sv. Michala. (35).....	37
Obr. č. 18, Vyobrazení poličského náměstí od východu – Josef Šembera 1825. (36)	38
Obr. č. 19, Budova děkanství čp. 1 Náměstí Bohuslava Martinů – 2015. (Vlastní sbírka).....	39
Obr. č. 20, Půdorys děkanství čp. 1 Náměstí Bohuslava Martinů. (5)	39
Obr. č. 21, Budova špitálu čp. 84 – dnešní podoba. (37)	41
Obr. č. 22, Domky v ulici Na Bídě – rok 1955. (6).....	42
Obr. č. 23, Domky v ulici Na Bídě – dnešní podoba. (38)	42
Obr. č. 24, Požár Poličky – 10. červenec 1845. (1).....	43
Obr. č. 25, Klasicistní vrata – dům čp. 115, klasicistní dveře – dům čp. 131. (10)	44
Obr. č. 26, Kostel sv. Jakuba po požáru v roce 1845 (E. B. Kašparides – pohled od severu). (1)	45
Obr. č. 27, Dům učitele Josefa Vanička čp. 318 v ul. Husova – 1902. (12)	46
Obr. č. 28, Dům učitele Josefa Vanička čp. 318 v ul. Husova – 2015. (Vlastní sbírka)	46

Obr. č. 29, Rozsah zástavby rok 1912. (12)	47
Obr. č. 30, Elektrárna čp. 350 v ul. Hegerova – 1909. (12)	48
Obr. č. 31, Elektrárna čp. 350 v ul. Hegerova – 2015. (Vlastní sbírka)	49
Obr. č. 32, Pražanův městský dům čp. 366 ul. Eimova – 1912. (63)	50
Obr. č. 33, Pražanův městský dům čp. 366 ul. Eimova – 2015. (Vlastní sbírka).....	50
Obr. č. 34, Návrh úpravy nové čtvrti za Synským rybníkem rok 1922 – autor: Oldřich Liska a Vladimír Zákrejs. (12)	52
Obr. č. 35, Vila učitele Jindřicha Holase čp. 224 ul. A. Lidmilové – 2015. (Vlastní sbírka) ..	54
Obr. č. 36, Obytné domy čp. 2 a 3 ul. Riegrova – 1930. (12)	55
Obr. č. 37, Obytné domy čp. 2 a 3 ul. Riegrova – 2015. (Vlastní sbírka).....	55
Obr. č. 38, Městská spořitelna čp. 184 na Palackého náměstí – 1937. (12)	56
Obr. č. 39, Rozsah zástavby rok 1945. (12)	57
Obr. č. 40, Dům s pečovatelskou službou Penzion čp. 970 ul. Družstevní – pohled do dvorního atria. (Vlastní sbírka).....	61
Obr. č. 41, Přibližné zaznačení předmětných nemovitostí. (32).....	64
Obr. č. 42, Gotický portálek zadní komory, dům čp. 59 Palackého náměstí. (5).....	65
Obr. č. 43, Klasicistní vstupní vrata dům čp. 3 ul. Masarykova. (10).....	66
Obr. č. 44, Půdorys domu čp. 4 v ul. Masarykova. (5).....	67
Obr. č. 45, Pohled na zrekonstruované valeně zaklenuté schodiště. (39).....	68
Obr. č. 46, Penzion Otakar po celkové rekonstrukci v roce 2013. (40)	71
Obr. č. 47, Hospodářská usedlost čp. 174 hpř. ul. Hegerova, současná podoba. (Vlastní sbírka)	72
Obr. č. 48, Rodinný dům čp. 66 (dnes čp. 571) dpř. Současná podoba. (59).....	73
Obr. č. 49, Činžovní dům čp. 386 na nábřeží Svobody. (41)	74
Obr. č. 50, Pohled na novou čtvrť rondokubistických domů. (41).....	75
Obr. č. 51, Současný pohled na soubor rondokubistických domů.(42).....	76
Obr. č. 52, Činžovní dům čp. 389 v ul. E. Beneše. (41).....	77
Obr. č. 53, Funkcionalistická vila Bohuslava Šmída čp. 483 v ul. E. Beneše.(42)	79
Obr. č. 54, Pohled severozápadní – bytový dům čp. 371–376 ul. Dukelská. (Vlastní sbírka). 82	
Obr. č. 55, Pohled jihovýchodní – bytový dům čp. 371–376 ul. Dukelská. (Vlastní sbírka)... 82	
Obr. č. 56, Pohled na řadovou zástavbu – ul. Hrubínova. (Vlastní sbírka)	83
Obr. č. 57, Bytový dům – lokalita Mánesova. (Vlastní sbírka).....	85
Obr. č. 58, Rodinný dům čp. 1039 hpř. – lokalita Mánesova. (63)	87

Obr. č. 59, Nově vymezená lokalita Bezručova – budování inženýrských sítí. Duben 2015. (Vlastní sbírka)	91
Obr. č. 60, Průmyslová zóna – pozemky vymezené na severním okraji města směrem na Litomyšl. (44)	93

10 SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK A SYMBOLŮ

BD	bytový dům
ČOV	čistírna odpadních vod
ČSN	česká technická norma
Čp.	číslo popisné
Dpř.	Dolní předměstí
ha	hektar
Hpř.	Horní předměstí
Kč	Korun českých
Kčs	Korun československých
km	kilometr
km ²	kilometr čtvereční
m	metr, město
m ²	metr čtvereční
NP	nadzemní podlaží
Obr. č.	obrázek číslo
Pč.	parcela číslo
PP	podzemní podlaží
RD	rodinný dům
Ul.	ulice
ÚP	územní plán
s.	strana
tl.	tloušťka
ŽB	železobeton
%	procento
°C	stupně Celsia

11 SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 – Další fotodokumentace vybraných staveb

- Dům s obchodem a kavárnou čp. 2 a 3, str. 55
- Rodinný dům čp. 59, str. 64
- Rodinný dům čp. 4, str. 44 a 66
- Penzion Otakar čp. 91, str. 67
- Hospodářská usedlost čp. 174, str. 71
- Rodinný dům čp. 66, str. 72
- Soubor rondokubistických činžovních domů, str. 73
- Vila Bohuslava Šmída čp. 483, str. 54 a 77
- Rodinný dům čp. 538, str. 82
- Bytové domy čp. 1085 – 1088 lokalita Mánesova, str. 84
- Rodinný dům čp. 1039, str. 85

Příloha č. 2 – Fotografie domů a ulic

- Interiér hřbitovního kostela sv. Michala, str. 37
- Jílkovy lázně v lesoparku Liboháj 1911, str. 40
- Barokní podoba domu čp. 9 v Masarykově ulici, str. 38
- Dobová fotografie klasicistních fasád domků v Pálené ulici čp. 122–129 uvnitř hradeb, str. 40
- Klasicistní domovní vyřezávaná vrata – dveře hostince čp. 2 (v Poličce dochováno 35 zdobených vrat a dveří z poloviny 19. století), str. 40
- Podoba c. k. učitelského ústavu v roce 1905 – budova dnešního gymnázia, str. 45
- Současná podoba budovy gymnázia, str. 45
- Pivovar Polička, str. 47
- Pražanova parní pila rok 1903, str. 47
- Pražanova vila rok 1903, str. 47
- Měšťanský dům čp. 23 v Riegrově ulici, str. 49
- Nebudova vila čp. 349 v Tyršově ulici původní podoba, str. 50
- Nebudova vila čp. 349 v Tyršově ulici dnešní podoba, str. 50
- Areál nemocnice (Bohuslav Šmíd) – axonometrický pohled 1931, str. 51
- Chirurgický pavilon nemocnice (Bohuslav Šmíd), 1928–1931, str. 54
- Tylův dům, str. 52

- Střední odborná škola – současná podoba čp. 485 v ulici Československé armády (původně okresní úřad vystavěný v letech 1929–1936, str. 53
- Masarykova základní škola současná podoba, str. 53
- Obytný dům čp. 209 v Havlíčkově ulici, 1925–1926, str. 53
- Obytný dům čp. 209 v Havlíčkově ulici, současná podoba, místo citlivé obnovy se dočkal nevhodného zateplení a plastových oken, str. 53
- Vieweghova vila čp. 492 v Rumunské ulici – současná podoba, puristická stavba Zhotovená v roce 1934, str. 53
- Činžovní domy v Zákřejsově ulici čp. 539–547 dpř., str. 56

Příloha č. 3 – Mapové podklady

- První vojenské mapování – josefské 1764–1768 a 1780–1783
- Druhé vojenské mapování – Františkovo 1836–1852
- Třetí vojenské mapování – Františkovo-josefské 1877–1880
- Mapa stabilního katastru mapováno 1839
- Platný územní plán Polička (výřez) – mapová + textová část